

TAMPEREEN YLIOPISTO
Johtamiskorkeakoulu

**YHTEISKUNTAVASTUU
INTEGROIDUSSA RAPORTOINNISSA**

Vastuullinen liiketoiminta
Pro gradu
Joulukuu 2016
Ohjaajat: Johanna Kujala ja
Hannele Mäkelä

Peppiina Harberg

TIIVISTELMÄ

Tampereen yliopisto	Johtamiskorkeakoulu, vastuullinen liiketoiminta
Tekijä:	Harberg, Peppiina
Tutkielman nimi:	Yhteiskuntavastuu integroidussa raportoinnissa
Pro gradu -tutkielma:	66 sivua, 19 liitesivua
Aika:	Joulukuu 2016
Avainsanat:	yhteiskuntavastuuraportointi, integroitu raportointi, yhteiskuntavastuu

Suomessa on viime vuosina alettu keskustella integroidusta raportoinnista yhteiskuntavastuuraportoinnin yhteydessä. Integroidulla raportoinnilla tarkoitetaan raportointia, jossa yhteiskuntavastuu on yhdistetty yrityksen liiketoimintamalliin, strategiaan ja arvонуontiin. Tällä hetkellä kansainvälisesti tunnetuin integroidun raportoinnin ohjeisto on The International Integrated Reporting Councilin (IIRC) joulukuussa 2013 julkaisema integroidun raportoinnin viitekehys The International Integrated Reporting Framework.

Tämän pro gradu -tutkielman tavoitteena on tutkia, miten yhteiskuntavastuuraportointi toteutuu IIRC:n viitekehysten mukaisessa integroidussa raportoinnissa. Tutkimus on tyypiltään laadullinen tutkimus ja tutkimusmenetelmänä on käytetty aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Tutkimuksen empiirisenä aineistona on lentoyhtiö Finnairin vuoden 2015 vuosikertomus, joka noudattelee osin IIRC:n integroidun raportoinnin viitekehystä. Tutkimuksen tavoitteeseen päästään tutkimalla kohdeyrityksen tapaa raportoida yhteiskuntavastuustaan integroidun raportoinnin viitekehystä noudattelevassa vuosikertomuksessa.

Aiemmissä tutkimuksissa integroidun raportoinnin viitekehysten mukaiseen yhteiskuntavastuuraportointiin on suhtauduttu kriittisesti. Tutkimusten mukaan integroidussa raportoinnissa eri sidosryhmät otetaan huomioon vain siksi, koska niiden huomiointi voi olla kannattavaa joko riskinäkökulmasta tai potentiaalisesti johtaa korkeampiin tuottoihin yrityksen omistajille. Myös tässä tutkimuksessa havaittiin, että integroidussa raportoinnissa sidosryhmäteoreettiset yhteiskuntavastuuraportoinnin lähtökohdat on hylätty ja yhteiskuntavastuullisuus kytketty taloudellisiin hyötynäkökohtiin. Sidosryhmävuorovaikutuksen raportoinnin todettiin olevan integroidussa raportoinnissa suppeampaa kuin perinteisessä yhteiskuntavastuuraportoinnissa. Integroidun raportoinnin mukaisen yhteiskuntavastuuraportoinnin lähtökohdana pääteltiin tutkimuksessa olevan yhtiön taloudellisten sidosryhmien etujen turvaaminen, ei yhtiön kaikkien sidosryhmien odotukset tai tiedontarpeet. Tutkimuksessa todettiin integroidun raportoinnin nojaavan enemmän omistajien voiton maksimointiin keskittyvään neoklassiseen talousteoriaan kuin sidosryhmäteoriaan.

SISÄLLYSLUETTELO

TIIVISTELMÄ.....	2
1. JOHDANTO	5
1.1. KATSAUS AIHEALUEESEEN JA TUTKIMUKSEN TAUSTA.....	5
1.2. TUTKIMUKSEN KOHDE JA TAVOITTEET.....	7
1.3. TUTKIMUKSEN KULKU	9
2. YHTEISKUNTAVASTUURAPORTOINTI	10
2.1. YHTEISKUNTAVASTUU.....	10
2.2. YHTEISKUNTAVASTUURAPORTOINNIN TAUSTA	14
2.3. YHTEISKUNTAVASTUURAPORTTIEN SISÄLTÖ	17
2.4. YHTEISKUNTAVASTUURAPORTOINNIN SÄÄNTELY SUOMESSA	18
2.5. YHTEISKUNTAVASTUURAPORTOINNIN TEORIAPERUSTA.....	19
2.5.1. <i>Legitimaatioteoria</i>	20
2.5.2. <i>Tilivelvollisuusteoria</i>	22
3. INTEGROITU RAPORTOINTI	23
3.1. INTEGROIDUN RAPORTOINNIN TAUSTA.....	23
3.2. KATSAUS INTEGROIDUN RAPORTOINNIN TUTKIMUSKENTTÄÄN.....	26
3.3. INTEGROIDUN RAPORTOINNIN VIITEKEHYS: KESKIÖSSÄ ARVONLUONTI JA PÄÄOMAT	29
3.4. YHTEENVETO TUTKIMUSKIRJALLISUUDESTA	32
4. TUTKIMUSMETODIT	35
4.1. AINEISTON HANKINTA JA TUTKIMUKSEN KOHDEYRITYKSEN VALINTA	35
4.2. AINEISTON ANALYYSI.....	37
5. YHTEISKUNTAVASTUU INTEGROIDUSSA RAPORTOINNISSA	41
5.1. TUTKIMUKSEN KOHDEYRITYKSEN ESITTELY	41
5.2. YMPÄRISTÖVASTUUN RAPORTOINTI.....	42
5.3. SOSIAALISEN VASTUUN RAPORTOINTI.....	46
5.4. TALOUDELLISEN VASTUUN RAPORTOINTI	50
5.5. YHTEENVETO EMPIIRISISTÄ TULOKSISTA: YHTEISKUNTAVASTUU FINNAIRIN	
VUOSIKERTOMUKSESSA	52
6. JOHTOPÄÄTÖKSET	56
6.1. YHTEISKUNTAVASTUU INTEGROIDUSSA RAPORTOINNISSA.....	56
6.2. TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUDEN ARVIOINTI.....	60
LÄHTEET	62

KUVIOT

Kuvio 2	IIRC:n integroidun ajattelun- ja raportoinnin toimintalogiikka (IIRC 2013, 13; Niskala & Pajunen 2015, 37).....	32
Kuvio 3	Finnairin raportointihistoria (Reponen, 2014, 7).....	37
Kuvio 4	Aineistolähtöisen sisällönanalyysin eteneminen (mukaellen Tuomi & Sarajärvi, 2009, 109)	40

TAULUKOT

Taulukko 2	Ympäristövastuun raportointi Finnairin vuosikertomuksessa 2015.....	42
Taulukko 3	Sosiaalisen vastuun raportointi Finnairin vuosikertomuksessa 2015.....	47
Taulukko 4	Taloudellisen vastuun raportointi Finnairin vuosikertomuksessa 2015...	51
Taulukko 5	Yhteiskuntavastuun raportointi Finnairin vuosikertomuksessa 2015	53

LIITTEET

Liite 1	Ympäristövastuun raportointi Finnairin vuosikertomuksessa 2015.....	67
Liite 2	Sosiaalisen vastuun raportointi Finnairin vuosikertomuksessa 2015	72
Liite 3	Taloudellisen vastuun raportointi Finnairin vuosikertomuksessa 2015.....	84
Liite 4	Yhteiskuntavastuu Finnairin vuosikertomuksessa 2015	86

1. JOHDANTO

1.1.Katsaus aihealueeseen ja tutkimuksen tausta

Yritykset eivät harjoita liiketoimintaa riippumattomina ympäristöstä ja yhteiskunnasta, vaan ovat osa yhteiskuntaa ja sen erilaisia järjestelmiä. Yritysten, sen eri sidosryhmien sekä toimintaympäristön vuorovaikutteisesta suhteesta käytetään yleisesti nimitystä yhteiskuntavastuu, joka käsitteenä viittaa paitsi yritysten ja yhteiskunnan väliseen kanssakäymiseen, myös yrityksen eräänlaiseen tilivelvollisuuteen sen eri sidosryhmille. Yleisesti yhteiskuntavastuulla tarkoitetaan sellaisia vapaaehtoisia toimia, joita yritys tekee sidosryhmien odotusten perusteella (Harmaala & Jallinoja, 2012, 14-16).

Etenkin suurten yhtiöiden on otettava huomioon myös muiden sidosryhmien kuin omistajien ja asiakkaiden odotuksia, jotta liiketoiminta voi pysyä kannattavana ja kestäväällä pohjalla (Juutinen & Steiner, 2010, 19). Monesti yhteiskuntavastuuseen panostamisen syynä voi olla myös riskinäkökulma: yrityksissä halutaan varautua mahdollisiin liiketoimintaa haittaaviin maineriskeihin ja panostaa siksi yhteiskuntavastuuseen liittyviin toimenpiteisiin (Juutinen & Steiner, 2010, 64).

Yritysten ja yhteiskunnan vuorovaikutteinen suhde ja eri sidosryhmien merkitys siinä konkretisoituvat ehkä näkyvimmin yhteiskuntavastuun raportoinnissa, josta myös tämän tutkimuksen aihe muodostuu. Nykyisin yritysten tilivelvollisuus ei rajoitu vain taloudellisen tuloksen, varallisuuden ja rahoitusaseman raportointiin, vaan on laajentunut muun muassa yhteiskuntavastuuraportointiin laajemmille sidosryhmille (Buhr, Gray & Milne, 2014, 51; Niskala & Näsi, 1995, 123; Näsi, 2006, 63). Yhä useampi yhtiö on päättänyt julkaisemaan vuosittaisen yhteiskuntavastuuraportin, jossa on mahdollista kertoa vastuullisuuteen liittyvistä toimista ja yhtiön suhteesta eri sidosryhmiin. Tässä tutkimuksessa keskitytään tarkastelemaan yhteiskuntavastuuraportointia International Integrated Reporting Councilin (IIRC) vuonna 2013 julkaiseman integroidun raportoinnin viitekehyksen mukaisesti. Tutkimus on luonteeltaan laadullinen, ja se toteutetaan perehtymällä yhteiskuntavastuun raportointiin lentoyhtiö Finnairin vuosikertomuksessa, joka noudattelee integroidun raportoinnin viitekehystä.

Tutkimuksen aihe on juuri nyt ajankohtainen, sillä Suomessa on erityisesti viime vuosi-
na alettu keskustella integroidusta raportoinnista yhteiskuntavastuuraportoinnin yhtey-
dessä. Usein kysymys integroidun raportin julkaisemisesta nousee esiin, kun puhutaan
yhteiskuntavastuun linkittämisestä liiketoimintaan ja strategiaan. Yritysten näkökulmas-
ta tarve integroidulle raportoinnille liittyy erityisesti strategiseen raportointiin (Niskala
& Pajunen, 2015, 8) ja sen tärkeitä kohderyhmiä ovat sijoittajat ja rahoittajat. IIRC:n
viitekehyksen (2013, 7) mukaan integroitu raportti kuitenkin palvelee myös muiden
sidosryhmien, kuten työntekijöiden, asiakkaiden, tavarantoimittajien, liiketoiminta-
kumpaneiden, ympäröivän yhteiskunnan sekä julkisen vallan tiedontarpeita.

Monesti integroidun raportoinnin mahdollisten hyötyjen ja haasteiden pohdintaa yrityk-
sissä hankaloittaa se, että nimitystä integroitu raportti käytetään nykyisin hyvinkin eri-
laisista raporteista. Yleisesti hyväksyttyä käsitystä siitä, millainen raportti oikeastaan
täyttää integroidun raportoinnin viitekehyksen mukaiset vaatimukset, ei ole olemassa.
Integroitujen raporttien eripaisuus johtunee ainakin siitä, ettei IIRC:n julkaisema viite-
kehys tarjoa raporttoimiseen mitään valmista standardimallia, vaan ainoastaan raportoin-
tiprosessia ohjaavia vapaaehtoisuuteen perustuvia periaatteita ja suuntaviivoja. Varsin-
naisten raportointisisältöjen ohjauksen osalta IIRC:n viitekehys tukeutuu muihin rapor-
toinnin sisältöä ja laajuutta ohjaaviin raportointiohjeistoihin, kuten Global Reporting
Initiativeen (GRI). Integroitu raportointi ei voi myöskään korvata mitään yritysten pa-
kollista raportointia.

IIRC:n julkaiseman viitekehyksen mukaista raportointitapaa noudattelevia integroituja
raportteja läpikäymällä voi helposti huomata, että yritysten julkaisemat raportit ovat
sisällöltään hyvin erilaisia, eivätkä näin ollen keskenään vertailukelpoisia. Myös useis-
sa integroitua raportointia koskevissa tutkimuksissa on tunnistettu raportointikentän
hajanaisuus ja epäloogisuus (ks. mm. Perego, Kennedy & Whiteman, 2013, 54). Integ-
roiduksi raportoinniksi on mielletty muun muassa vuosikertomuksen tai muun vuosira-
portin mekaaninen yhdistäminen yhteiskuntavastuuraporttiin ja taloudelliseen raportoin-
tiin. Joskus integroitu raportointi on virheellisesti samaistettu yhteiskuntavastuurapor-
tointiin, jota se ei kokonaisuudessaan ole. IIRC:n integroidun raportoinnin viitekehyk-
sen (2013) myötä integroidulla raportilla on alettu ymmärtää yrityksen arvon luonnin
kannalta olennaisten asioiden raportointia ja vastuullisuuden linkittämistä yrityksen
strategiaan ja liiketoimintamallin kuvaukseen (Niskala & Pajunen, 2015, 13).

Yhteiskuntavastuuraportointia ohjaavan viitekehyksen tutkiminen on kiinnostavaa, koska yhteiskuntavastuuraportoinnin ja siihen liittyvien erilaisten viitekehysten painoarvon yhtiöiden liiketoiminnassa voi päätellä olevan kasvamaan päin, sillä yhteiskuntavastuullisuuden merkitys yritysten liiketoiminnassa on jatkuvasti kasvanut. Vastuullisiin käytäntöihin perustuvan liiketoiminnan on tunnistettu olevan yksi pitkäjänteisen taloudellisen arvon tuottamisen keskeisistä edellytyksistä (Kujala & Kuvaja, 2002, 15; Niskala, Pajunen & Tarna-Mani, 2013, 9). Yksittäisiä tuotteita tai palveluita koskevan vastuullisuuden rinnalla kuluttajat odottavat yrityksiltä laaja-alaista, arvoketjun kaikkiin vaiheisiin ulottuvaa vastuullisuutta. Näin ollen yrityksen vastuu ei usein koske pelkästään sen omaa toimintaa, vaan kattaa myös arvoketjun muut toimijat, kuten tavarantoimittajat (Sorsa, 2011, 86).

Yritysvastuuverkosto FIBS ry:n (2016) julkaiseman suomalaisten keskisuurten ja suurten yritysten vastuullisuutta koskevan tutkimuksen mukaan vastuullisuus on lähes kaikille yrityksille tärkeää, mutta ei toiminnan prioriteetti: 62 % vastaajista piti vastuullisuutta erittäin olennaisena liiketoimintansa kannalta. Tutkimuksen mukaan maine on suomalaisille suuryrityksille tärkein syy panostaa vastuullisuuteen sekä suurin liiketoimintahyöty (FIBS ry, 2016, 5). Toiseksi suurin hyöty on kustannussäästöt (41 % vastaajista) ja kolmanneksi merkittävin myynnin kasvattaminen (34 % vastaajista). Toisen suomalaisille suuryrityksille suunnatun kyselytutkimuksen mukaan vastuullisuutta suunnitellaan ja johdetaan yrityksissä yhä systemaattisemmin, ja vastuullisuus on sen myötä integroitumassa entistä laaja-alaisemmin suomalaisten suuryritysten liiketoimintaan, vaikkakin vastuullisuuden vaikutusten mittaaminen ja integrointi liiketoimintaan koetaan yrityksissä haastavana (FIBS ry, 2016, 8–10).

1.2. Tutkimuksen kohde ja tavoitteet

Tutkimuksen tavoitteena on tutkia yhteiskuntavastuuraportointia International Integrated Reporting Councilin (IIRC) viitekehyksen mukaisessa integroidussa raportoinnissa. Tutkimuksen tavoitteeseen päästään tutkimalla yhteiskuntavastuuraportointia lentoyhtiö Finnairin vuosikertomuksessa 2015, joka noudattelee IIRC:n viitekehystä.

Tutkimuksen pääkysymys on:

Miten yhteiskuntavastuuraportointi toteutuu integroidussa raportoinnissa?

Tutkimuksen alakysymys on:

Miten yhteiskuntavastuusta raportoidaan Finnairin vuosikertomuksessa 2015?

Tutkimuksessa yhteiskuntavastuun tarkastelu rajataan raportoimisen tasolle. Tarkoituksena ei täten ole kuvata yhteiskuntavastuun määrittely- tai mittaamisprosessia eikä tunnuslukuihin liittyviä asioita, vaan tutkia sitä, miten yhteiskuntavastuusta on kerrottu Finnairin vuoden 2015 vuosikertomuksessa. Tutkimuksessa käytetään käsitteitä yhteiskuntavastuuraportointi ja vastuullisuusraportointi kuvaamaan sitä vastuullisuustiedon kokonaisuutta, jonka yritys julkaisee vuosikertomuksessaan tai mahdollisissa muissa raporteissaan. Markkinointiviestintä ja mainonta, samoin kuin kaikki muu yritysten julkaisema varsinaisten raporttien ulkopuolinen vastuullisuusinformaatio, on rajattu kokonaan tutkimuksen ulkopuolelle.

Yhteiskuntavastuuta integroidussa raportoinnissa tarkastellaan tässä tutkimuksessa suhteessa yhteiskuntavastuuraportoinnin tutkimuskenttään sekä integroitua raportointia koskeviin aiempiin tutkimuksiin. Tutkimuksen teoreettisena lähtökohtana on sidosryhmäajattelu, jonka mukaan yrityksen kaikki sidosryhmäsuhteet ovat arvokkaita, eikä omistajien intressejä voida arvottaa yli muiden sidosryhmien intressien ilman, että yrityksen liiketoiminta ja kilpailukyky siitä ajan mittaan kärsisivät (Näsi, 1995). Tutkimus perustuu näkemykselle, jonka mukaan yritys toimii aina jonkinlaisessa vuorovaikutussuhteessa ympäröivän yhteiskunnan kanssa riippumatta siitä, mikä sen oma tahtotila on (Freeman & Liedtka 1997; Mätäsaho & Niskala, 1997).

IIRC:n viitekehyksen (2013) mukainen integroitu raportointi valikoitui tutkimuksen kohdeilmioiksi, koska sen suhteesta erityisesti yhteiskuntavastuuraportointiin on viime aikoina käyty kriittisiä keskusteluja niin akateemisten tutkijoiden keskuudessa kuin käytännössä yrityksissä. Tutkijat ovat osoittaneet integroidussa raportoinnissa useita ongelmakohtia erityisesti yhteiskuntavastuuraportoinnin näkökulmasta, ja yrityksissäkin vallitsee melko heikko käsitys siitä, mitä uutta annettavaa integroidun raportoinnin viitekehyksellä kokonaisuudessaankaan voisi olla verrattuna jo vakiintuneisiin raportointikäytäntöihin (Perego ym., 2016, 53). Integroitua raportointia ei ole myöskään vielä pro graduissa Suomessa juurikaan tutkittu ja myös muu integroituun raportointiin liittyvä tutkimus on verrattain vähäistä, mutta julkaisujen määrä on aivan viime vuosina lisääntynyt (De Villiers, Rinaldi & Unerman, 2014, 1054).

Yhteiskuntavastuuraportointi valikoitui tutkimuksen kiinnostuksenkohteeksi, koska useissa integroitua raportointia koskevissa tutkimuksissa on kritisoitu yritysten tapaa raportoida yhteiskuntavastuustaan IIRC:n viitekehystä noudattelevissa integroiduissa raporteissa (Brown & Dillard 2014, 1132; De Villiers ym. 2014, 1055-1057; Flower 2015, 8). Yhteiskuntavastuuraportoinnin tarkastelu integroidussa raportoinnissa on myös kiinnostavaa, koska integroitu raportointi linkittyy monelta osin yhteiskuntavastuuraportointiin (Flower, 2015, 2 ja 15) ja yhteiskuntavastuuraportointiin liittyvät tavoitteet ja käytännöt ovat toimineet lähtökohtina integroidun raportoinnin viitekehysten kehittämisessä (De Villiers ym. 2014, 1044).

1.3. Tutkimuksen kulku

Tutkimusraportti muodostuu kaikkiaan kuudesta pääluvusta. Johdantoluvussa luodaan ensin tiivis katsaus aihealueeseen ja aihevalinnan taustaan, siirtyen tämän jälkeen tutkimuksen kohteen ja tavoitteiden esittelyyn. Yhteiskuntavastuuraportointia koskevassa pääluvussa pyritään ensin avaamaan koko tutkimuksen kannalta keskeistä taustailmiötä eli yhteiskuntavastuuta ja sen teoreettisia lähtökohtia, edeten seuraavaksi yhteiskuntavastuun raportointiin ja sitä koskevaan teoriaperustaan. Kolmannessa pääluvussa keskitytään integroituun raportointiin luomalla ensin katsaus integroidun raportoinnin taustaan sekä historiaan, sitten paneutumalla integroitua raportointia koskevaan aiempaan tutkimukseen ja lopulta tarkastelemalla Integrated Reporting Councilin (IIRC) vuonna 2013 julkaisemaa integroidun raportoinnin viitekehystä.

Neljäs ja viides luku ovat tutkimuksen analyysilukuja, joissa valitut tutkimusmenetelmät on ensin selostettu ja tämän jälkeen niitä on sovellettu käytännössä aineiston analyysiin. Tutkimus on luonteeltaan laadullinen tutkimus, jonka aineistona on käytetty lentoyhtiö Finnairin vuoden 2015 vuosikertomusta ja tutkimusmenetelmänä aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Tutkimuksessa yhteiskuntavastuun raportointia integroidussa raportoinnissa on lähestytty analysoimalla ensin erikseen yhteiskuntavastuun taloudellisen-, sosiaalisen- ja ympäristövastuun ulottuvuudet ja lopuksi yhteiskuntavastuun raportoinnista on muodostettu yhtenäinen käsitys vetämällä yhteen mainitut ulottuvuudet. Tutkimusraportin viimeisessä luvussa esitellään tutkimuksen keskeiset johtopäätökset sekä pohditaan tutkimuksen luotettavuuden ja yleistettävyyden liittyviä kysymyksiä.

2. YHTEISKUNTAVASTUURAPORTOINTI

2.1. Yhteiskuntavastuu

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tarkastella yhteiskuntavastuuraportoinnin toteutumista integroidussa raportoinnissa, ja valitusta näkökulmasta johtuen integroitua raportointia peilataan tutkimuksessa ensinnä yhteiskuntavastuuseen ja yhteiskuntavastuuraportoinnin teoreettiseen viitekehykseen, muun yritysten raportointia ja -viestintää koskeva kirjallisuuden rajatuessa tutkimuksen ulkopuolelle. Yhteiskuntavastuuraportoinnin teoriaan painottuva valinta on perusteltu, koska integroidun raportoinnin viitekehystä on alun perin alettu kehittämään nimenomaan vastuullisuusraportoinnin edistämiseksi ja kehittämiseksi. Käytännössä integroitu raportointi myös vaikuttaa eniten juuri organisaation vastuullisuusraportointiin sekä sen toteuttamiseen: yhteiskuntavastuuraportti joudutaan integroidussa raportoinnissa rakentamaan uudelleen ja linkittämään vastuullisuustiedot yrityksen strategiaan ja liiketoimintamallin kuvaukseen (Niskala & Pajunen, 2015, 11). Näin on tehtävä, vaikka yritys päättäisikin julkaista integroidun raportoinnin ohessa myös erillisen yhteiskuntavastuuraportin.

Tutkimuksen keskeisenä taustailmiönä on yhteiskuntavastuu. Niin akateemisessa keskustelussa kuin yrityksissäkin yhteiskuntavastuuseen voidaan erottaa erilaisia lähestymistapoja ja näkökulmia, eikä yhteiskuntavastuun käsitteelle voida antaa yhtä yksittäistä määritelmää (Thomson, 2014, 1617). Näkökulmasta riippuen yhteiskuntavastuusta käytetään monia samaa asiaa tarkoittavia käsitteitä, kuten yritysvastuu, kestävä kehitys, vastuullinen liiketoiminta, vastuullisuus ja yrityskansalaisuus. Euroopan komissio (2011) on määritellyt yhteiskuntavastuun yrityksen vastuuksi sen liiketoiminnan vaikutuksista ympäröivään yhteiskuntaan sekä sosiaalisten-, ympäristö-, ihmisoikeus-, ja kuluttajanäkökohtien tunnistamisesta ja niiden integroinnista liiketoimintaan ja strategiaan. Tässä tutkimuksessa käytetään kahta termiä: yhteiskuntavastuu ja vastuullisuus. Ne tarkoittavat samaa asiaa.

Usein yhteiskuntavastuun sisällön kuvaamisessa käytetään John Elkingtonin (1997) tripple bottom line – eli kolmoistilinpäätös – mallia, jossa yhteiskuntavastuu erotetaan kolmeen osa-alueeseen: taloudelliseen, sosiaaliseen ja ympäristöön liittyvään vastuu-

seen. Käytännössä näitä eri osa-alueita on kuitenkin hankalaa erottaa täysin toisistaan niiden ollessa keskenään riippuvuussuhteessa (Harmaala & Jallinoja, 2012, 18; Niskala ym. 2013, 17–18). Kolmoistilinpäätös-mallin mukainen yhteiskuntavastuun jaottelu on yleisesti käytetty, ja sitä käytetään muun muassa Global Reporting Initiative (GRI) -raportointiohjeistossa yhteiskuntavastuun eri sisältöjen raportoimisen kehikkona.

Kolmoistilinpäätöksen taloudellisella vastuulla viitataan yrityksen liiketoiminnan kannattavuuden ja yhteiskuntavastuun yhteyteen. Yrityksen taloudelliseen vastuuseen on usein mielletty kuuluvaksi toimet, joilla yritys luo taloudellista hyvinvointia ympäröivään yhteiskuntaan (Harmaala & Jallinoja, 2012, 18; ks. myös Porter & Kramer, 2006). Yritys voi esimerkiksi työllistämisen kautta vaikuttaa toiminta-alueensa talouskehitykseen ja kilpailukykyyn. Yrityksen taloudellinen vastuu perustuu pitkälti sitä koskevaan lainsäädäntöön sekä periaatteisiin, joissa yritykset määrittelevät toimintatapojaan, kuten hallintoperiaatteet (corporate governance), ostopolitiikka sekä sisäpiiriohjeistus (Harmaala & Jallinoja, 2012, 20; Niskala ym., 2013, 216–263). Yrityksen tilinpäätöksen keskittyessä oman tuloksen ja taloudellisen aseman esittämiseen, yhteiskuntavastuuraportoinnissa taloudellinen osuus käsittelee laajemmin välittömiä ja välillisiä taloudellisia vaikutuksia ympäröivään yhteiskuntaan.

Kolmoistilinpäätöksessä sosiaalinen vastuu kohdistuu yrityksen liiketoiminnan vaikutuspiirissä oleviin yhteiskuntiin ja ihmisiin, kuten henkilöstöön, liiketoimintakumppaneihin, asiakkaisiin ja toimintapaikkakunnan asukkaisiin. Eri puolilla maailmaa toimivalla yrityksellä voi olla hyvin erilaisia sosiaaliseen vastuuseen liittyviä edellytyksiä eri toimintamaissa johtuen maiden erilaisista lainsäädännöistä ja kulttuureittain vaihtelevista yhteiskunnallisista odotuksista. Länsimaissa sosiaalisen vastuun on ajateltu sisältävän muun muassa henkilöstön hyvinvointiin ja työturvallisuuteen liittyvät asiat sekä työehtosopimusten mukaisten velvoitteiden täyttämisen (Harmaala & Jallinoja, 2012, 20; Niskala ym., 2013, 18).

Kolmoistilinpäätöksen ympäristövastuulla tarkoitetaan yrityksen liiketoiminnan välittömiä ja välillisiä vaikutuksia ympäristöön. Yrityksellä on välitön vastuu sen itsensä aiheuttamista ympäristövaikutuksista, mutta mahdollinen toimintojen ulkoistaminen ja liiketoiminnan globalisaatio on kasvattanut ympäristövastuun painoarvoa tehden myös yrityksen liiketoimintakumppaneiden toiminnan ympäristövaikutuksista merkitykselli-

siä. Siten ympäristövastuullisuus on huomioitava koko arvoketjun toiminnassa yhteistyössä eri liiketoimintakumppanien kanssa (Harmaala & Jallinoja, 2012, 22; Niskala ym., 2013, 18; Sorsa, 2011).

Elkingtonin kolmoistilinpäätöksen ohella usein käytetty yhteiskuntavastuun jaottelutapa on Carrolin pyramidimalli (1991), jossa yhteiskuntavastuu on jaettu neljään eri osa-alueeseen: taloudelliseen, lailliseen, eettiseen ja filantropiseen. Pyramidimallissa yrityksen vastuullisuus kehittyy rakentuen aina pyramidin edellisen osa-alueen päälle, ensin taloudellisesta vastuusta lailliseen ja eettiseen vastuuseen, päätyen lopulta pyramidin huipulle filantropiaan. Carrolin pyramidimallin mukaista lähestymistapaa voi kritisoida siitä, ettei yhteiskuntavastuuseen enää juurikaan suhtauduta liiketoiminnasta erillisenä asiana, vaan vastuullisuusajattelua ollaan viemässä kohti strategian ja liiketoiminnan ydintä. Moni yritys voi toki harjoittaa myös filantropiaa esimerkiksi tekemällä lahjoituksia hyväntekeväisyyteen tai sponsoritoiminnalla, mutta sillä ei enää ajatella kuitattavan sidosryhmien odotuksia yritysvastuusta (Joutsenvirta, Halme, Jalas & Mäkinen, 2011, 11–12; Juutinen & Steiner, 2010, 36–37).

Yhteiskuntavastuun tutkimuksessa sidosryhmäteoriaa on pidetty hallitsevana teoreettisena viitekehyksenä (Hahn & Kühnen, 2013, 14; Näsi, 1995). Sidosryhmäteoria ei ole yksi yhtenäinen teoria, vaan sillä on kytkentöjä moniin eri teoriasuuntauksiin ja tutkimuksellisiin lähestymistapoihin. Liiketaloustieteissä sidosryhmäteoriaa on käytetty viitekehyksenä muun muassa organisaatiotutkimuksessa, strategisessa johtamisessa, yritysvastuun tutkimuksessa sekä liiketoimintaprosessien kehittämisessä (Carroll & Näsi, 1997, 46; Niskala ym., 2013, 75). Sidosryhmätutkimuksessa on jo vuosia käyty keskusteltua yhden yhtenevän sidosryhmäteorian mahdollisuudesta, mutta se on nähty epärealistiseksi muun muassa useiden eri teoriakytkentöjen ja lähestymistapojen vuoksi (Myllykangas, 2009, 35–36).

Sidosryhmäteorian taustalla on liiketoiminnan moraalista ja etiikasta kiinnostunut tutkimussuuntaus, joka liittää morali- ja etiikkanäkökohdat osaksi yritysten toimintaa (Kujala & Kuvaja, 2002, 61). Sidosryhmäteoria pohjautuu sidosryhmäajatteluun (engl. *stakeholder thinking*), jonka mukaan yrityksen toiminta perustuu jatkuvalla vuorovaikutukselle eri sidosryhmien kanssa (Freeman, 1995, 35–46; Näsi, 1995, 19–31). Sidosryhmäajattelussa yritystoiminta hahmotetaan organisaation ja sidosryhmien välisen vuo-

rovaikutussuhteen sekä sidosryhmien odotusten kontekstissa: yritykset ovat olemassa sidosryhmiään varten tai niiden kautta ja siksi liiketoiminnassa on otettava huomioon laajasti yrityksen eri sidosryhmät (Kujala, 2007). Sidosryhmäajattelussa tunnistetaan sidosryhmien ja ympäröivän yhteiskunnan suhteen merkitys sekä sidosryhmien valta liiketoiminnan rajojen ja sisältöjen määrittämisessä: organisaatio nähdään sosiaalisena järjestelmänä, johon eri sidosryhmillä on vaikutuksensa (Näsi, 1995, 24–25; Myllykangas, 2009, 36). Liiketaloustieteellisessä tutkimuksessa sidosryhmäajattelun alku on yleisesti yhdistetty R. Edward Freemaniin ja hänen teokseensa ”Strategic Management: A Stakeholder Approach” (1984). Freemanin (1984, 46) määritelmän mukaan ”yrityksen sidosryhmiä ovat kaikki sellaiset henkilöt tai ryhmät, jotka voivat vaikuttaa yrityksen toimintaan tai joihin yritys voi vaikuttaa”. Freemanin muotoilua on yleisesti käytetty useissa yritysten sidosryhmiä koskevissa tutkimuksissa.

Sidosryhmäajatteluun yhdistyy usein vastuullisen liiketoiminnan käsite, jonka ydinajatuksen mukaan voittoa ei voida pitää itseisarvona yli yrityksen muiden tavoitteiden, eikä pitkällä tähtäimellä voitontekoon ole kannattavaa pyrkiä laiminlyömällä yrityksen muut tehtävät (Kujala & Kuvaja, 2001, 15). Sidosryhmäajattelun vastakkainen näkökulma on omistajien voiton maksimointia korostava lähestymistapa (engl. shareholder value maximization), jonka mukaan liiketoiminnassa tulee ottaa huomioon vain yhden sidosryhmän eli omistajien tarpeet ja pyrkiä pelkästään voitontekoon.

Tutkimuskirjallisuudessa sidosryhmäteoria esitetään usein vastakkaisena neoklassiselle talousteorialle, joka korostaa omistajien asemaa yrityksen ensisijaisena ja tärkeimpänä sidosryhmänä. Aihetta koskevien tutkimusten mukaan neoklassisessa talousteoriassa yritys nähdään mekaanisena yksikkönä, jonka liiketoiminnassa panokset muuttuvat tuotoksiksi käytetyn teknologian avulla, ja tämän muutoksen on nähty automaattisesti maksimoivan liiketoiminnan tuotot (Niskala & Näsi, 1995, 120–121; Myllykangas, 2009, 29). Neoklassisen talousteorian kenties tunnetuin edustaja on Milton Friedman, jonka *The New York Times* -sanomalehdessä julkaistun kuuluisan artikkelin (1970) mukaan yrityksen ainoa tehtävä on tuottaa voittoa osakkeenomistajille. Friedmanin mukaan osakkeenomistajien ensisijaisuuden tunnustaminen ja tämän hierarkian noudattaminen liiketoiminnassa koituu lopulta myös muiden yrityksen sidosryhmien hyödyksi.

Sidosryhmäajattelua ja voitontekoon tähtäävää näkökulmaa ei kuitenkaan pidä nähdä yksioikoisesti täysin vastakkaisina: Myllykangas (2009) on tutkinut sidosryhmäsuhteita liiketoiminnan arvon luomisen näkökulmasta. Myllykankaan väitöskirja osoitti, että yrityksen on mahdollista omaksua sekä yhteiskunnallisen toimijan että liiketoiminnan harjoittajan roolit ja parhaimmassa tapauksessa näiden roolien välille ei toiminnassa tarvitse tehdä eroa.

Sitä, ketkä lopulta ovat yrityksen sidosryhmiä, on tutkimuskirjallisuudessa tarkasteltu useilla eri perusteilla. Ensinnäkin sidosryhmät on mahdollista erotella sisäisiin ja ulkoiisiin sidosryhmiin: sisäisiä sidosryhmiin kuuluvat esimerkiksi henkilöstö, omistajat ja johto. Ulkoisia sidosryhmiä ovat muun muassa asiakkaat, alihankkijat, kilpailijat, paikallisyhteisöt, kansalaisjärjestöt, viranomaiset sekä tiedotusvälineet (Carroll & Näsi, 1997, 46; Kujala & Kuvaja, 2002, 87; Näsi, 1995, 22). Edelleen sidosryhmät voidaan priorisoida yrityksen toiminnan kannalta ensisijaisiin ja sekundäärisiin sekä aktiivisiin ja passiivisiin sidosryhmiin (Näsi 1995, 22–23). Postin, Prestonin & Sachsin (2002) mukaan yrityksen sidosryhmiä ovat sellaiset yksilöt tai ryhmät, jotka vaikuttavat joko omasta halustaan tai tahtomattaan yrityksen toimintaan ja varallisuuteen.

Mitchellin, Aglen & Woodin (1997) mukaan yrityksen sidosryhmät voi tunnistaa kolmen ulottuvuuden mallin kautta: valta (*power*), oikeutus (*legitimacy*) ja kiireellisyys (*urgency*). Yrityksen jokaisella sidosryhmällä on yksi tai useampi mainituista ominaisuuksista ja mitä useampi ominaisuus sidosryhmällä on, sitä tärkeämpi sidosryhmä on kyseessä. Jos jotain kolmesta ominaisuudesta ei ole, taho ei tällöin ole yrityksen sidosryhmä (Mitchell, ym. 1997, 865–868; 874).

2.2. Yhteiskuntavastuuraportoinnin tausta

2000-luvulla yhteiskuntavastuuraportoinnista, sen eri muodoista ja ohjeistuksista, on tullut relevantti puheenaihe niin yrityksissä kuin akateemisessa tutkimusyhteisössä. Vastuullisuusraportointi on eri puolilla maailmaa jatkuvasti yleistymässä yhä useamman yrityksen alettua raportoida vastuullisuuteen liittyvistä asioista ja niiden merkityksestä omassa liiketoiminnassaan (Hahn & Kühnen, 2013, 5; Kuisma & Temmes, 2011, 267). Yhteiskuntavastuuraportissa yrityksen on mahdollista viestiä omille sidosryhmilleen toimintansa merkityksestä ympäristön ja yhteiskunnan kannalta sekä yhteiskuntavastuu-

seen liittyvistä toimista ja tavoitteista (Hahn & Kühnen, 2013, 5; Niskala ym., 2013, 14).

Yhteiskuntavastuuraportointi on yritykselle keskeinen keino raportoida tietoa sidosryhmien päätöksenteon tueksi, viestiä vastuullisista toimintatavoista sekä samalla lisätä yrityksen avoimuutta ja läpinäkyvyyttä suhteessa eri sidosryhmiin (Buhr ym., 2014, 51; Kujala & Kuvaja, 2002, 193–196). Erityisesti suurille organisaatioille yhteiskuntavastuuraportointi on markkinoilla odotusarvo, ja lähes kaikki suuret yritykset raportoivat yhteiskuntavastuustaan useimmiten osana vuosikertomusta tai erillisen yhteiskuntavastuuraportin muodossa (Niskala ym., 2013, 12). Vuonna 2016 toteutetussa kyselyssä 48 % suomalaisista keskisuurista ja suurista yrityksistä kertoi julkaisevansa vastuullisuusraportin (FIBS ry, 2016, 8).

Ilmiönä yhteiskuntavastuuraportointi on vuosien saatossa laajentunut nykyisen kaltaiseksi, Elkingtonin (1997) kolmoistilinpäätöksen mukaiset osa-alueet kattavaksi raportoinniksi. Tutkimuskirjallisuudessa yhteiskuntavastuuraportoinnin historian varhaisin vaihe johdetaan 1960-luvulle, jolloin yritykset alkoivat julkaista yrityksen sosiaalista vastuuta, enimmäkseen henkilöstöasioita käsitteleviä raportteja (Buhr ym., 2014, 51), kunnes myöhemmin 1980-luvun lopulla ja 1990-luvun alkupuolella yhä useampi yritys alkoi raportoida ympäristövastuustaan. Taustalla oli yritysten tarve parantaa heikkoa uskottavuuttaan ympäristöviestinnässä, mutta samaan aikaan yritykset alkoivat myös tehdä konkreettisempia parannuksia ympäristöasioiden hoitoon ja halusivat raportoimalla viestiä näistä toimenpiteistään julkisesti (Temmes & Kuisma, 2011, 267). Samaan aikaan ympäristövastuun raportointitrendin laajenemisen kanssa Yhdistyneiden kansakuntien (YK) alainen Brundtlandin komissio julkaisi raportin *Our Common Future* (1987), jossa kestävä kehityksen käsite määriteltiin ensimmäistä kertaa. Raportin määritelmän mukaan kestävä kehitys on sellaista kehitystä, joka tyydyttää tämän päivän ihmiskunnan tarpeet vaarantamatta tulevien sukupolvien oikeutta tyydyttää omat tarpeensa.

Buhr ym. (2014, 52) toteavat ympäristövastuun raportoinnin toimineen eräänlaisena ”jäänmurtajana” siirryttäessä nykyisin yleistyneeseen käytäntöön, Elkingtonin (1997) kolmoistilinpäätöksen mukaiseen yhteiskuntavastuuraportointiin. Pelkästään ympäristöasioita käsitelleet raportit jäivät lopulta vähemmistöön, kun 2000-luvulle tultaessa yri-

tykset alkoivat julkaista sosiaalisen, ympäristö-, ja taloudellisen vastuun kattavia yritys-
vastuuraportteja (Kuisma & Temmes, 2011, 267).

Yritysten näkökulmasta yhteiskuntavastuuraportoinnin kehityskulku on tarkoittanut
raportoitavien asioiden ja tunnuslukujen huomattavaa kasvua. Yhteiskuntavastuurapor-
toinnin historiallisen kehityksen näkökulmasta uusimpana suuntauksena voidaan pitää
IIRC:n joulukuussa 2013 julkaisemaa integroidun raportoinnin viitekehystä (Brown &
Dillard, 2014, 1121–1125; De Villiers ym., 2014, 1043–1048), jossa vastuullisuusrapor-
tointi on kytketty yrityksen strategiaan ja liiketoimintamalliin. Tosin kuten edellä on
tuotu esille, ei integroitu raportointi ole pelkästään yhteiskuntavastuuraportointia, vaan
viitekehysten ajatuksena on kuvata kokonaisvaltaisesti yrityksen arvonluonnin prosessi,
johon liittyvät sekä taloudelliset tekijät että yhteiskuntavastuu (IIRC, 2013, 2).

Kuisma & Temmes (2011, 268–269) jakavat yritysten vastuullisuusraportointia edistä-
vät syyt kolmeen ryhmään: Ensimmäinen ryhmä on taloudelliset syyt, jonka mukaan
raportointi toimii yrityksen oman sisäisen kehittämisen ja riskienhallinnan työkaluna.
Toiseen ryhmään kuuluvat vastuullisuusraportoinnin poliittiset syyt, jossa korostuvat
ympäröivästä yhteiskunnasta kumpuavat ulkoiset paineet sekä liiketoiminnan läpinäky-
vyys. Kolmannen ryhmän muodostavat viestinnälliset tekijät, jossa vastuullisuusrapor-
toinnilla pyritään edistämään myönteistä vuorovaikutusta organisaation ja sen sidos-
ryhmien välillä. Raportoinnilla myös pyritään luomaan yritykselle positiivinen imago ja
rakentamaan mainetta vastuullisena toimijana. Sidosryhmien ja tiedotusvälineiden pai-
nostus on niin ikään edistänyt merkittävästi yritysten vastuullisuusraportointia (Kuisma
& Temmes, 2011, 269).

Tällä hetkellä yhteiskuntavastuuraportointia koskevia ohjeistoja on olemassa useita,
mutta kansainvälisesti ja Suomessa yleisimmin käytetty yhteiskuntavastuun ohjeisto on
Global Reporting Initiative (GRI), jota pidetään yleisesti yhteiskuntavastuun tärkeim-
pänä ja laajimmin hyväksyttynä raportointiohjeistona (Buhr ym., 2014, 62; Kujala &
Kuvaja, 2011, 178; Niskala ym., 2013, 106). GRI on maailmanlaajuisesti tunnustettu
aloite, joka on pyrkinyt luomaan tilinpäätösraportointia vastaavan raportointimallin yri-
tysten ja muiden tahojen yhteiskuntavastuuraportoinnille, sekä erityisesti parantaa vas-
tuullisuusraporttien vertailukelpoisuutta (Buhr ym., 2014, 51). Keväällä 2013 julkaistu
viitekehysten uudistettu versio G4 sisältää raportointiohjeiston, taloudelliset-, sosiaali-

set-, ja ympäristötunnusluvut, tekniset laskentaohjeet, laskentarajojen määrittämisen sekä eri toimialoja koskevat lisäohjeet (Global Reporting Initiative, 2013) Tämän tutkimuksen keskittyessä integroidun raportoinnin viitekehykseen, on GRI-ohjeisto rajattu tutkimuksen ulkopuolelle, eikä sen sisältöä käsitellä työssä tämän enempää.

2.3. Yhteiskuntavastuuraporttien sisältö

Vastuullisuusraportointi on yrityksille vapaaehtoista, eikä raporttien sisältöä säännellä tarkasti samoin kuin lakisääteisten raporttien sisältöä. Tästä johtuen yhteiskuntavastuuraporttien sisällöt voivat vaihdella eri yritysten julkaisemien raporttien välillä huomattavastikin. Yhteiskuntavastuuraporttien sisältöä määrittää lainsäädännön sijasta yrityksen omaan toimintaan sopivat tarkoitus, arvot, politiikat ja periaatteet (Niskala ym., 2013, 26). Yritykset voivat siis melko vapaasti omien motiivien ja lähtökohtiensa pohjalta arvioida, mitkä vastuullisuusasiat ovat niin merkittäviä, että ne on syytä sisällyttää raporttiin ja mitkä vastuullisuuteen liittyvät seikat puolestaan marginaalisia ja näin ollen syytä jättää raportin ulkopuolelle.

Yhteiskuntavastuuraportoinnin suuri haaste on raporttien käyttäjäkunnan hajanaisuus sekä sidosryhmien toisistaan paljonkin poikkeavat tiedontarpeet (Kuisma & Temmes, 2011, 270). Moni yritys onkin päätenyt käymään keskustelua eri sidosryhmien kanssa määrittääkseen yhteiskuntavastuuraportin sisällön. Yhteiskuntavastuuraportin sisällön määrittämisen yhteydessä puhutaan yleisesti olennaisuuden arvioinnista. Olennaisuutta arvioidaan tavallisesti yrityksen omista lähtökohdista käsin, käyttäen apuna erilaisia vapaaehtoista viitekehyksiä ja ohjeistoja, yleisimmin GRI:n raportointiviitekehystä, jossa on ohjeistettu muun muassa raportin sisällön, laadun ja rajauksen määrittelyssä. Esimerkiksi GRI G4-raportointiviitekehyksessä olennaisuuden todetaan tarkoittavan niitä tunnuslukuja ja asioita, jotka heijastavat yrityksen tai organisaation merkittäviä taloudellisia, ympäristöllisiä ja sosiaalisia vaikutuksia tai joilla on vaikutusta sidosryhmien arviointeihin ja päätöksiin (GRI, 2013, 11). KHT-yhdistyksen (2008, 27) mukaan olennaisuudella tarkoitetaan kynnystä, jonka ylittyessä asioista tulee niin tärkeitä, että niistä on raportoitava, mutta kaikki olennaiset asiat eivät kuitenkaan ole niin tärkeitä, että niiden pitäisi näkyä erilaisina korostuksina raportoinnissa.

Tutkijat ovat kritisoineet yhteiskuntavastuuraporttien sisältöjä muun muassa siitä, ettei yrityksen sidosryhmiä kuunnella riittävästi olennaisia vastuullisuusasioita määriteltäessä, vaan päätöksen yhteiskuntavastuuraporttiin lopulta päätyvistä tiedoista tekee lopulta yritys itse omien motiivinsa lähtökohdista (Eccles & Krzus, 2014, 119). Myös Mäkelän (2012) mukaan yhteiskuntavastuuraportointi usein epäonnistuu eri sidosryhmien näkökulmasta relevantin informaation tuottamisessa. Yhteiskuntavastuuraporttien sisältämä informaatio ei ole objektiivinen totuus, vaan aina jossain määrin yrityksen arvoihin ja poliittisiin näkökohtiin perustuva sosiaalinen konstruktio (Mäkelä, 2012, 167; ks. myös Eccles & Krzus, 2014, 120).

2.4. Yhteiskuntavastuuraportoinnin sääntely Suomessa

Suomessa yritysten vastuullisuusraportointi on ollut tähän asti vapaaehtoista, ja perustunut enimmäkseen itse- ja yksityiselle sääntelylle (Sorsa, 2011, 92). Tällä hetkellä yritykset raportoivat vastuullisuudestaan omien tarpeidensa lähtökohdista, käyttäen raportoinnissa apuna erilaisia standardeja, ohjeistoja ja metodologioita valintansa mukaan. Yhteiskuntavastuuseen liittyvä pakottava kansainvälinen sääntely on kuitenkin viime vuosien aikana lisääntynyt merkittävästi, mikä vaikuttaa olennaisesti myös suomalaisiin yrityksiin (Lindroos, 2016, 5; 24). Tosin ongelmana säädöksissä on usein vaatimusten epämääräisyys, eikä raportointia koskeva lainsäädäntö tosiasiallisesti anna paljonkaan täsmällistä ohjeistusta vastuullisuusraportoinnin sisältöihin. (Kuisma & Temmes, 2011, 268).

Euroopan unionissa (EU) on laadittu yritysten yhteiskuntavastuun edistämiseksi sekä kovaa että pehmeää sääntelyä (Sorsa, 2011, 86). Vastuullisuusraportoinnin osalta viime vuosina EU:ssa on suunta ollut kohti pakollista raportointivelvoitetta, kun vuonna 2014 Eurooppa-neuvosto ja Euroopan parlamentti hyväksyivät direktiiviehdotuksen yritysten ei-taloudellisen tiedon raportoinniksi (2014/95/EU). Direktiivin mukaan yritysten tulee toimintakertomuksen osana julkistaa selvitys toimintatavoistaan, jotka koskevat ympäristö-, henkilöstö- ja sosiaalisia asioita sekä ihmisoikeuksia, korruption torjuntaa ja lahjontaa. Direktiivi perustuu niin kutsutulle *comply or explain* -periaatteelle, jonka mukaan yhtiön on joko kerrottava kyseistä asiaa koskevasta toimintapolitiikastaan, tai jollai- ei sellaista ole, perusteltava sen puuttuminen. Direktiivin soveltamisala kattaa listayhtiöt ja muut listaamattomat, yleisen edun kannalta merkittävät yhtiöt. Direktiivi koskee

myös suuria luottolaitoksia sekä vakuutusyhtiöitä. Elinkeinoelämän keskusliiton (2014) arvion mukaan Suomessa velvoitteen piiriin kuuluu arviolta sata yhtiötä. Direktiivi on saatettava voimaan Suomessa joulukuuhun 2016 mennessä ja se tulee koskemaan aikaisintaan tilikautta 2017.

Viime aikoina EU:ssa on myös pyritty edistämään avoimempaa ja tehokkaampaa verotusta sekä estämään veronkiertoa uusilla direktiiviehdotuksilla, jotka toteutuessaan vaikuttavat myös yritysten raportointikäytäntöihin. Euroopan komissio julkaisi 28.1.2016 verotusta koskevan toimenpidepaketin ”Anti Tax Avoidance Package”, joka sisältää kaksi direktiiviehdotusta: ehdotukset veronkierron torjuntaa koskevasta direktiivistä ja maakohtaisen raportointijärjestelmän täytäntöönpanoa koskevasta direktiivistä. Maakohtainen veroraportointi kattaa sekä esityksen monikansallisten yritysten verotietojen vaihdosta EU:n jäsenmaiden veroviranomaisten välillä että esityksen monikansallisten yritysten maakohtaisesta julkisesta veroraportoinnista (Lindroos, 2016, 5;15). Maakohtaista veroraportointia koskevan esityksen mukaan suuryritykset muun muassa veloitettaisiin raportoimaan verotietojaan verkkosivuillaan.

Suomessa yritykset ovat vastustaneet yhteiskuntavastuuraportoinnin sääntelyilmapiirin kehitystä pakolliseen suuntaan vetoamalla muun muassa raportoinnin aiheuttamiin lisäkustannuksiin, mahdollisiin negatiivisiin vaikutuksiin yritysten kilpailukykyyn sekä riskeihin liikesalaisuuksien paljastumisesta (Lindroos, 2016, 17; ks. myös Talouselämä, 2014).

2.5. Yhteiskuntavastuuraportoinnin teoriaperusta

Yhteiskuntavastuuraportoinnin motiivit ovat aina viimekädessä lähtöisin yrityksen omista tavoitteista. Yhteiskuntavastuuraportin julkaisevalla yrityksellä on yleensä mielessä jokin tietty viesti tai pyrkimys, jonka se haluaa tuoda julki sidosryhmiensä tietoisuuteen ja näin pyrkiä vaikuttamaan julkiseen keskusteluun ja sidosryhmien mielipiteenmuodostukseen. Toisaalta vastuullisuusraporttien on tarkoitus vastata useiden eri sidosryhmien odotuksiin ja tiedontarpeisiin sekä toisaalta ympäröivästä yhteiskunnasta kumpuavaan julkiseen paineeseen, joka voi potentiaalisesti vaikuttaa yrityksen toimintaan joko suoraan tai välillisesti (Buhr ym., 2014, 59). Vaikka yritysten motiivit yhteis-

kuntavastuuraportin julkaisemiselle usein eroavat toisistaan, on sidosryhmänäkökulma vastuullisuusraportointiin kaikille yrityksille yhteinen.

Tutkimuskirjallisuudessa vastuullisuusraportoinnin syitä on selitetty usean eri teorian näkökulmista, ja tähän tutkimukseen on valittu tarkasteltavaksi niistä kaksi keskeistä: legitimaatio- ja tilivelvollisuusteoriat. Teoriat ovat monelta osin keskenään yhteneviä ja niiden avulla voidaan selittää myös paitsi itse ilmiötä, myös yhteiskuntavastuuraportoinnin yleistymistä yrityksissä (Hahn & Kühnen, 2013, 14).

2.5.1. Legitimaatioteoria

Legitimaatioteorian ydinajatuksen mukaisesti yrityksen on mahdollista olla olemassa vain silloin, kun sillä on toiminnalleen yhteiskunnan tuki: organisaatio pyrkii ansaitsemaan toiminnalleen oikeutuksen eli legitimizeetin toimimalla vuorovaikutuksessa yhteiskunnan ja eri sidosryhmien kanssa (Deegan, 2015, 253). Legitimaatio on tutkimuksissa määritelty olotilaksi tai asemaksi, joka ilmenee yrityksen arvojärjestelmän sopies- sa toimintaympäristön sosiaalisen yhteisön arvojärjestelmään. (Mätäsaho & Niskala, 1997, 83). Legitimaatioteorian mukaan yrityksen olemassaolo ja liiketoiminnan jatku- vuus ovat siis uhattuina, jos yrityksen toiminta ei ole yhteiskunnan näkökulmasta hy- väksyttävää. Legitimaatioteorian perusajatus, eli yhteiskunnan hyväksyntä yrityksen toiminnan jatkuvuuden edellytyksenä, linkittyy sidosryhmäteoriaan, jonka mukaan kaikki sidosryhmät ovat liiketoiminnan menestymisen kannalta merkityksellisiä ja yri- tyksen tulee ottaa toiminnassaan huomioon laajasti eri sidosryhmien intressit (Hahn & Kühnen, 2013, 14).

Legitimaatio ei ole pysyvä tai absoluuttinen käsite, vaan sosiaalinen konstruktio, jota voi luonnehtia eräänlaiseksi organisaation ja yhteiskunnan väliseksi kirjoittamattomaksi sopimukseksi, johon vaikuttavat muun muassa toimintaympäristön kulttuuriset normit (Deegan, 2015, 253). Liiketoimintaan liittyvä legitimaatio ei ole myöskään pysyvä tila, vaan ennemminkin kokoajan muuttuva käsite sidosryhmien arvioidessa jatkuvasti uu- delleen yrityksen toimintaa suhteessa omiin odotuksiinsa, jotka voivat ajan kuluessa muuttua (Mätäsaho & Niskala, 1997, 84).

Legitimaatioteoria edustaa systeemiteoreettista (engl. system oriented perspective) näkemystä organisaatioista ja niiden toimintaympäristöistä (Deegan, 2015, 248–249). Gray, Owen & Adams (1996, 45) mukaan systeemiteoreettinen näkökulma tunnistaa ja tuo näkyväksi organisaation ja sen toimintaympäristön välisen vuorovaikutussuhteen. Systeemiteoreettisen näkökulman mukaan organisaatioilla on vaikutus niiden toimintaympäristöön ja päinvastoin: ympäröivä yhteiskunta vaikuttaa organisaatioiden toimintaan ja toiminnan jatkuvuuteen (Deegan, 2015, 249–250).

Teorian mukaan yrityksen toiminnan legitimaatio on vaarassa silloin, jos ympäröivän yhteiskunnan odotuksien ja yrityksen varsinaisen toiminnan välillä ilmenee ristiriita. Ilmiötä on kutsuttu tutkimuskirjallisuudessa legitimitiivikuiluksi (engl. legitimacy gap) (Deegan, 2015, 254; Gray, Kouhy & Lavers, 1995, 54). Käytännössä legitimitiivikuilu tarkoittaa sitä, että yrityksen toiminta sen liiketoimintaympäristössä hankaloituu esimerkiksi kansalaisjärjestöjen painostuskampanjoiden johdosta. Yritys voi yrittää kuroa legitimitiivikuilun umpeen omin toimenpitein. Tutkimuskirjallisuudessa puhutaan legitimoinnista prosessina, jossa yritys oikeuttaa toimintansa jatkumisen yhteiskunnassa (Mätäsaho & Niskala, 1997, 84). Tällaisissa tilanteissa yhteiskuntavastuuraportoinnin voi tulkita yrityksen pyrkimykseksi legitimaation saavuttamiseen ja liiketoiminnan jatkuvuuden turvaamiseen.

Joskus legitimaation haasteeksi voi muodostua voimassa olevan lainsäädännön ja sidosryhmien tosiasiallisten odotusten välinen mahdollinen ristiriita (Deegan, 2015, 254). Grayn ym. (1996) mukaan organisaation toiminnan legitimitiivin, eli niin kutsutun organisaation ja yhteiskunnan välisen kirjoittamattoman sopimuksen, voi katsoa muodostuvan kahdesta eri tasosta: Kulloinkin voimassaoleva lainsäädäntö muodostaa yhteiskunnan ja organisaation välisen sopimuksen eksplisiittiset ehdot ja muut sidosryhmien sosiaaliset odotukset ilmentävät sopimuksen implisiittisiä ehtoja. Organisaation toiminnan legitimaatio voi vaarantua, jos lainsäädäntö ja sidosryhmien sosiaaliset odotukset ovat liian kaukana toisistaan. Tämä voi johtua muun muassa lainsäädännön muutoksen hitaudesta ja siitä, että sidosryhmien sosiaaliset odotukset ovat usein ristiriitaisia suhteessa yhdenmukaiseen lainsäädäntöön (Deegan, 2015, 254). Näin ollen pelkkä lakien noudattaminen ei riitä organisaation toiminnan legitimaation varmistamiseksi, vaan toiminnalle on haettava oikeutus pyrkimällä tosiasialliseen vuorovaikutukseen sidosryhmien ja ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Legitimaatioteoriolla on monia yhtymä-

kohtia muihin yritysvastuuraportointia selittäviin teorioihin, kuten seuraavaksi käsiteltävään tilivelvollisuusteoriaan.

2.5.2. Tilivelvollisuusteoria

Tilivelvollisuus voidaan määritellä velvollisuudeksi pitää tiliä ja antaa informaatiota niistä toimista, joista tilivelvollista voidaan pitää vastuussa (Gray ym. 1996, 38; Niskala & Mätäasho, 1997, 78). Tilivelvollisuudessa on perinteisen näkemyksen mukaan ollut kyse päämiehen ja alaisen valta–vastuu -suhteesta, yleisimmin yrityksen omistajien ja johdon välisestä tilivelvollisuussuhteesta. Sidosryhmäteoria laajentaa tätä näkökulmaa korostaen yrityksen kaikkien sidosryhmien merkitystä tilivelvollisuussuhteen osapuolina (Niskala & Mätäasho, 1997, 77). Laajasti ymmärrettynä tilivelvollisuusteoria kuvaa yrityksen ja yhteiskunnan tilivelvollisuussuhdetta (Gray ym., 1996, 38), käsittäen muun muassa yrityksen velvollisuuden raportoida toimistaan julkisesti (Niskala & Mätäasho, 1997, 79). Tätä kautta tilivelvollisuusteoria on yhtenevä paitsi sidosryhmäteorian myös legitimaatioteorian kanssa, jonka perusajatuksena on yhteiskunnan yritykselle antama niin kutsuttu sosiaalinen toimilupa.

Tilivelvollisuussuhteen tehokkuuden edellytyksenä on joko lakisääteinen pakollinen raportointivelvollisuus tai yhteiskunnan riittävän suuri valta vaatia tarvitsemaansa informaatiota (Niskala & Mätäasho, 1997, 79). Tilivelvollisuusteorian näkökulmasta yhteiskuntavastuuraportointi on tilivelvollisuusraportointia, jos jokin raportointiin pakottava valtamekanismi on olemassa. Tällöin yhteiskuntavastuuraportointi ei perustu eettisiin näkökohtiin, vaan valtamekanismi puuttuessa yhteiskuntavastuuraportointi toimii yrityksen toiminnan legitimoinnin välineenä (Niskala & Mätäsaho, 1997, 81).

3. INTEGROITU RAPORTOINTI

3.1. Integroidun raportoinnin tausta

Yleisesti hyväksytyä integroidun raportoinnin mallia on yritetty kehittää maailmalla jo useita vuosia. Eri tahojen toimesta on luotu useita aloitteita ja ohjeistoja, joiden yhteisenä tavoitteena on ollut luoda yleisesti hyväksytty, niin kutsuttuun integroituun ajatteluun pohjautuva raportointimalli, jossa yhteiskuntavastuu yhdistyisi optimaalisella tavalla yrityksen strategiaan, liiketoimintamalliin ja arvonluontiin. Tällaisesta raportointimallista on alettu käyttää yleisesti nimitystä integroitu raportointi (Brown & Dillard, 2014, 1132; De Villiers ym., 2014, 1043; Perego ym., 2016, 53).

Integroidun raportoinnin perusideana on niin kutsuttu integroitu ajattelu (engl. *integrated thinking*). Integroituun raportointiin sisältyvä integroitu ajattelu voidaan määritellä yrityksen sisäiseksi prosessiksi, jossa liiketoimintaan, strategiaan, johtamiseen ja arvonluontikykyyn liittyviä asioita tarkastellaan taloudellista tulosta laajemmin ja hallitaan yrityksen eri yksiköiden välisen yhteistyön kautta (Niskala & Pajunen, 2015, 8). Integroidun ajattelutavan omaksuminen ja tarvittaessa yrityksen prosessien muuttaminen ajattelutavan mukaisiksi on edellytys sille, että yritys ylipäättään voi julkaista integroidun raportin; Integroidussa raportoinnissa yrityksen on kyettävä muodostamaan kaikista sen menestymiseen vaikuttavista asioista kokonaiskuva ja tarkastelemaan näitä tekijöitä eri aikajänteillä (IIRC, 2013, 2; ks. myös Niskala & Pajunen, 2015, 14–15).

Kenties tunnetuin esimerkki ensimmäisistä integroituja raportteja maailmalla julkaistaisista yrityksistä on tanskalainen lääkeyhtiö Novo Nordisk, joka yhdisti vuonna 2004 yhteiskuntavastuuraportoinnin vuosikertomukseensa: *Novo Nordisk Annual Report: Financial, Social and Environmental Performance*. Novo Nordiskin tavoitteena oli linkittää vastuullisuustieto tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen antamaan kuvaan yhtiön taloudellisesta tuloksesta ja asemasta. Novo Nordiskin malli on toiminut esikuvana usealle yritykselle integroidun raportoinnin kehittämisessä (Niskala & Pajunen, 2015, 13).

Suomessa integroitu raportointi ei ole vielä kovinkaan yleistä, eikä yhtään täysin IIRC:n viitekehyksen (2013) mukaista raporttia ole toistaiseksi julkaistu. Tämän tutkimuksen

kohteena oleva lentoyhtiö Finnair on suurista suomalaisyrityksistä selvästi pisimmällä integroituun raportointiin siirtymisessä. Muista suomalaisyrityksistä integroidun raportoinnin periaatteita ovat raportoinnissaan eri tavoin hyödyntäneet muun muassa Ahlstrom, Kemira, Kesko, Sponda ja YIT. Tyypillisimmin suomalaisyritykset ovat soveltaneet integroidun raportoinnin viitekehystä kuvaamalla vuosikertomuksessaan yhteiskuntavastuuseen liittyvien megatrendien vaikutuksia yrityksen strategiaan ja liiketoimintaan (Niskala & Pajunen, 2015, 68).

Muutamissa maissa integroitua raportointia on pyritty edistämään julkisen vallan toimesta sääntelyn ja erilaisten suositusten avulla (De Villiers ym., 2014, 1043; Niskala & Pajunen, 2015, 12). Pisimmälle integroitua raportointia koskeva sääntely on viety Etelä-Afrikassa, joka on ensimmäinen maa, jossa integroitu raportointi on pakollista pörssiin listatuille yrityksille. Etelä-Afrikan edellyttämä integroitu raportointi perustuu King-raportteihin, joiden tavoitteena on ollut yritysten hallinnointikoodin (engl. corporate governance) kehittäminen. IIRC:n integroidun raportoinnin viitekehystä on useissa tutkimuksissa verrattu ja tarkasteltu suhteessa Etelä-Afrikan malliin (De Villiers ym., 2014, 1048).

Tämän tutkimuksen kohteena on International Integrated Reporting Councilin (IIRC) vuonna 2013 julkaisema integroidun raportoinnin viitekehys (IIRC, 2013). Muut integroidun raportoinnin ohjeistot, menetelmät ja lähestymistavat on näin ollen rajattu tutkimuksen ulkopuolelle, eikä niitä käsitellä työssä tämän enempää. Tässä tutkimuksessa käsitteillä integroitu raportointi ja integroidun raportoinnin viitekehys viitataan IIRC:n integroidun raportoinnin viitekehukseen (IIRC, 2013).

Integroidun raportoinnin viitekehysten julkaissut International Integrated Reporting Council (IIRC) toimii viitekehysten taustaorganisaationa. IIRC on muun muassa yrityksistä, tilintarkastusalan ammattilaisista sekä sijoittajista koostuva kansainvälinen organisaatio, joka perustettiin muodollisesti vuonna 2010 Global Reporting Initiativen (GRI) ja The Prince's Accounting for Sustainability (A4S) toimesta. IIRC:n tavoitteena on ollut kehittää kansainvälisesti yleisesti hyväksytty, integroituun ajatteluun pohjautuva integroidun raportoinnin malli, jonka avulla voidaan mitata ja raportoida yhteiskuntavastuuseen liittyvien asioiden vaikutuksia yrityksen arvon luomiseen (Flower, 2015, 1; IIRC, 2013, 2).

IIRC:n perustamisvaiheessa elokuussa 2010 A4S ja GRI julkaisivat yhteisen lehdistötiedotteen, jonka sisällöstä voi päätellä IIRC:n keskeisen tavoitteen olleen nimenomaan vastuullisen liiketoiminnan edistäminen ja yhteiskuntavastuuraportoinnin kehittäminen (Flower, 2015, 1):

Maailma ei ole koskaan aiemmin kohdannut yhtä suuria haasteita kuin nyt: luonnonvarojen ylikulutus, ilmastonmuutos, puhtaan veden ja ruoan puute sekä nopean väestönkasvun aiheuttamat haasteet ihmisten elinolosuhteisiin. Päätöksien, jotka koskevat näihin haasteisiin vastaamista, tulee perustua selkeään ja yhtenäiseen informaatioon (..) IIRC:n tavoite on luoda maailmanlaajuisesti hyväksytty viitekehys yhteiskuntavastuuraportointiin (..) ja kehittää aiempaa kokonaisvaltaisempi ja ymmärrettävämpi viitekehys, jonka avulla on mahdollista kuvata organisaation suorituskykyä kokonaisuutena, niin menneen kuin tulevaisuuden näkökulmasta, vastuullisemman globaalien talouden mallin edistämiseksi (Flower, 2015, 2).

Joulukuussa 2013 IIRC julkaisi integroidun raportoinnin viitekehyksen nimellä The International Integrated Reporting Framework (IIRC, 2013). Viitekehyksen tavoitteena on tutkimuksessa myöhemmin tarkemmin käsiteltävien arvonluonnin ja pääomien tarkastelun avulla integroida yhteiskuntavastuuseen liittyvät asiat aiempaa syvemmin yrityksen liiketoimintaan ja raportointikäytäntöihin (Perego ym., 2016, 53). IIRC:n (2013, 7) mukaan integroitu raportti on tiivis kuvaus siitä, kuinka yrityksen strategia, hallinnointi ja johtaminen sekä tulokset ja tulevaisuudennäkymät luovat arvoa lyhyellä, keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä.

Yhteiskuntavastuu on integroidussa raportoinnissa keskeisessä osassa, mutta integroitua raporttia ei voi kuitenkaan suoraan rinnastaa perinteiseen yhteiskuntavastuuraportointiin. Yleisellä tasolla integroitua raporttia voineekin ehkä paremmin luonnehtia vuosikertomukseksi, jossa yrityksen taloudellisen suorituskyvyn ja liiketoiminnan yhteiskunnallisten vaikutusten raportointi on linkitetty toisiinsa. Keskeinen periaatteellinen ero perinteiseen vuosikertomukseen nähden on se, että integroidussa raportissa asioiden tarkastelun painopiste on menneen sijasta tulevaisuudessa.

3.2. Katsaus integroidun raportoinnin tutkimuskenttään

Useissa integroitua raportointia koskevissa tutkimuksissa on pyritty selvittämään syitä sille, miksi yritykset ylipäättään ryhtyvät integroituun raportointiin (Frias-Aceituno, Rodriguez-Ariza & Garcia-Sanchez, 2012, 2013 ja 2014; Perego ym., 2016, 54). Tutkimuksissa on muun muassa pohdittu yrityskulttuurin ja maakohtaisten tekijöiden merkitystä yrityksen päätöksessä aloittaa integroitu raportointi. Frias-Aceituno ym. (2012) ovat tarkastelleet integroidun raportoinnin aloittamista yrityksissä 15 eri maassa anglo-saksisen, germaanisen ja latinalaisen kulttuurien piirissä. Tutkimuksessa integroidun raportoinnin käyttöönottoon vaikuttavia seikkoja olivat muun muassa yrityksen koko, kasvumahdollisuudet, hallituksen koko sekä hallituksen sukupuolijakauma (Frias-Aceituno ym. 2012, 219, 220 ja 230). Frias-Aceituno ym. (2013) mukaan integroituja raportteja julkaisevat yritykset sijaitsevat todennäköisimmin roomalaisen oikeuden perinteen mukaisen oikeusjärjestelmän maissa, joissa on vahva sijoittajansuoja sekä korkeatasoinen oikeusjärjestelmä. Frias-Aceituno ym. (2014) mukaan integroituja raportteja julkaisevat todennäköisimmin isot kuin pienet yritykset, koska isoille yhtiöille epäsymmetrinen informaatio on suurempi ongelma kuin pienemmille yrityksille. Suuret yritykset ovat myös poliittisesti näkyvämpiä ja niiden yhteiskunnallinen painoarvo merkittävä, ja tästäkin näkökulmasta tarve raportoinnille on suuri (Frias-Aceituno ym., 2014, 57). Monopoli-asemassa olevat yritykset julkaisevat muita harvemmin integroidun raportin (Frias-Aceituno ym., 2014, 68).

Yrityksen sisäiset prosessit ja toimintamekanismit ovat integroidussa raportoinnissa keskeisessä osassa, ja integroituun raportointiin ryhtyminen voi edellyttää niiden muuttamista, jotta integroidun ajattelutavan omaksuminen voisi olla organisaatiossa mahdollista (IIRC, 2013, 2). Osa integroitua raportointia koskevista tutkimuksista onkin keskittynyt integroidun raportoinnin taustalla oleviin toimintamekanismeihin ja prosesseihin, joita tutkimalla integroidun raportoinnin moniulotteisesta ja kiistanalaisesta olemuksesta on yritetty muodostaa yhtenäisempi käsitys (Perego ym., 2016, 54).

Esimerkiksi Stubbs & Higgins (2014) ovat tutkineet integroitua raportointia organisaation sisäisten mekanismien toiminnan näkökulmasta australialaisissa yrityksissä. Stubbs & Higgins (2014, 1068) mukaan integroidun raportoinnin käyttöönotto ei merkittävästi vaikuta yrityksen vakiintuneisiin raportointikäytäntöihin, mutta luo painetta muuttaa

vähitellen erityisesti sellaisia organisaation rakenteita ja prosesseja, jotka ovat olleet merkittäviä vastuullisuusraportoinnissa.

Rowbottomin & Locken (2016) toimijaverkkoteriaan (engl. actor-network theory) nojaavan tutkimuksen mukaan integroitu raportointi voidaan nähdä erilaisten verkostojen keskiössä olevana sosiaalisena konstruktiona. Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, (2006) määrittelevät sosiaalisen konstruktionismin tieteenfilosofiseksi suuntakseksi, jonka keskeisen ajatuksen mukaan sosiaalinen todellisuus rakentuu sosiaalisessa ja kielellisessä vuorovaikutuksessa.

Van Bommel (2014) on tutkinut integroitua raportointia erityisesti sosiologisessa tutkimuksessa käytetyn julkisen oikeuttamisen analyysin (engl. sociology of worth, SOW) avulla. Luhtakallion & Ylä-Anttilan (2011, 34) mukaan ”julkisen oikeuttamisen analyysi perustuu Luc Boltanskin ja Laurent Thévenot’n oikeuttamisteorian seitsemän ”maailman” eli inspiraation, kodin, maineen, kansalaisuuden, markkinoiden, teollisuuden ja ekologian muodostamalle analyysikehikolle, ja tutkii keskusteluissa esiintyvien vaateiden moraalisia oikeutuksia, niiden yhdistelmiä ja tapoja kiistää ja tuomita kiistakumppaneiden oikeutuksia”. Van Bommelin (2014, 1180–1181) mukaan integroitu raportointi on dynaaminen prosessi, jossa pyritään saavuttamaan legitimi kompromissi yrityksen taloudellisen raportoinnin ja vastuullisuusraportoinnin välillä. Tämä voi olla kuitenkin haastavaa eri tahojen legitimointiargumenttien ollessa keskenään ristiriidassa ja olla näin uhka integroidun raportoinnin onnistumiselle organisaatiossa.

Moni tutkija suhtautuu integroidun raportoinnin viitekehyksen sisältöön ja tavoitteisiin kriittisesti. Kritiikin mukaan integroidun raportoinnin viitekehys ei edes pyri vastuullisuusraportoinnin kehittämiseen tai edistämiseen, vaan keskittyy palvelemaan sijoittajien ja muiden taloudellisen pääoman tarjoajien tarpeita, laiminlyöden samalla yrityksen muut sidosryhmät (Brown & Dillard, 2014, 1124 ja 1133; Buhr ym., 2015, 65; De Villiers ym., 2014, 1054–1059; Flower, 2015). Näin ollen integroidun raportoinnin viitekehys ei edistä vaan pikemminkin heikentää yritysten yhteiskuntavastuuraportoinnin tasoa, sillä laajentamisen sijasta viitekehyksessä ennemminkin rajoitetaan vastuullisuusraportointia eri sidosryhmille (Brown & Dillard, 2014, 1133): integroidun raportoinnin viitekehyksessä ei velvoiteta yrityksiä raportoimaan toimintansa kaikista vaikutuksista yhteiskuntaan ja ympäristöön, vaan ainoastaan sellaisista asioista, jotka ovat merkityk-

sellisiä yrityksen oman liiketoiminnan kannalta (IIRC 2013, 10). Fasanin (2013, 48–49) mukaan integroitu raportti ei edes yritä tyydyttää yrityksen kaikkien sidosryhmien tarpeita, vaan pyrkii vuosikertomuksen tavoin palvelemaan sijoittajia ja muita taloudellisen pääoman tarjoajia. Näin ollen Fasanin (2013, 48-49) mukaan integroidun raportoinnin kehitys olisikin liitettävä ennemmin osaksi vuosikertomusten kuin vastuullisuusraportoinnin kehitystä.

Flowerin (2015, 14) mukaan IIRC:n viitekehyksen lähestymistapa sidosryhmiin on vuorovaikutuksellisen sijasta välineellinen, koska viitekehyksessä muiden sidosryhmien kuin taloudellisen pääoman tarjoajien tärkeys yritykselle riippuu siitä, mikä merkitys kyseisellä sidosryhmällä on yrityksen liiketoiminnalle. Integroidussa raportoinnissa eri sidosryhmät otetaan huomioon vain siksi, koska niiden huomiointi voi olla kannattavaa joko riskinäkökulmasta tai potentiaalisesti johtaa korkeampiin tuottoihin yrityksen omistajille (Brown & Dillard, 2014, 1138; Flower, 2015, 14). Wild & van Staden (2013) (ks. Flower, 2015, 14) mukaan integroiduissa raporteissa sidosryhmävuorovaikutus on niukkaa. Wild & van Staden (2013) tutkivat vuosina 2011 ja 2012 julkaistuja integroituja raportteja 58:ssa yrityksessä, ja vain kolmannes tutkimuksen kohteena olleista yrityksistä raportoi integroidussa raportissa suhteestaan eri sidosryhmiin. Flowerin (2015, 14) mukaan integroitu raportointi nojaa ennemmin omistajien voiton maksimointiin keskittyvään neoklassiseen talousteoriaan kuin sidosryhmäteoriaan.

Yrityksiä velvoittavan raportointiohjeistuksen ja pakottavien sääntöjen puuttumista on niin ikään pidetty tutkimuksissa IIRC:n viitekehyksen merkittävänä heikkoutena (Brown & Dillard, 2014, 1135; Flower, 2015, 10). Viitekehyksen mahdollistamasta vapauttamisesta johtuen integroitujen raporttien sisältö vaihtelee suuresti eri organisaatioiden välillä, tehden integroidun raportoinnin kentästä hajanaisen ja epäloogisen (Perego ym., 2016, 54). Velvoittavuuden puute on myös johtanut integroitujen raporttien heikkolaatuisuuteen niin sisällön kuin informaation luotettavuuden osalta. Integroituja raportteja ei varmenna kukaan ulkopuolinen taho, toisin kuin esimerkiksi GRI-ohjeiston mukaisia yhteiskuntavastuuraportteja (Brown & Dillard, 2014, 1135). Integroitujen raporttien sisältämä informaatio on ollut sidosryhmien näkökulmasta heikkolaatuisia ja rajoitettua myös niissä yrityksissä, jotka raportoivat vastuullisuudestaan GRI-ohjeiston korkeimmalla eli A/A+ -tasolla (Brown & Dillard, 2014, 1135). Pahimmassa tapauksessa yritykset voivat käyttää integroidun raportoinnin viitekehyksen mahdollis-

tamaa valinnanvapautta verukkeena jättää raportoimatta yritykselle itselleen epäedullisista asioista, kuten liiketoiminnan negatiivisista vaikutuksista ympäristöön. Selkeiden raportointisääntöjen puute jättää yrityksen johdolle liian paljon harkintavaltaa siitä, mistä asioista raportoidaan ja mistä ei (Flower, 2015, 9 ja 14).

Muun muassa edellä mainituista puutteista johtuen integroidun raportoinnin viitekehys tuskin koskaan saavuttaa tavoitettaan laajentua yleisesti hyväksytyksi ja laajalti käytetyksi raportointiohjeistoksi (IIRC, 2013, 2), joka korvaisi nykyisin yleisesti käytössä olevia yritysten raportointiohjeistoja (De Villiers ym., 2014, 1055). Integroidun raportoinnin viitekehysten yleistymisen esteenä ovat myös IIRC:n organisaation valtapoliittisiin asioihin liittyvät ristiriidat sekä organisaation heikko vaikutusvalta (Brown & Dillard, 2014, 1120; De Villiers ym., 2014, 1055; Flower, 2015, 15). Flowerin (2015, 4 ja 14) mukaan IIRC on muun muassa poliittisista syistä johtuen joutunut integroidun raportoinnin viitekehyksessä (2013) perääntymään alkuperäisestä tavoitteestaan eli yhteiskuntavastuuraportoinnin ja vastuullisen liiketoiminnan edistämisestä, ja on näin organisaationa epäonnistunut.

3.3. Integroidun raportoinnin viitekehys: keskiössä arvonluonti ja pääomat

Arvonluonnin käsite on integroidussa raportoinnissa keskeinen, sillä integroidun raportin ydintavoite on kuvata, miten ja kenelle yritys luo arvoa (IIRC, 2013, 4). Integroidun raportin on tarkoitus olla kertomus siitä, miten yritys luo toiminnallaan arvoa ja mitkä kaikki tekijät arvonluontiin vaikuttavat. Tästä syystä integroidussa raportoinnissa tarkastellaan myös muita kuin taloudellista suorituskykyä kuvaavia arvonluonnin kannalta merkityksellisiä asioita, kuten yhteiskuntavastuuseen liittyviä näkökohtia. Integroituun raportointiin ei ole kehitetty omia erillisiä tunnuslukuja tai mittareita, vaan siinä hyödynnetään tarvittaessa muiden raportointiohjeistojen, yleisimmin GRI:n, määrittelemiä tunnuslukuja.

Arvon luominen liiketoiminnassa on moniselitteinen ilmiö, eikä sille ole olemassa yhtä yleisesti hyväksyttyä määritelmää. Yritys luo arvoa erilaisten vuorovaikutusten, toimenpiteiden, suhteiden, syiden ja vaikutusten kautta. Arvonluonti tapahtuu markkinoilla, ja siihen liittyy muun muassa sääntelyä ja erilaisia sosiaalisia ja ympäristövaikutuk-

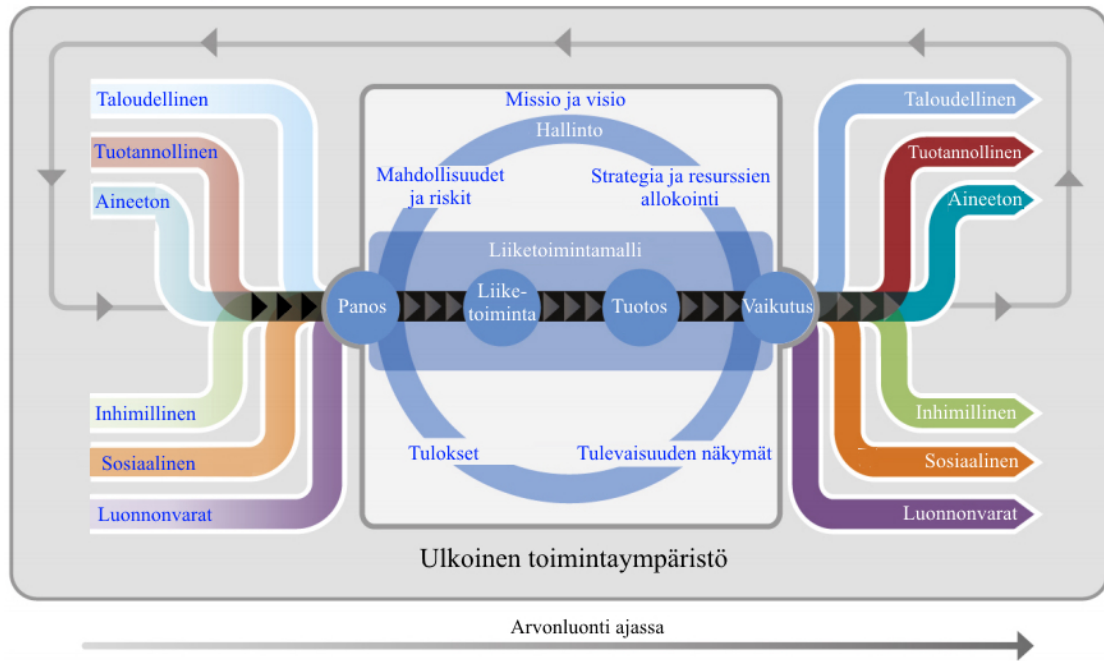
sia siinä toimintaympäristössä, jossa yritys toimii ja josta sen toiminta vastaavasti riippuu (Niskala & Pajunen, 2015, 19). Arvon luomiseen on syytä kiinnittää huomiota ja tehdä arvonluonnin prosessi mahdollisimman näkyväksi arvon luomisen ollessa yksi keskeinen motivaattori yrityksen liiketoiminnassa (Myllykangas, 2009, 54).

Perinteisen neoklassisen talousteorian (mm. Friedman, 1970) mukaan omistaja on yrityksen arvonluonnin ainoa kohde. Kaikkea yrityksen luomaa arvoa ei kuitenkaan voida mitata rahassa, vaan arvo syntyy vuorovaikutuksessa (mm. Ramirez, 1999; Myllykangas, 2009). Sidosryhmäajattelun tutkimusperinteessä (Näsi, 1995) kaikki yrityksen sidosryhmäsuhteet nähdään jollain tapaa merkityksellisinä arvonluonnin näkökulmasta ja yrityksen arvonluonti seurauksena useamman toimijan aikaansaannoksista (Freeman & Liedtka, 1997; Myllykangas, 2009, 54–55). Taloudellisen arvon lisäksi yritys luo toiminnallaan myös muuta arvoa, joka on usein kiinteästi yhteydessä taloudellisiin tekijöihin (Niskala & Pajunen, 2015, 20). Muun muassa Porterin & Kramerin (2011) jaetun yhteisen arvon (shared value) mallin mukaan taloudellinen lisäarvo liiketoiminnassa luodaan siten, että lisäarvoa syntyy samalla yhteiskunnalle: Tällöin yhteiskuntavastuu on keskeinen osa yrityksen ansaintalogiikkaa ja se tuodaan liiketoiminnan ytimeen sen sijaan, että vastuullisuuskysymyksiä käsiteltäisiin irrallaan ydinliiketoiminnasta (Niskala ym., 2013, 17). Niskala & Pajunen (2015, 19) ovat muodostaneet seuraavan listan arvonluontiin erityisesti integroidun raportoinnin kontekstissa liittyvistä ominaisuuksista:

Arvonluontia on tarkasteltava asiayhteydessä
Taloudellinen arvo on merkittävä osa arvonluontia, mutta ei riittävää arvonmuodostuksen arvioimiseksi
Arvoa luodaan sekä aineellisista että aineettomista resursseista
Arvoa luodaan sekä yksityisistä että yhteisistä resursseista
Arvoa luodaan yhdistämällä erilaisia tekijöitä
Arvoa syntyy sekä yritykselle itselleen että muille
Arvonluonti käy ilmi yrityksen tuloksissa
Innovaatioilla on keskeinen merkitys arvonluonnissa
Arvoilla on merkitystä siihen, kuinka ja minkä tyyppistä arvoa luodaan
Arvonluonnin mittaaminen on kehityksen alla

Integroidussa raportoinnissa yrityksen liiketoimintaan vaikuttavia tekijöitä tarkastellaan kuuden eri pääomalajin (IIRC, 2013, 13), kautta ja nämä pääomat ovat aina jossain muodossa arvoa (Niskala & Pajunen, 2015, 29). Pääomalajit ovat taloudellinen, tuotannollinen, aineeton, inhimillinen, sosiaalinen ja luonnonvarat. Näitä pääomia yritys käyttää panoksina liiketoiminnassaan, jolloin pääomat lisääntyvät, vähentyvät, tai muuttuvat yrityksen toiminnan seurauksena jatkuvasti (Niskala & Pajunen, 2015, 29). Taloudellinen pääoma sisältää nimensä mukaisesti rahoituksen (oma tai vieras pääoma), tuotannollinen pääoma voi olla esimerkiksi yrityksen käytössä olevia liiketoiminnassa käytettäviä laitteistoja, aineeton pääoma sisältää yrityksen tietotaitoon perustuvia asioita, kuten esimerkiksi patentit ja tekijänoikeudet tai yrityksen brändi. Inhimillisellä pääomalla tarkoitetaan muun muassa henkilöstöä ja heidän osaamista sekä muita vastaavia ominaisuuksia, sosiaalinen pääoma kattaa muun muassa yrityksen suhteet eri sidosryhmiin ja muihin toimijoihin. Luonnonvaroilla viitataan kaikkiin uusiutuviin ja uusiutumattomiin luonnonvaroihin (Niskala & Pajunen, 2015, 31).

Pääomilla on keskeinen merkitys integroidun raportoinnin viitekehyksen mallissa, jonka ideana on liiketoiminnan riippuvuus eri pääomista, liiketoimintamallin vaikutus näihin pääomiin ja arvon luominen pääomien avulla ja kautta. Integroidun raportoinnin viitekehyksen (2013) mukaan arvonluonti tapahtuu yrityksen liiketoimintamallin kautta siten, että yritys käyttää liiketoiminnassaan panoksena erilaisia pääomia, muuntaa niitä liiketoiminnassaan tuottaakseen erilaisia tuotoksia ja vaikutuksia, jotka puolestaan luovat tai tuhoavat lyhyellä, keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä arvoa yritykselle sekä sen sidosryhmille, yhteiskunnalle ja ympäristölle (Niskala & Pajunen, 2015, 20-21). IIRC:n integroidun ajattelun- ja raportoinnin toimintalogiikkaa kuvaava malli ilmenee kuviossa 2.

Kuvio 1 IIRC:n integroidun ajattelun- ja raportoinnin toimintalogiikka (IIRC 2013, 13; Niskala & Pajunen 2015, 37)

Johtopäätöksenä edellä esitettyyn integroidun raportoinnin viitekehyksen peruslähtökohdan voi arvonluonnin näkökulmasta tulkita olevan enemmän sidosryhmäajattelussa kuin puhtaasti neoklassisen talousteorian traditiossa, sillä integroidussa raportoinnissa yrityksen arvonluonnin nähdään toteutuvan yrityksen ja yhteiskunnan toimijoiden vuorovaikutuksessa ja pääomalajien kautta ilmenevän arvon tunnustettu olevan muutakin kuin omistajille tuotettua arvoa.

3.4. Yhteenveto tutkimuskirjallisuudesta

Tutkimuksessa on tarkasteltu integroitua raportointia ensin suhteessa yhteiskuntavastuu-raportoinnin teoreettiseen viitekehykseen ja tämän jälkeen luotu katsaus integroidun raportoinnin tutkimuskenttään. Aiemman tutkimuskirjallisuuden yhteenvetona voi ensinnäkin todeta, että tähän mennessä tutkijat eivät ole kyenneet muodostamaan yhtenäistä käsitystä integroidun raportoinnin merkityksestä yrityksille, eikä integroituun raportointiin liitettyjä epäselvyyksiä tai ongelmakohtia ole tutkimuksissa pystytty selkiyttämään. Integroidun raportoinnin mallia on yritetty kehittää maailmalla jo useita vuosia, mutta näyttää edelleen siltä, että laajasti hyväksytyyn ja luotettavan mallin kehittämisessä ei ole edelleenkään onnistuttu: IIRC:n integroidun raportoinnin viitekehys on saanut

osakseen paljon kritiikkiä, ja siinä on osoitettu olevan muun muassa useita raportointikäytäntöihin liittyviä aukkoja ja epäselvyyksiä.

Tällä hetkellä tutkijoiden keskuudessa laajempi yksimielisyys näyttää vallitsevan vain siitä, että sidosryhmälähtöinen yhteiskuntavastuuraportointi ei integroidussa raportoinnissa toteudu. Pääasiallisena syynä tähän on pidetty sitä, että integroidun raportoinnin viitekehys ohjaa yhtiöitä raportoimaan vain niiden oman liiketoiminnan kannalta olennaisista vastuullisuusnäkökohdista. Näin ollen kaikki muut, eri sidosryhmien näkökulmasta olennaiset vastuullisuusasiat jäävät integroidussa raportoinnissa huomioimatta, ja raportoimatta jättämiseen viitekehys myös antaa eräänlaisen oikeutuksen: Pahimmassa tapauksessa yritykset voivat käyttää integroidun raportoinnin viitekehysten mahdollistamaa valinnanvapautta verukkeena jättää raportoimatta yritykselle itselleen epäedullisista asioista, kuten ympäristöhaitoista. Tutkimuksissa onkin todettu, että integroitu raportointi pyrkii ensisijaisesti palvelemaan omistajia ja muita taloudellisia sidosryhmiä muiden sidosryhmien intressien jäädessä taka-alalle tai jopa kokonaan huomiotta. Muun muassa tästä syystä tutkimuksissa on ehdotettu, että integroitu raportointi tulisi liittää osaksi omistajien voiton maksimointia korostavaa neoklassista talousteoriaa ennemmin kuin sidosryhmäteoriaa ja integroitua raportointia tarkastella suhteessa vuosikertomusten kehitykseen vastuullisuusraportoinnin kehityksen sijasta. Aiempien tutkimusten johtopäätösten mukaan integroidun raportoinnin alkuperäinen tavoite vastuullisuusraportoinnin edistämisestä on vesittynyt, ja siihen ovat vaikuttaneet muassa poliittiset syyt.

Integroidun raportoinnin viitekehyksessä on tunnistettu yhteiskuntavastuuraportoinnin teoriaperustassa ilmenevä yrityksen ja yhteiskunnan välinen vuorovaikutteinen suhde. Integroidussa raportoinnissa yrityksen arvonluonnin nähdään toteutuvan yrityksen ja yhteiskunnan toimijoiden välisessä vuorovaikutuksessa ja integroidun raportoinnin pääomalajeissa ilmenevän arvon tunnustettu olevan muutakin kuin pelkästään omistajille tuotettua arvoa. Tästä näkökulmasta tarkasteltuna integroidun raportoinnin viitekehysten lähtökohtien voi tulkita olevan ennemmin sidosryhmäajattelussa kuin puhtaasti neoklassisen talousteorian traditiossa. Toisaalta yrityksen tilivelvollisuus eri sidosryhmille tai sidosryhmien merkitys liiketoiminnan legitimitetin turvaamisessa ei integroidussa raportoinnissa ilmene, sillä integroidussa raportoinnissa vastuullisuusraportointi lähtee yrityksen liiketoiminnan kannalta merkityksellisten asioiden raportoinnista, ei

sidosryhmien tai toimintaympäristön tarpeista. Tästä näkökulmasta integroitu raportointi ei yhdisty sidosryhmäteoreettisiin lähtökohtiin, vaan ennemmin neoklassisen talusteorian mukaiseen ajatteluun.

Osassa aiempia tutkimuksia on pyritty löytämään yleistettäviä selittäviä tekijöitä sille, miksi yhtiöt ylipäätään ryhtyvät integroituun raportointiin, mutta toistaiseksi tällaisia tekijöitä ei ole voitu nimetä. Teoriassa integroituun raportointiin ryhtyminen voi olla yrityksille erittäin haastavaa, sillä se vaatii yrityksiltä viitekehysten toimintalogiikkaan sopivia sisäisiä toimintatapoja ja prosesseja: integroidun raportoinnin keskiössä on integroitu ajattelu, jolla tarkoitetaan yrityksen sisäistä prosessia, jossa liiketoimintaan, strategiaan, johtamiseen ja arvonluontikykyyn liittyviä asioita tarkastellaan taloudellista tulosta laajemmin ja hallitaan yrityksen eri yksiköiden välisen yhteistyön kautta. Näin ollen, jotta integroidun raportin julkaiseminen on ylipäätään mahdollista, voi yritys joutua muuttamaan sisäisiä prosessejaan radikaalistikin integroidun ajattelun edellyttämällä tavalla. Tämä ilmiö on tunnistettu myös integroidun raportoinnin aiemmissä tutkimuksissa, joissa on tutkittu integroidun raportoinnin vaikutuksia organisaatioiden rakenteisiin ja prosesseihin. Tutkimuksissa on muun muassa todettu integroituun raportointiin siirtymisen luovan painetta muuttaa vähitellen erityisesti sellaisia organisaation rakenteita ja prosesseja, jotka ovat olleet merkittäviä vastuullisuusraportoinnissa.

Käytännössä moni yritys ei raportoinnissaan noudata integroidun raportoinnin viitekehystä täysimääräisesti, vaan on poiminut ohjeistuksesta itselleen sopivimmat osat. Kuten edellä on tuotu ilmi, esimerkiksi Suomessa moni yhtiö, kuten tämän tutkimuksen kohdeyhtiö Finnair, on soveltanut integroidun raportoinnin viitekehystä kuvaamalla vuosikertomuksessaan yhteiskuntavastuuseen liittyvien megatrendien vaikutuksia yrityksen strategiaan ja liiketoimintaan, ja käyttänyt kuvauksessa integroidun raportoinnin mukaisia pääomalajeja sekä arvonluonnin kuvaamisen ideaa. Tällaista kuvausta ei kuitenkaan voi yksin kutsua IIRC:n viitekehysten mukaiseksi integroiduksi raportoinniksi.

4. TUTKIMUSMETODIT

4.1. Aineiston hankinta ja tutkimuksen kohdeyrityksen valinta

Tutkimus on laadullinen tutkimus, jonka kohteena on lentoyhtiö Finnair. Tutkimuksen aineistona käytetään yrityksen julkaisemaa vuoden 2015 vuosikertomusta, joka noudattelee osin Integrated International Reporting Councilin (IIRC) kehittämää integroidun raportoinnin viitekehystä (2013). Tutkimuksen tavoitteeseen eli yhteiskuntavastuun tarkasteluun integroidussa raportoinnissa päästään tutkimalla Finnairin yhteiskuntavastuuraportointia vuoden 2015 vuosikertomuksessa.

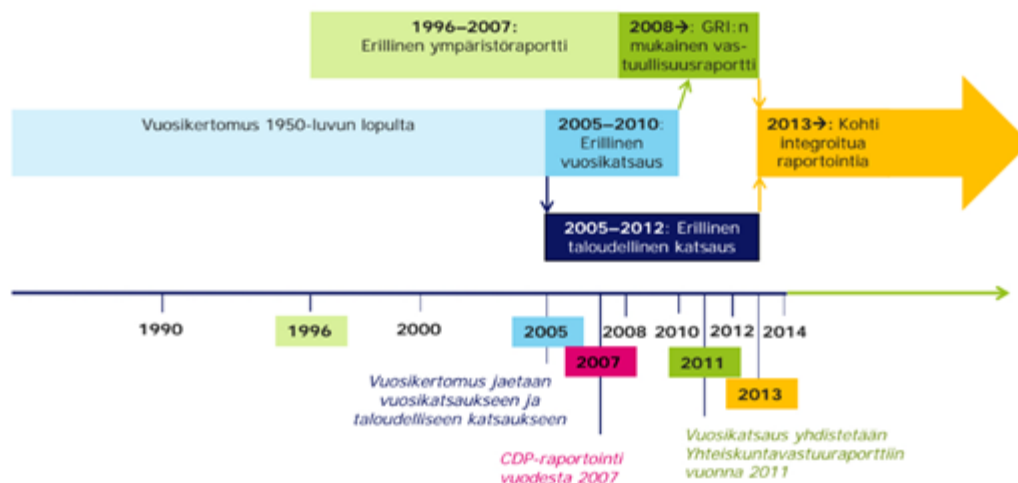
Lentoyhtiö Finnair valikoitui tutkimuksen kohdeorganisaatioksi, koska yhtiö on suomalaisista yrityksistä ainoa, joka on tähän mennessä julkaissut integroidun raportoinnin viitekehystä mukailevan raportin. Finnair on kehittänyt raportointiaan kohti integroitua raportointia vuodesta 2013, jolloin IIRC julkaisi integroidun raportoinnin viitekehysten. Suomessa myös muutama muu suuri yritys on pyrkinyt kehittämään raportointiaan integroidun raportoinnin suuntaan, mutta Finnairin raportoinnissa integroidun raportoinnin viitekehysten käyttö on viety selkeästi pidemmälle kuin muissa yrityksissä. Tutkimuskohteeksi valikoitui suomalainen yhtiö, koska yhteiskuntavastuuraportointia on mielekästä tarkastella suhteessa tutkijalle itselleen tuttuun ja sitä kautta ymmärrettävään yhteiskunnalliseen kontekstiin. Valinta on perusteltu, sillä tieteellisen tutkimuksen tulisi ennen muuta lisätä ymmärrystä yhteiskunnasta ja talouselämästä (Koskinen, Alasuutari & Peltonen, 2005, 47). Vain yhden yrityksen raportointiin keskittyminen aiheuttaa tutkimukselle omat rajoitteensa muun muassa tutkimustulosten yleistettävyyden suhteen, mutta toisaalta yhteen tapaukseen keskittyminen sallii tutkijalle keskittymisen aineiston perusteelliseen läpikäyntiin, jolloin tutkijan on mahdollista tuottaa vähintäänkin luotettava kuvaus tapauksesta (Koskinen ym., 2005, 46).

Finnairin vuosikertomus 2015 on kaikkiaan 117 sivun mittainen julkaisu. Se pitää sisällään varsinaisen vuosikertomusosion lisäksi hallituksen toimintakertomuksen, kansainvälisten tilinpäätösstandardien (International Financial Reporting Standards, IFRS) mukaisen tilinpäätöksen sekä Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodia noudattaen laaditun

selvityksen yhtiön hallinto- ja ohjausjärjestelmästä. Vuosikertomuksen lisäksi Finnair on julkaissut omana erillisenä julkaisunaan yhteiskuntavastuun GRI-raportointiohjeiston mukaisen GRI-liitteen. GRI-liite on julkaistu varsinaisen vuosikertomuksen julkaisemisen jälkeen. Sekä vuosikertomus 2015 että GRI-liite on koostettu soveltaen GRI:n G4-ohjeistusta (core-laajuus). Tässä tutkimuksessa keskitytään integroidun raportoinnin viitekehyksen mukaiseen yhteiskuntavastuuraportointiin Finnairin vuosikertomuksessa, ja GRI-ohjeiston mukainen liite on näin ollen rajattu kokonaan tutkimuksen ja analyysin ulkopuolelle.

Finnairin vuosikertomuksen 2015 pääasiallisia kohderyhmiä ovat osakkeenomistajat, sijoittajat, analyytikot, media, asiakkaat, henkilöstö, muut sidosryhmät sekä suuri yleisö (Finnair, 2015a, 2). Finnairin (2015a, 2) mukaan vastuullisuus on sen liiketoiminnan kriittinen ja strateginen osa, ja siksi vastuullisuusraportointi on olennainen osa vuosikertomusta. Finnairin vuosikertomuksessa pyritään yhtiön mukaan (2015a, 2) ”mittaamaan ja raportoimaan yhtiön taloudelliset, sosiaaliset ja ympäristövaikutukset sekä kertomaan niiden strategisesta merkityksestä yhtiön liiketoimintaan”. Yhteiskuntavastuuraportointi Finnairin vuosikertomuksessa 2015 perustuu olennaisuusanalyysiin, jonka yhtiö päivitti vuoden 2015 aikana GRI G4 –raportointiohjeiston mukaisesti. Olennaisiin yhteiskuntavastuun teemoihin ja näkökohtiin liittyvät vaikutukset ja tunnusluvut määriteltiin olennaisuusanalyysissä uudelleen.

Finnair oli yksi maailman ensimmäisiä lentoyhtiöitä, joka raportoi yhteiskuntavastuun asioistaan kansainvälisen GRI -viitekehyksen mukaan (Finnair, 2015b, 6). Oheisen kuvion (kuvio 3) mukaisesti Finnair luopui vuonna 2013 erillisten yhteiskuntavastuuraportin ja taloudellisen katsauksen julkaisemisesta ja alkoi kehittää raportointiaan kohti IIRC:n integroidun raportoinnin viitekehyksen mukaista raportointia. Vuonna 2015 yhtiö on kuitenkin julkaissut muista raporteista erillisen yhteiskuntavastuuraportin GRI-liitteen muodossa (Finnair, 2015b). Yhtiön mukaan GRI-liite on vuosikertomuksen osa (Finnair, 2015a, 2). Vuosikertomuksen yhteiskuntavastuuraportointia koskevissa osioissa viitataan usein GRI-liitteeseen, jossa yhteiskuntavastuuseen liittyviä asioita on käsitelty laajemmin kuin vuosikertomuksessa.

Kuvio 2 Finnairin raportointihistoria (Reponen, 2014, 7)

Finnairin määrittelemiä tavoitteita IIRC:n viitekehyksen mukaiseen integroituihin raportointiin siirtymisessä ovat pyrkimykset parempaan tarinankerrontaan, sisäisiin prosesseihin sekä raportoinnin kustannustehokkuuteen. Lisäksi integroidun raportoinnin on yhtiössä arvioitu vaikuttavan positiivisesti raportoitavien oleellisten asioiden määrittelyyn (Reponen, 2014, 8).

4.2. Aineiston analyysi

Tutkimus on luonteeltaan tulkinnallinen, ja edustaa täten fenomenologishermeneuttiseen tutkimusperinteeseen sitoutunutta filosofista traditiota (Tuomi & Sarajärvi, 2009, 34). Tutkimustyypiltään tutkimus on empiirinen, ja siinä on kyse empiirisen analyysin tavasta tutkia aineistoa ja argumentoida sen pohjalta. Laadullisessa tutkimuksessa tavoitteena on kuvata valittua ilmiötä tai tapahtumaa ja antaa ilmiölle teoreettisesti relevantti tulkinta (Tuomi & Sarajärvi, 2009, 22 ja 85).

Tutkimuksen keskeistä näkökulmaa voidaan nimittää faktanäkökulmaksi Koskisen ym. (2005) mukaan. Faktanäkökulmaa noudattavissa tutkimuksissa ollaan kiinnostuneita niistä tiedoista eli faktoista, joita käytettävät lähteet välittävät asiasta, josta niissä kerrotaan. Faktanäkökulmaa hyödyntävä tutkija ei tutkimuksessaan ota kantaa siihen, pitääkö hän kaikkea lukemaansa totena. Faktanäkökulmassa kirjallista aineistoa tarkastellaan sen kannalta, mitä kirjoittaja kertoo kirjoituksen kohteena olevasta asiasta. (Koskinen ym., 2005, 62–71).

Tutkimusaineistosta ja tutkimustehtävästä johtuen luonteva valinta tutkimusmenetelmäksi on induktiivisen päättelyn logiikkaan nojaava laadullinen sisällönanalyysi, jonka avulla kirjallista aineistoa on mahdollista analysoida järjestelmällisesti. Valitun analyysimenetelmän avulla on tutkimuksen tavoitteena saada tutkimuksen kohdeilmiöstä kuvaus tiiviissä ja yleisessä muodossa tekstin merkityksiä etsimällä. Sisällönanalyysi on paitsi yksittäinen tutkimusmetodi, myös laajempi teoreettinen kehys, joka on mahdollista liittää erityyppisiin analyysikokonaisuuksiin. (Tuomi & Sarajärvi, 2009, 91–103).

Metodina sisällönanalyysi on erotettava sisällönerittelystä, jossa pyrkimyksenä on kuvata aineiston sisältöä kvantitatiivisesti (Tuomi & Sarajärvi, 2009, 106). Toinen sisällönanalyysiä lähellä oleva tutkimusmetodi on diskurssianalyysi, mutta olennainen ero näiden metodien välillä on tekstin tulkitsemisen tapa: kun sisällönanalyysissä etsitään tekstien merkityksiä, diskurssianalyysissä puolestaan arvioidaan, miten kyseisiä merkityksiä on tekstissä tuotettu (Tuomi & Sarajärvi, 2009, 104). Yhteistä sisällön- ja diskurssianalyysin keinoin toteutetuille tutkimuksille on se, että niissä kummassakin oleellista on näkymättömän ymmärtäminen: oleellista on todellisuuden ymmärrys inhimillisenä ajattelutapana, ei totuuden kysyminen sinänsä (Tuomi & Sarajärvi, 2009, 104).

Laadullisen aineiston analyysimetodeja ovat aineistolähtöinen, teoriasidonnainen ja teorialähtöinen analyysi (Tuomi & Sarajärvi, 2009, 95). Tämä tutkimus toteutetaan aineistolähtöisenä analyysinä, jossa pyritään luomaan tutkimusaineistosta teoreettinen kokonaisuus ilman aikaisempien havaintojen, tietojen ja teorioiden vaikutuksia tutkittavaan ilmiöön. Aineiston laadullinen analyysi pohjautuu tulkintaan ja päättelyyn, jossa aineisto ensin puretaan osiin, käsitteellistetään ja kootaan uudelleen eri tavalla loogiseksi kokonaisuudeksi. Analysoinnin tarkoituksena on informaatioarvon lisääminen, koska pirstaleisesta aineistosta yritetään luoda loogista, ymmärrettävää ja yhtenäistä informaatiota, jotta tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä voidaan tehdä selkeitä ja luotettavia johtopäätöksiä (Tuomi & Sarajärvi, 2009, 108). Aineistolähtöisessä analyysissä on tarkoituksena luoda tutkimusaineistosta teoreettinen kokonaisuus. Analyysiyksiköt poimitaan aineistosta tutkimuksen tavoitteen ja tehtävän mukaisesti. Ideana on, ettei analyysiyksiköt ole ennakolta mietittyjä tai sovittuja (Tuomi & Sarajärvi, 2009, 95).

Tutkimuksessa on tiedostettu metodivalintaan liittyvät ongelmat. Aineistolähtöistä tutkimusta on kritisoitu muun muassa siitä, objektiivisia havaintoja ei ole mahdollista teh-

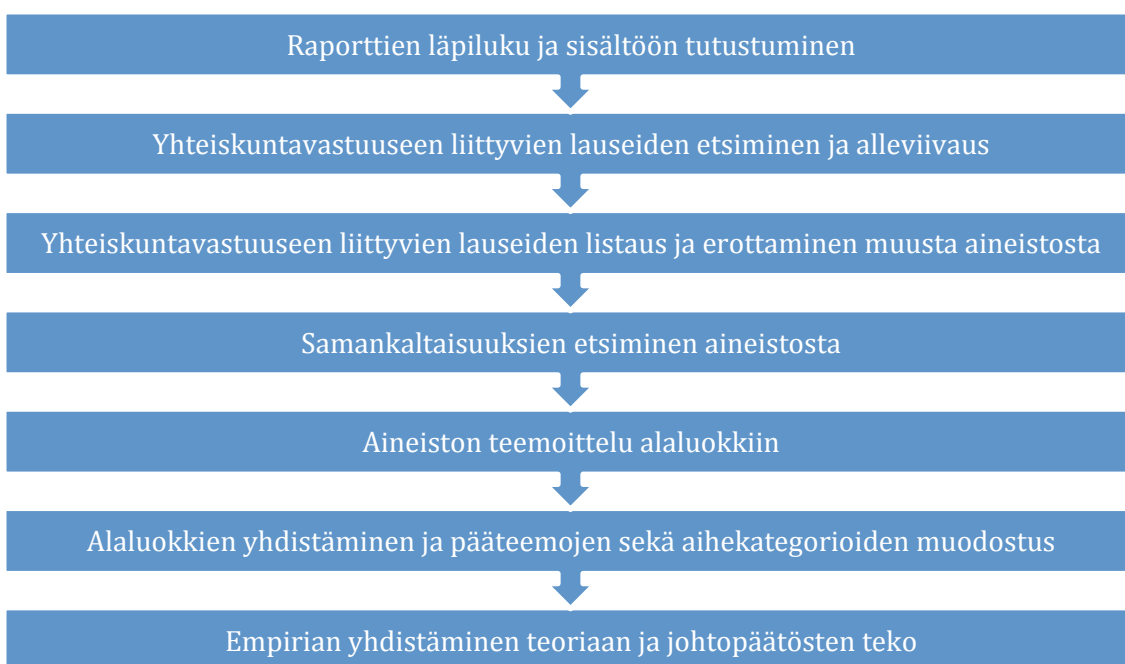
dä, vaan jo pelkästään tutkimuksessa asetetut käsitteet sekä valitut tutkimusmetodit- ja asetelma ovat tutkijan päättämiä ja ohjaavat aina tutkimuksen tuloksia. Näin todellisuus välittyy tutkimuksen lukijoille tutkijan omien tulkintojen tai tarkasteluperspektiivien välittämänä (Kiviniemi, 2001, 71–72; Tuomi & Sarajärvi, 2009, 96). Ongelma on aineistolähtöisissä tutkimuksissa merkittävämpi kuin tutkimuksissa yleensä. On olemassa riski, että analyysi tapahtuu ennemmin tutkijan ennakkoluulojen puitteissa kuin aineiston ehdoilla (Tuomi & Sarajärvi, 2009, 96). Sisällönanalyysin metodein toteutettuja tutkimuksia on kritisoitu myös keskeneräisyydestä tilanteissa, joissa tutkija ei ole kyennyt tekemään johtopäätöksiä: sisällönanalyysin keinoin kerätty aineisto on mahdollista vain järjestää johtopäätösten tekoa varten (Tuomi & Sarajärvi, 2009, 103).

Tutkimus on toteutettu aineistolähtöisenä sisällönanalyysinä noudattaen Tuomen & Sarajärven (2009, 92) esittelemää, tutkija Timo Laineen alun perin kehrittelemää laadullisen tutkimuksen etenemisjärjestystä, jonka mukaan ensin on päätettävä, mikä aineistossa on kiinnostavaa. Sen jälkeen aineisto käydään läpi merkiten asiat, jotka sisältyvät tutkijan kiinnostukseen, jättäen kaikki muu sisältö pois tutkimuksen piiristä. Merkityt asiat kootaan lopulta yhteen ja erilleen muusta aineistosta ja teemoitellaan. Lopuksi teemoitellun aineiston pohjalta kirjoitetaan yhteenveto tutkimuksen tuloksista. Miles & Hubermanin (ks. Tuomi & Sarajärvi, 2009, 108) mukaan aineistolähtöinen analyysi on kolmesta vaiheesta muodostuva prosessi, joka alkaa aineiston pelkistämällä. Seuraavassa vaiheessa on tehtävä aineiston klusterointi eli ryhmittely, prosessin päättyessä lopulta abstrahointiin eli teoreettisten käsitteiden luomiseen.

Tässä tutkimuksessa aineiston läpikäynti aloitettiin lukemalla aineisto läpi useampaan kertaan, ensin perusteellisesti ja sitten nopeammin keskittyen enemmän tutkimuskysymysten kannalta relevanttiin sisältöön. Analyysissa on mukana raporttien kaikki tekstisisältö, leipätekstin lisäksi myös mahdolliset kuvatestit, otsikot, ingressit ja muut tekstit. Viimeisillä lukukerroilla aineistoon merkittiin ne asiat, jotka ovat tutkimuksen kiinnostuksenkohteena ja mahdollisesti merkityksellisiä tutkimuskysymykseen vastaamisen kannalta. Lukemisen päätyttyä merkityt asiat kerättiin yhteen ja erotettiin muusta aineistosta.

Lukemis- ja merkitsemisvaiheiden jälkeen aineisto ryhmiteltiin alustavasti erilaisten aihepiirien mukaan. Alustavan ryhmittelyn valmistuttua aineistosta alettiin etsiä erilaisia

varsinaisia teemoja eli aiheita ja näitä teemoja kuvaavia näkemyksiä. Ennen teemoittelua toteutettu alustava ryhmittely erilaisten aihepiirien mukaan mahdollisti aineistossa esiintyvien teemojen vertailun (Tuomi & Sarajärvi, 2009, 93). Teemoittelussa katsotaan, mitä valituista teemoista on aineistossa sanottu, mutta lukumäärillä ei ole teemoittelussa merkitystä. Teemojen muodostamisessa päädyttiin käyttämään apuna IIRC:n integroidun raportoinnin viitekehyksestä nousevia aihepiirejä. Tutkimuksen eteneminen on selostettu tiivistetysti kuviossa 4.

Kuvio 3 Aineistolähtöisen sisällönanalyysin eteneminen (mukaellen Tuomi & Sarajärvi, 2009, 109)

Tutkimuksessa yhteiskuntavastuuraportointia on lähestytty Elkingtonin (1997) kolmoistilinpäätöksen yhteiskuntavastuun osa-alueiden mukaisesti. Analyysissa yhteiskuntavastuu on ensin jaettu taloudellisen-, sosiaalisen- ja ympäristövastuun osa-alueisiin ja analysoitu nämä osa-alueet omina kokonaisuuksinaan. Tämän jälkeen kunkin kokonaisuuden analyysissa muodostetut pääteemat on kerätty yhteen ja jaoteltu laajempiin aihekategorioihin, joiden avulla yhteiskuntavastuuraportointia on tarkasteltu kokonaisuutena. Myös tutkimusraportissa analyysistä raportoidaan Elkingtonin (1997) yhteiskuntavastuun osa-alueiden jaottelun mukaisesti.

5. YHTEISKUNTAVASTUU INTEGROIDUSSA RAPORTTOINNISSA

5.1. Tutkimuksen kohdeyrityksen esittely

Finnairin vuosikertomuksen (2015a, 5) sisältämän yritysesittelyn mukaan ”Finnair on Aasian ja Euroopan väliseen matkustaja- ja rahtiliikenteeseen erikoistunut verkostolentoyhtiö.” Aasian kohteiden lisäksi Finnair lentää kolmeen kaupunkiin Pohjois-Amerikassa ja noin 60 eri kohteeseen Euroopassa. Finnairin osakkeet on noteerattu Nasdaq Helsingissä ja Suomen valtio omistaa osakkeista enemmistön 55,8 prosenttia. Vuosikertomuksen (Finnair, 2015a, 5) mukaan ”vuonna 2015 Finnairin liikevaihto oli 2 324 miljoonaa euroa ja sen palveluksessa oli vuoden 2015 lopussa 4 817 henkilöä.”

Finnairin vuosikertomuksessa (2015a, 5) on selostettu Finnairin liiketoiminnan jakaantuvan kahteen liiketoimintasegmenttiin, lentoliikenteeseen ja matkapalveluihin: ”Lentoliikenne vastaa reitti- ja tilauslentoliikenteen sekä rahdin myynnistä, asiakaspalvelusta ja palvelukonsepteista, operatiivisesta lentotoiminnasta sekä lentokaluston hankintaan ja rahoittamiseen liittyvistä toiminnoista. Vuonna 2015 segmentti muodosti noin 91 prosenttia yhtiön liikevaihdosta (..) Matkapalvelut (matkanjärjestäjät ja matkatoimistot) liiketoiminta-alueen muodostivat vuonna 2015 matkanjärjestäjä Aurinkomatkat ja sen Virossa toimiva tytäryritys, Suomen Matkatoimisto (SMT) sekä Amadeus Finland, joka tuottaa matkailualan ohjelmistoja ja ratkaisuja. Segmentti muodosti noin 9 prosenttia Finnairin liikevaihdosta.”

Vuosikertomuksen (2015a, 6) mukaan Finnair on vastikään päivittänyt yhtiön vision ja mission, ja ”uutena visio on tarjota matkustajille ainutlaatuinen pohjoismainen kokemus ja missiona on tarjota Helsingin kautta pohjoisen pallonpuoliskon sujuvimmat ja nopeimmat lentoyhteydet sekä kotimarkkinoidensa paras lentoverkosto maailmalle.” Finnairin strategisia tavoitteita ovat vuosikertomuksen (2015a, 6) mukaan ”kaksinkertaistaa Finnairin Aasian ja Euroopan välinen liikenne vuoteen 2020 mennessä vuoden 2010 tasosta, tarjota ainutlaatuinen asiakaskokemus ja saavuttaa toiminnoissaan maailmanluokan laatu sekä tuottaa arvoa osakkeenomistajille.”

5.2. Ympäristövastuun raportointi

Ympäristövastuun raportointia Finnairin vuosikertomuksessa 2015 kuvataan seuraavaksi aineiston analyysissä muodostettujen alateemojen ja niistä johdettujen pääteemojen avulla. Teemat on kuvattu taulukossa 2.

Taulukko 1 Ympäristövastuun raportointi Finnairin vuosikertomuksessa 2015

Alateema	Pääteema
<p>Yhtiön osallistuminen erilaisiin ympäristöohjelmiin ja –hankkeisiin, yhtiölle myönnetyt sertifikaatit ja muut ympäristöalan tunnustukset</p> <p>Yhtiön toimet liiketoiminnan haitallisten ympäristövaikutusten vähentämiseksi</p> <p>Ympäristövastuu sisäisissä prosesseissa</p>	<p>Yhtiön omat toimet ympäristövastuullisuuden edistämiseksi</p>
<p>Ympäristövastuun yhteys strategiaan ja liiketoimintaan</p>	<p>Ympäristövastuullisuuden yhteys yrityksen taloudelliseen menestykseen</p>
<p>Lentoliiketoiminnan vaikutukset ympäristöön</p> <p>Yhteiskunnan asettamat vaatimukset ympäristövastuulliselle liiketoiminnalle</p> <p>Muut kuin yhtiön omat ympäristövastuullisuutta koskevat toimet</p> <p>Sidosryhmävuorovaikutus</p>	<p>Yhtiön ja yhteiskunnan vuorovaikutus yhteiskuntavastuun ympäristövastuun ulottuvuuden toteutumisessa</p>

Finnairin vuosikertomuksen ympäristövastuuta koskeva raportointi on aineiston analyysissä teemoiteltu oheisen taulukon mukaisesti, ja kaikki yhtiön ympäristövastuuta kos-

keva raportointi on jaettu näiden teemojen alle. Ympäristövastuun raportoinnin aineisto sekä tarkempi teemoittelua koskeva raportti löytyy tutkimusraportin liitteestä numero 1. Tässä luvussa ei ole tarkoitus selostaa Finnairin ympäristövastuun raportointia kokonaisuudessaan, sillä aineisto on nähtävissä liitteestä, vaan esitellä keskeisimpiä huomioita Finnairin ympäristövastuun raportointiin liittyen.

Lentoliiketoiminnan ympäristövaikutukset on Finnairin vuosikertomuksessa tunnistettu yleisellä tasolla. Raportoinnissa ei yksityiskohtaisemmin kerrota esimerkiksi ympäristövaikutusten merkityksestä eikä niiden syntyyn vaikuttavista tekijöistä. Raportointi on tyyliltään toteavaa.

”Lentoliikenteellä on erilaisia ympäristövaikutuksia, joista merkittävimpiä ovat hiilidioksidipäästöt ja melu. ”

Ympäristövastuun raportoinnissa näkyy yhteiskunnan eri toimijoiden asettamat vaatimukset lentoliiketoiminnan ympäristöhaittojen vähentämiseksi, sillä Finnair pyrkii raportoinnissaan tuomaan esille yhtiön omia konkreettisia toimia ympäristövastuullisuuden huomioinnissa ja edistämisessä. Raportoinnissa korostuvat erityisesti yhtiön osallistuminen erilaisiin ympäristöohjelmiin- sekä hankkeisiin ja yhtiölle myönnetyt sertifikaatit ja tunnustukset, joita raportissa luetellaan useita:

”Ympäristöraportointimme sai jälleen tunnustusta CDP:n Nordic Disclosure Leadership -indeksissä.”

”Finnairille myönnettiin tammikuussa lentoyhtiöiden kattojärjestön IATA:n IEnvA-ympäristöohjelman toisen vaiheen sertifiointi ensimmäisenä lentoyhtiönä Euroopassa ja toisena koko maailmassa.”

Kokonaisuutena arvioituna ympäristövastuun raportointi Finnairin vuosikertomuksessa on pääosin yleisluontoista, pintapuolista ja kuvailevaa. Tämä ilmenee muun muassa siten, että vuosikertomuksessa on useita kohtia, joissa esitellään joko yhtiön omia tai muiden toimijoiden ympäristöasioihin liittyviä tavoitteita tai päämääriä, mutta ei konkreettisia keinoja tai prosesseja niihin pääsemiseksi:

”Vastuullisuusstrategian tavoitteena on vähentää ympäristövaikutuksia”

”Finnair tekee yhteistyötä alan toimijoiden ja viranomaisten kanssa muun muassa lentämisen ilmastovaikutusten vähentämiseksi.”

Edellä mainituista syistä raportin lukijan on monin paikoin hankala arvioida asetettujen tavoitteiden realistisuutta ja kyseisten tavoitteiden tosiasiallista merkitystä yhtiön liiketoiminnassa, ja näin ollen raportoinnin arvo informaation lähteenä jää tältä osin heikoksi.

Aineiston teemoittelussa ympäristövastuullisuutta koskevat yhtiön sisäiset prosessit on muodostettu omaksi alateemakseen, sillä prosesseihin on aineistossa viitattu useasti ja nämä viittaukset on selkeästi jaoteltavissa erilliseksi osa-alueeksi. Yhtiön sisäisten, ympäristövastuullisuuteen liittyvien prosessien, kuten ympäristövastuun johtamisen ja sitä varten luotujen järjestelmien olemassaolo, kuitenkin ainoastaan tyydytään aineistossa toteamaan. Viitattujen toimintojen syvämpi merkitys yhtiön liiketoiminnassa ei raportoinnissa ilmene kerronnan jäädessä toteavalle tasolle.

”Ympäristövastuuta johdetaan osana Finnairin ympäristöpolitiikkaa ja -järjestelmää. Finnairin ympäristö- ja energiapolitiikassa on kuvattu ympäristöjohtamisen tavoitteet.”

Ympäristövastuullisuuden yhteys yhtiön liiketoimintaan ja taloudelliseen menestykseen on aineiston analyysissä muodostettu omaksi, tutkimustehtävän kannalta relevantiksi pääteemakseen, sillä kuten edellisissä teorialuvuissa on tuotu esille, integroidun raportoinnin keskeinen ajatus on liittää vastuullisuusnäkökohdat yrityksen liiketoimintaan ja arvonluontikykyyn. Tätä pääteemaa varten aineistosta on etsitty raportointitekstiä, jossa ympäristövastuullisuus on linkitetty liiketoimintaan ja/tai strategiaan. Aineiston analyysissä ilmeni, että ympäristövastuullisuuden yhteys liiketoimintaan ja arvonluontikykyyn on Finnairin vuosikertomuksessa muodostettu liittämällä ympäristövastuullisuus yhtiön käyttämään lentokonekalustoon ja sitä kautta kustannuskilpailukykyyn:

”Uusien koneiden parempi polttoainetehokkuus ja alemmat päästöt parantavat kustannuskilpailukykyä ja vastaavat kasvaviin vaatimuksiin ympäristöystävällisemmästä ja vastuullisemmasta lentoliikenteestä.”

Muuten ympäristövastuullisuuden yhteys liiketoimintaan jää raportoinnissa yleisten ja kuvailevien lauseiden tasolle. Näin ollen pelkkien vuosikertomuksesta ilmenevien tietojen perusteella lukijan on mahdoton sanoa, mikä merkitys ympäristövastuullisuudella tosiasiallisesti on yhtiön liiketoiminnalle.

”Arvonluonti Finnairin osakkeenomistajille ja muille sidosryhmille perustuu yhtiön kykyyn operoida ja kasvattaa reittiverkostoaan resurssitehokkaasti ja kannattavasti, tapaan kohdella ja sitouttaa asiakkaita, työntekijöitä ja muita sidosryhmiä sekä kykyyn ottaa huomioon toiminnan ympäristö- ja muut ulkoisvaikutukset.”

Sidosryhmävuorovaikutus on aineiston analyysissä muodostettu omaksi alateemakseen. Aineistossa sidosryhmävuorovaikutus linkittyy yhtiön käytäntöihin ympäristövastuullisten toimien raportoinnissa ja viestinnässä eri sidosryhmille, ei niinkään ympäristövastuullisuuden edistämiseksi tehtyihin toimenpiteisiin tai toimenpiteiden riittävyyden tai relevanttiuden arviointiin sidosryhmien odotusten perusteella. Tässä mielessä raportoinnissa ilmenevä vuorovaikutus on luonteeltaan näennäistä ja kyse on enemminkin yhtiön ympäristövastuullisten toimien yksipuolisesta viestinnästä sidosryhmille, ei aidosta dialogista.

”Tämän lisäksi Finnair viestii suoraan eri tahoille toiminnastaan sekä vastaa aktiivisesti sidosryhmien ja yksittäisten asiakkaiden kysymyksiin.”

”Avoin keskustelu eri sidosryhmien kanssa sekä jatkuva toiminnan kehittäminen uusimman tiedon mukaisesti ovat edellytyksiä ympäristövastuun kantamiselle.”

Viimeisenä ympäristövastuullisuuden raportointia koskevana huomiona voi todeta, että aineistossa viitataan monissa kohdissa erilaisiin ympäristöuhkiin, kuten jätteisiin ja päästöihin sekä muihin luontoa uhkaaviin tekijöihin. Ympäristöuhkia koskevan teeman mukainen raportointi näyttäytyy epäjohdonmukaisena, sillä uhkat, tai niiden syyt ja seuraukset, eivät raportoinnissa johdonmukaisesti linkity suoraan yhtiön omaan ympäristövastuullisuuteen. Ympäristöuhkat on raportoinnissa tunnistettu, mutta Finnairin lentoliiketoiminnan suhde niihin ei aineistossa käy ilmi.

5.3.Sosiaalisen vastuun raportointi

Sosiaalisen vastuun raportointia Finnairin vuosikertomuksessa 2015 kuvataan seuraavaksi aineiston analyysissä muodostettujen alateemojen ja niistä johdettujen pääteemojen avulla. Teemat on kuvattu taulukossa 3.

Taulukko 2 Sosiaalisen vastuun raportointi Finnairin vuosikertomuksessa 2015

Alateema	Pääteema
<p>Lentoliiketoiminnan yhteiskunnalliset vaikutukset</p> <p>Yhteiskunnan sosiaalista vastuuta koskevat vaatimukset lentoliiketoiminnalle</p> <p>Muut kuin yhtiön omat sosiaalista vastuullisuutta koskevat toimet</p> <p>Yhtiön osallistuminen erilaisiin sosiaalisen vastuun ohjelmiin ja –hankkeisiin, yhtiölle myönnetyt sertifikaatit ja muut sosiaalista vastuuta koskevat tunnustukset</p> <p>Sidosryhmävuorovaikutus</p>	<p>Yhtiön ja yhteiskunnan vuorovaikutus yhteiskuntavastuun sosiaalisen vastuun ulottuvuuden toteutumisessa</p>
<p>Henkilöstön hyvinvointi ja kehittäminen</p> <p>Sosiaalinen vastuullisuus sisäisissä prosesseissa</p> <p>Toimittajien ja yhteistyökumppanien sosiaalinen vastuullisuus</p>	<p>Sosiaalinen vastuullisuus yhtiön organisaatiokulttuurissa</p>
<p>Sosiaalisen vastuullisuuden yhteys strategiaan ja liiketoimintaan</p>	<p>Sosiaalisen vastuullisuuden yhteys yrityksen taloudelliseen menestykseen</p>

Sosiaalisen vastuun raportoinnin aineisto sekä tarkempi teemoittelua koskeva raportti löytyy tutkimusraportin liitteestä numero 2. Aineistossa keskeisimmät sosiaalisen vastuun aihepiirit liittyvät oheisten teemojen alle jaoteltuihin henkilöstöön, hankintaketjuun

sekä yhteiskunnan ja yhtiön välisiin vuorovaikutussuhteisiin. Aineiston analyysissä ilmeni, että yhteiskuntavastuun sosiaalisen ulottuvuuden raportointi on Finnairin vuosikertomuksessa 2015 sisällöllisesti laajinta verrattuna yhteiskuntavastuun ympäristöä ja taloutta koskevien osa-alueiden raportointiin. Näin ollen sosiaalista vastuullisuutta koskeva yhteiskuntavastuun raportointi kattaa tutkimuksen aineistosta suhteessa laajimman osan.

Aineistossa yhteiskuntavastuun sosiaalisen ulottuvuuden raportoinnissa on kuvattu kattavasti yhtiön ja yhteiskunnan väliseen vuorovaikutukseen liittyviä teemoja. Tämän pääteeman osalta raportointi on sisällöllisesti laajaa, mutta informatiivisella tasolla tarkasteltuna teksti on luonteeltaan toteavaa ja kuvailevaa, eikä yksityiskohtaisempia tietoja eri vuorovaikutteisten suhteiden yhteydestä yhtiön liiketoimintaan anneta.

”Poliittiset päättäjät, kuluttajat ja muut sidosryhmät vaativat yrityksiä toimimaan vastuullisemmin ja läpinäkyvämmiin.”

”Sääntely ja raportointivaatimukset kasvavat, ja yritysten edellytetään valvovan toimintusketjunsä eettisyyttä tarkemmin.”

Myös sosiaalisen vastuun raportoinnin analyysissä sidosryhmävuorovaikutus on tunnistettu aineistosta omaksi alateemakseen, joka kuuluu yhtiön ja yhteiskunnan vuorovaikutus yhteiskuntavastuun sosiaalisen ulottuvuuden toteutumisessa -pääteeman alle. Sidosryhmävuorovaikutuksesta on vuosikertomuksessa raportoitu viittaamalla olennaisuusanalyysiin, jossa yhtiön sidosryhmät on osallistettu yhteiskuntavastuun olennaisten näkökohtien tunnistamisprosessiin. Kuten tutkimusraportin edellisissä teorialuvuissa on tuotu ilmi, olennaisuusanalyysi on keskeinen työkalu organisaatioiden yhteiskuntavastuuraportoinnin sisällön määrittelyssä. Näin ollen Finnairin vuosikertomuksen sisältämän yhteiskuntavastuuraportoinnin voi katsoa perustuvan yhtiön ja olennaisuusanalyysin teossa mukana olleiden sidosryhmien näkökohdille. Päätös lopullisista sisällöistä on kuitenkin aina yhtiöllä itsellään, eikä sidosryhmien näkökohtien tosiasiallista painoarvoa olennaisuusanalyysissä tai lopulta yhteiskuntavastuun raportoinnissa voi pelkkien aineistossa annettujen tietojen perusteella arvioida. Sidosryhmävuorovaikutusta koskevan alateeman alle on aineiston analyysissä luettu myös raportointi Finnairin yhteiskuntasuhteita koskevista toimista eli lobbaus.

Sosiaalisen vastuun yhteys yrityksen taloudelliseen menestykseen on muodostettu aineiston analyysissä omaksi pääteemäkseen. Aineistossa sosiaalisen vastuullisuuden yhteys yhtiön liiketoimintaan ja arvonluontikykyyn on muodostettu liittämällä sosiaalinen vastuu yhtiön henkilöstöön kilpailukykyä luovana inhimillisenä pääomana:

”Lentoliikenne on työvoimavaltainen toimiala, ja Finnairin menestys riippuu merkittävästi siitä, kuinka hyvin henkilöstö sitoutuu Finnairiin ja kuinka hyvin se onnistuu rekrytoimaan alan ammattilaisia tavoitteidensa saavuttamiseksi.”

”Lentävällä henkilöstöllä ja maapalvelutyöntekijöillä on suuri rooli verkoston operoinnissa ja asiakaskokemuksen luomisessa, mutta yhtä lailla keskeistä arvonluonnin kannalta on esimerkiksi asiantuntijoiden kyky kehittää tuotetta, neuvotella liikenneoikeuksia ja johtaa kumppanuuksia.”

Sosiaalisen vastuullisuuden ilmenemisestä yhtiön organisaatiokulttuurissa raportoidaan vuosikertomuksessa laajemmin kuin vastaavasti muiden yhteiskuntavastuun osa-alueiden osalta. Aineiston analyysissä tämän pääteeman alle on luettu kuuluvaksi myös raportointi yhtiön toimittajien ja yhteistyökumppanien vastuullisuudesta, koska yhtiön sisäisen organisaatiokulttuurin on analyysissä arvioitu olennaisesti vaikuttavan myös toimittajilta ja yhteistyökumppaneilta edellytettävään vastuullisuuteen. Aineistossa viitataan useissa kohdissa yhtiön hankintaketjuja ja yhteistyökumppanien valintaa koskeviin ohjeistuksiin ja periaatteisiin, sekä tunnistetaan näitä toimintoja koskevien riskien olemassaolo. Varsinaisia asiaa koskevia prosesseja ei raportoinnissa kuitenkaan tarkemmin avata.

”Finnairissa kiinnitetään suurta huomiota yhteistyökumppaneiden valintaan ja yhteistyökumppanit sitoutuvat noudattamaan Finnairin laadullista sekä eettistä ohjeistusta.”

”Finnairin eettisten toimintaohjeiden mukaisesti Finnairin hankintatoiminta perustuu kaikilta osin objektiiviseen ja tasapuoliseen toimittajien kohteluun.”

Kuten tutkimusraportin edellisissä teorialuvuissa on tuotu esille, henkilöstöä koskevien asioiden raportointi on perinteisesti mielletty sosiaalisen vastuullisuuden keskeiseksi aihepiiriksi. Myös tässä tutkimuksessa henkilöstöä koskeva raportointi muodostaa aineiston analyysissä oman laajan alateemansa. Huomionarvoista kuitenkin on, että aineiston analyysin ja teemoittelun lopputuloksena henkilöstöä koskeva raportointi muo-

dostui vain yhdeksi alateemaksi, joka on luontevimmin sijoitettavissa laajempaan, sosiaalisen vastuullisuuden ilmeneminen organisaatiokulttuurissa -pääteeman alaisuuteen. Henkilöstöä koskeva raportointi ei siis tässä tutkimuksessa muodosta omaa, muista teemoista erillistä aihealuetta, kuten pelkän teorian perusteella olisi voinut etukäteen olettaa.

Aineistossa henkilöstöä koskeva raportointi liittyy henkilöstön hyvinvoinnin ja kehittämisen aihepiireihin. Edellä on jo viitattu henkilöstön merkitykseen kilpailukykyä luovana yhtiön voimavarana, mutta aineiston analyysissä tämä teema on yhdistetty sosiaalisen vastuullisuuden yhteyteen yhtiön taloudellisen menestyksen luomisessa. Henkilöstön hyvinvointia ja kehittämistä koskevan alateeman alla yhtiö raportoi muun muassa organisaation sisäisistä prosesseista ja työkaluista henkilöstön kehittämisessä sekä työntekijöiden hyvinvoinnin edistämisessä. Omaan yksittäisenä aiheenaan raportoinnissa korostuu henkilöstön sitouttaminen ja palkitseminen. Raportointi on luonteeltaan pääosin toteavaa ja luettelomaista, ja moni asia on toistettu raportissa useampaan kertaan lähes samoin sanoin:

”Intranet, sisäiset blogit, teemaviikot, Yammer, henkilöstötapahtumat, We together -työhyvinvointikysely, työterveyshuolto, suorituksenarviointi- ja kehityskeskustelut, keskustelut työntekijäjärjestöjen kanssa, johtamisfoorumit, Uraportti.”

5.4. Taloudellisen vastuun raportointi

Taloudellisen vastuun raportointia Finnairin vuosikertomuksessa 2015 kuvataan seuraavaksi aineiston analyysissä muodostettujen alateemojen ja niistä johdettujen pääteemojen avulla. Teemat on kuvattu taulukossa 4.

Taulukko 3 Taloudellisen vastuun raportointi Finnairin vuosikertomuksessa 2015

Alateema	Pääteema
Vastuullisuuden yhteys liiketoimintaan ja strategiaan Vastuullisuus riskienhallinnan välineenä	Taloudellisen vastuullisuuden yhteys yrityksen taloudelliseen menestykseen
Taloudellinen vastuu yhteiskunnalle ja sidosryhmille	Yrityksen yhteiskunnalle ja muille sidosryhmille kuin omistajille ja tuottama taloudellinen hyöty
Vastuullisuus yrityskulttuurissa Vastuullisuus sisäisissä prosesseissa	Taloudellisen vastuullisuuden ilmeneminen yhtiön organisaatiokulttuurissa

Taloudellisen vastuun raportoinnin aineisto sekä tarkempi teemoittelua koskeva raportti löytyy tutkimusraportin liitteestä numero 3. Finnair raportoi taloudellisesta vastuullisuudestaan kolmen aineiston analyysissä muodostetun pääteeman kautta. Sisällöllisesti laajin näistä teemoista on yrityksen yhteiskunnalle ja muille sidosryhmille kuin omistajille tuottama taloudellinen hyöty, joka pitää sisällään yhtiön veroraportoinnin. Vuosikertomuksessa esitetyssä verojalanjälkiselvityksessä on raportoitu yhtiön Suomessa ja muissa toimintamaissa maksamat verot.

Muilta osin taloudellista vastuullisuutta käsitellään aineistossa yleisellä tasolla, liittäen taloudellinen vastuullisuus yhtiön organisaatiokulttuuriin:

”Finnairin yhteiskuntavastuu heijastuu niin sen strategiaan, visioon kuin arvoihinkin, joita ovat välittäminen, yksinkertaistaminen ja rohkeus. Vastuullisuus näkyy Finnairin kaikessa toiminnassa.”

Sisällöllisesti tarkasteltuna taloudellisen vastuullisuuden raportointi on vuosikertomuksessa erittäin niukkaa verrattuna muiden yhteiskuntavastuun osa-alueiden raportointiin, ja taloudellisen vastuullisuuden raportointi jää kokonaisuutenakin arvioiden vähäiseksi. Raportoinnissa on taloudellisen vastuullisuuden osalta lähinnä tunnistettu ja tunnustettu yhteiskunnallisen taloudellisen vastuun olemassaolo muun muassa raportoimalla verojalanjälki, mutta taloudellisen vastuullisuuden ja siihen liittyvien toimien merkitystä yhtiön liiketoiminnalle ei aineistossa avata. Näin ollen yksi integroidun raportoinnin viite-

kehäksen mukaisen raportoinnin kannalta keskeinen osa-alue, eli yhteiskunnallisen taloudellisen vastuullisuuden yhteys yrityksen liiketoimintaan ja arvonluontiin, ei aineistosta käy ilmi. Tältä osin vuosikertomuksessa ainoastaan todetaan muun muassa seuraavat asiat:

”Finnairin tavoitteena on synnyttää kestävää taloudellista lisäarvoa tuottamalla lento- palvelut kannattavasti, kustannuskilpailukykyisesti sekä sopusoinnussa ympäristön ja yhteiskunnan tarpeiden kanssa.”

” Taloudellinen menestys perustuu pitkällä aikavälillä vastuullisuuteen.”

” Finnair pitää vastuullisuutta yritystoiminnan kriittisenä ja strategisena osana.”

5.5.Yhteenvedo empiirisistä tuloksista: yhteiskuntavastuu Finnairin vuosikertomuksessa

Tutkimuksessa yhteiskuntavastuun raportointia integroidussa raportoinnissa on lähestytty analysoimalla ensin erikseen yhteiskuntavastuun taloudellisen-, sosiaalisen- ja ympäristövastuun ulottuvuuksien raportointi aineistossa. Seuraavaksi edellä erikseen käsitellyt osa-alueet nivotaan yhteen ja yhteiskuntavastuun raportointia integroidussa raportoinnissa tarkastellaan kokonaisuutena. Kokonaisuuden tarkastelua varten kaikki edellä muodostetut pääteemat on jaoteltu taulukossa 5 ilmeneviin laajempien aihepiirien mukaisiin kategorioihin. Samalla nostetaan esille keskeisiä huomioita IIRC:n integroidun raportoinnin viitekehäksen pääperiaatteiden soveltamisesta Finnairin vuosikertomuksen yhteiskuntavastuun raportoinnissa.

Taulukko 4 Yhteiskuntavastuun raportointi Finnairin vuosikertomuksessa 2015

Pääteema	Kategoria
Taloudellisen vastuullisuuden yhteys yrityksen taloudelliseen menestykseen Ympäristövastuullisuuden yhteys yrityksen taloudelliseen menestykseen Sosiaalisen vastuullisuuden yhteys yrityksen taloudelliseen menestykseen	Yhteiskuntavastuullisuuden hyödyt osakkeenomistajille ja taloudellisille sidosryhmille
Yrityksen yhteiskunnalle ja muille sidosryhmille kuin omistajille ja tuottama taloudellinen hyöty	Yhteiskuntavastuullisuuden hyödyt muille kuin osakkeenomistajille ja taloudellisille sidosryhmille
Yhtiön ja yhteiskunnan vuorovaikutus yhteiskuntavastuun sosiaalisen ulottuvuuden toteutumisessa Yhtiön ja yhteiskunnan vuorovaikutus yhteiskuntavastuun ympäristövastuun ulottuvuuden toteutumisessa Yhtiön omat toimet ympäristövastuullisuuden edistämässä	Vuorovaikutus toimintaympäristön ja sidosryhmien kanssa
Taloudellisen vastuullisuuden ilmeneminen yhtiön organisaatiokulttuurissa Sosiaalinen vastuullisuus yhtiön organisaatiokulttuurissa	Yhteiskuntavastuu organisaation sisällä

Aineistossa yhteiskuntavastuun raportointi oli sisällöllisesti laajinta sosiaalisen vastuullisuuden osalta. Tältä osin raportoinnissa korostui erityisesti yhtiön ja yhteiskunnan vuorovaikutusta sosiaalisen vastuun ulottuvuuden toteutumisessa kuvaava pääteema. Integroidun raportoinnin viitekehyksen perusajatuksena on raportoinnissa kuvata yrityksen ja yhteiskunnan vuorovaikutteista suhdetta, joka ilmenee selkeimmin erilaisten

pääomajien käytössä yrityksen arvonluonnin prosessissa. Tästä näkökulmasta yhtiön ja yhteiskunnan vuorovaikutusta sosiaalisen ulottuvuuden toteutumisessa kuvaavan pääteeman mukaisessa raportoinnissa integroidun raportoinnin viitekehyksen perusidea toteutuu parhaiten muuhun yhteiskuntavastuuraportointiin verrattuna, sillä sosiaalisen vastuullisuuden raportoinnissa vuorovaikutus on tunnistettu ja sitä on pyritty kuvaamaan eri näkökulmista. Sen sijaan ympäristövastuun ja taloudellisen vastuullisuuden raportoinnissa vuorovaikutussuhteen raportointi jää aineistossa huomattavasti suppeammaksi. Esimerkiksi ympäristövastuun raportoinnissa toimintaympäristön asettamat vaatimukset ympäristövastuulliselle liiketoiminnalle on yleisten mainintojen tasolla tunnistettu, mutta vuorovaikutusta ei raportoinnissa selkeästi kuvata. Aineiston analyysissä Finnairin vuosikertomuksesta löytyi viittaukset kaikkien kolmen yhteiskuntavastuun osa-alueen suhteesta arvonluontiin, mutta annettu informaatio näiden suhteiden painoarvosta ja tosiasiallisesta merkityksestä yhtiön liiketoiminnalle tai vastaavasti sidosryhmille jää raportoinnissa pintapuoliseksi.

Yhtiön yhteiskuntavastuuseen liittyvät toimet on Finnairin vuosikertomuksessa korostuneesti liitetty yrityksen omiin sekä toisaalta sidosryhmille tuotettuihin hyötynäkökohtiin. Tältä osin integroidun raportoinnin idea on kokonaisuutena aineistosta erotettavissa. Erityisesti vastuullisuuden tuottamat taloudelliset hyötynäkökohdat ovat Finnairin vuosikertomuksessa ehkä korostuneemmin esillä kuin perinteisessä yhteiskuntavastuuraportoinnissa on yleensä totuttu näkemään. Vastuullisuuden tuottamat hyödyt on aineiston teemoittelussa jaettu toisaalta osakkeenomistajille ja muille taloudellisille sidosryhmille kohdentuviin hyötyihin ja toisaalta yhteiskunnan ja muiden kuin taloudellisten sidosryhmien saamiin hyötyihin. Kuten tutkimusraportin edellisissä luvuissa on tuotu esille, integroidussa raportoinnissa yhteiskuntavastuu nähdään osana yhtiön strategiaa ja liiketoimintaa, ei sinällään itseisarvoisena toimintatapana. Tästä näkökulmasta yhteiskuntavastuun linkittyminen aineistossa erityisesti taloudellisiin hyötynäkökohtiin on integroidun raportoinnin viitekehyksen perusidean kanssa yhtenevä.

Kuten tutkimuksessa on aiemmin tuotu esille, eri sidosryhmien erilaisiin vaatimuksiin ja tarpeisiin vastaaminen on yhteiskuntavastuuraportoinnin keskeinen syy ja tarkoitus. Yhteiskuntavastuuraportoinnilla organisaatiot muun muassa pyrkivät hankkimaan tai säilyttämään toimintansa legitimitetin. Aineiston analyysissä yhtiön suhdetta sidosryhmiin pyrittiin määrittämään muodostamalla sidosryhmävuorovaikutusta koskevat

alateemat jokaisen yhteiskuntavastuun osa-alueen osalta. Aineiston analyysissä kävi ilmi, että Finnairin vuorovaikutus sidosryhmien kanssa on luonteeltaan responsiivista enemmän kuin sidosryhmien osallistamiseen tai aktiiviseen sidosryhmävuorovaikutussuhteeseen tähtäävää. Raportoinnissa aktiivinen sidosryhmävuorovaikutus toteutui parhaiten yhtiön raportoidessa olennaisuusanalyysin toteutuksesta, jossa sidosryhmät olivat olleet mukana. Muilta osin Finnairin sidosryhmäsuhteita koskevassa yhteiskuntavastuun raportoinnissa kerrotaan sidosryhmille kohdistetuista viestinnällisistä toimenpiteistä sekä sidosryhmien odotuksiin vastaamisesta.

6. JOHTOPÄÄTÖKSET

6.1. Yhteiskuntavastuu integroidussa raportoinnissa

Tässä tutkimuksessa oli tarkoituksena tutkia yhteiskuntavastuuraportoinnin toteutumista Integrated International Reporting Councilin (IIRC) viitekehyksen (2013) mukaisessa integroidussa raportoinnissa. Tutkimuksessa yhteiskuntavastuuta integroidussa raportoinnissa tarkasteltiin suhteessa yhteiskuntavastuuraportoinnin tutkimuskirjallisuuteen sekä integroitua raportointia koskeviin aiempiin tutkimuksiin. Seuraavaksi kerrataan tutkimuksen lähtöasetelma sekä käydään läpi keskeisimmät johtopäätökset.

Tutkimuksen aineisto koostui suomalaisen lentoyhtiö Finnairin vuoden 2015 vuosikertomuksesta, joka on toteutettu IIRC:n integroidun raportoinnin viitekehystä mukaillen. Tutkimuksessa etsittiin vastausta kysymykseen: miten yhteiskuntavastuuraportointi toteutuu integroidussa raportoinnissa esittämällä alakysymys: miten yhteiskuntavastuusta raportoidaan Finnairin vuosikertomuksessa 2015. Tutkimus toteutettiin analysoimalla aineistosta ensin kaikki kolme yhteiskuntavastuun osa-aluetta erikseen. Sen jälkeen kolmen osa-alueen raportoinnista tehdyt johtopäätökset yhdistettiin ja siirryttiin tarkastelemaan yhteiskuntavastuun raportointia kokonaisuutena.

Tutkimustyön edetessä yhteiskuntavastuun raportoinnin tutkiminen yhteiskuntavastuun kolmen eri osa-alueen analysoinnin kautta osoittautui haastavaksi, koska osa-alueet ovat moniulotteisia ja monelta osin toisiinsa linkittyneitä, eikä selkeitä teemoja ollut näin ollen helppo muodostaa. Osa-alueiden riippuvuussuhde on tuotu esille myös tutkimuskirjallisuudessa. Lopulta aineiston teemoittelussa päädyttiin käyttämään apuna IIRC:n integroidun raportoinnin viitekehyksestä nousevia aihepiirejä. Sisällönanalyysin toteuttamisen jälkeen analyysissa tehtyjä yksittäisiä havaintoja ja johtopäätöksiä peilattiin suhteessa yhteiskuntavastuuraportoinnin tutkimuskenttään ja integroidun raportoinnin aiempiin tutkimuksiin ja muodostettiin tältä pohjalta tutkimusraportin johtopäätökset.

Tutkimus osoitti ensinnäkin, että yhteiskuntavastuun raportointi Finnairin vuosikertomuksessa 2015 jää niin yksittäisten yhteiskuntavastuun osa-alueiden osalta kuin kokonaisuutenakin tarkasteltuna yleiselle tasolle yhteiskuntavastuuraportoinnin ollessa luon-

teeltaan toteavaa ja kuvailevaa. Finnairin yhteiskuntavastuuta koskevista tavoitteista ja asetetusta tahtotilasta on raportoitu monissa eri osissa vuosikertomusta, mutta tarkempi informaatio toteutettavista toimenpiteistä yhteiskuntavastuun asetettuihin tavoitteisiin pääsemiseksi on joitakin yksittäisiä toimia lukuun ottamatta jätetty raportoinnin ulkopuolelle. Näin ollen pelkän vuosikertomuksen perusteella lukijan on mahdotonta arvioida yhteiskuntavastuun tavoitteiden tosiasiallista merkitystä yhtiön liiketoiminnassa.

Finnairin vuosikertomuksen yhteiskuntavastuuraportoinnissa korostuvat erityisesti toimintaympäristöstä nousevien potentiaalisten uhkien yhtiön liiketoiminnalle kuvailu ja toisaalta yhtiön keinot näihin uhkiin vastaamisessa. Toinen korostunut piirre on pyrkimys liittää vastuullisuusnäkökohdat taloudellisiin tehokkuusnäkökohtiin. Yhteiskuntavastuuta ei Finnairin vuosikertomuksessa kuitenkaan linkitetä yhtiön liiketoimintamalliin, strategiaan ja arvонуontiin siinä syvyydessä tai laajuudessa, kuin integroidun raportoinnin viitekehysessä on tarkoitettu. Näin ollen integroidun raportoinnin keskeinen tavoite yhtiön liiketoimintamalliin kytketyn vastuullisuustiedon raportoinnista jää saavuttamatta. Finnairin vuosikertomuksessa ei ilmene integroidussa raportoinnissa keskeinen integroitu ajattelu.

Kuten tutkimuksessa on aiemmin tuotu ilmi, integroitu ajattelu edellyttää yrityksiltä kykyä toteuttaa sisäinen prosessi, jossa liiketoimintaan, strategiaan, johtamiseen ja arvонуontiin liittyviä asioita tarkastellaan taloudellista tulosta laajemmin ja hallitaan yrityksen eri yksiköiden välisen yhteistyön kautta. Teoriassa jotta IIRC:n viitekehys mukaisen integroidun raportin julkaiseminen olisi ylipäätään mahdollista, on yrityksen tarvittaessa kyettävä muuttamaan organisaationsa rakenteita ja prosesseja radikaalistikin integroidun ajattelun mukaisten prosessien toteuttamiseksi ja lopulta integroidun raportin julkaisemiseksi. Tämä lienee merkittävä syy siihen, miksi moni yritys ei käytännössä noudata täysimääräisesti integroidun raportoinnin viitekehystä, vaan on poiminut ohjeistuksesta ainoastaan itselleen helpoiten sopivat osat, ja soveltanut raportoinnissaan niitä. Näin näyttää olevan myös Finnairin tapauksessa: selkeimmin yhtiö on soveltanut integroidun raportoinnin viitekehystä kuvaamalla vuosikertomuksessaan yhteiskuntavastuuseen liittyvien megatrendien vaikutuksia yrityksen strategiaan ja liiketoimintaan, ja käyttänyt kuvauksessa integroidun raportoinnin mukaisia pääomalajeja sekä arvонуonin kuvaamisen ideaa. Edellä mainituista perusteluista johtuen tällaista kuvausta ei kuitenkaan voi yksin kutsua IIRC:n viitekehys mukaiseksi integroiduksi raportoin-

niksi. Lisäksi yhteiskuntavastuullisten toimien ja liiketoiminnan näkökohtien välille on joissakin kohdissa vuosikertomusta pyritty muodostamaan yhteys, mutta se jää näennäiseksi. Yhteiskuntavastuullisten toimien tosiasiallinen merkitys yhtiön liiketoimintamallin kannalta ei raportoinnin perusteella selviä.

Tutkimuksessa havaittiin, että integroidun raportoinnin mukaisessa yhteiskuntavastuun raportoinnissa on tunnistettu yhteiskuntavastuuraportoinnin teoriaperustassa ilmenevä yrityksen ja yhteiskunnan vuorovaikutteinen suhde. Integroidun raportoinnin viitekehysessä yrityksen arvonluonnin nähdään toteutuvan yrityksen ja yhteiskunnan toimijoiden välisessä vuorovaikutuksessa ja integroidun raportoinnin pääomalajeissa ilmenevän arvon tunnustettu olevan muutakin kuin pelkästään omistajille tuotettua arvoa. Finnairin vuosikertomuksessa yhtiön ja yhteiskunnan vuorovaikutuksen raportointi korostui erityisesti sosiaalisen vastuun raportoinnissa. Tästä näkökulmasta tarkasteltuna integroidun raportoinnin viitekehysten lähtökohtien voi tulkita olevan enemmän sidosryhmäajattelussa kuin puhtaasti neoklassisen talousteorian traditiossa.

Finnairin vuosikertomuksessa sidosryhmävuorovaikutuksen raportointi on suppeampaa kuin perinteisessä yhteiskuntavastuuraportoinnissa on totuttu näkemään ja sidosryhmävuorovaikutus pyritty yhdistämään liiketoiminnan näkökohtiin. Yrityksen tilivelvollisuus eri sidosryhmille tai sidosryhmien merkitys liiketoiminnan legitimitetin turvaamisessa ei vuosikertomuksessa ilmene, sillä integroidussa raportoinnissa vastuullisuusraportointi lähtee yrityksen liiketoiminnan kannalta merkityksellisten asioiden raportoinnista, ei sidosryhmien tai toimintaympäristön tarpeista. Integroidussa raportoinnissa eri sidosryhmät otetaan huomioon vain siksi, koska niiden huomiointi voi olla kannattavaa joko riskinäkökulmasta tai potentiaalisesti johtaa korkeampiin tuottoihin yrityksen omistajille, mutta muutoin sidosryhmävuorovaikutus jää integroidussa raportoinnissa niukaksi. Aiemmissa tutkimuksissa tällaisen lähestymistavan sidosryhmiin on todettu olevan vuorovaikutuksellisen sijasta välineellistä, koska muiden sidosryhmien kuin taloudellisen pääoman tarjoajien tärkeys yritykselle riippuu siitä, mikä merkitys kyseisellä sidosryhmällä on yrityksen liiketoiminnalle. Tästä näkökulmasta integroidun raportoinnin mukainen yhteiskuntavastuuraportointi ei yhdisty sidosryhmäajattelun mukaisiin lähtökohtiin eikä näin ollen yhteiskuntavastuuraportoinnin teoriaperustaan, vaan enemmän neoklassiseen talousteoriaan.

Tutkimusraportin teoriaosiossa on tuotu esille yhteiskuntavastuuraportoinnin sidonnaisuus yrityksen arvoihin ja poliittisiin näkökohtiin. Myös tässä tutkimuksessa tehtyjen havaintojen pohjalta voi todeta, että yhteiskuntavastuuraportoinnin toteuttaminen integroidun raportoinnin viitekehyksen periaatteiden mukaisesti on lopulta yrityksen poliittinen arvovalinta, joka määrittää perustavanlaatuisella tavalla sen, miten ja kenelle yhtiö yhteiskuntavastuustaan raportoi. Näyttää siltä, että integroidussa raportoinnissa sidosryhmäteoreettiset yhteiskuntavastuun lähtökohdat on hylätty, ja yhteiskuntavastuullisuus kytketty taloudellisiin hyötynäkökohtiin. Edellisessä luvussa esiteltyä Finnairin raportointihistoriaa tarkasteltaessa Finnair on ensin kehittänyt yhteiskuntavastuuraportointiaan sidosryhmälähtöisesti, mutta luopunut tästä lähestymistavasta vuonna 2013 ja lopettanut erillisen yhteiskuntavastuuraportin julkaisemisen GRI-liitettä lukuunottamatta. Perusteina integroituihin raportointiin siirtymiselle Finnair on maininnut pyrkimykset parempaan tarinankerrontaan, sisäisiin prosesseihin sekä raportoinnin kustannustehokkuuteen. Sidosryhmien tiedontarpeita ei perusteissa mainita lainkaan. Näin ollen yhteiskuntavastuuta integroidussa raportoinnissa ei voi yksioikoisesti rinnastaa sidosryhmäteorian lähtökohtien mukaiseen yhteiskuntavastuuraportointiin, vaan sen juuret näyttävät johtavan ennemmin omistajien voiton maksimointia painottavaan neoklassiseen talousteoriaan, jonka käsittelyyn ei ole tämän tutkimuksen puitteissa mahdollisuutta. Kuten aiemmissa tutkimuksissa on todettu, näyttää myös tässä tutkimuksessa tehtyjen päätelmien perusteella siltä, että integroidun raportoinnin viitekehyksen alkuperäinen tavoite vastuullisuusraportoinnin edistämisestä on epäonnistunut.

Edellä esitetyn perusteella voi lopuksi vielä todeta, että IIRC:n integroidun raportoinnin viitekehys tuskin pystyy korvaamaan tai syrjäyttämään yrityksissä nykyisin yleisesti käytetyt yhteiskuntavastuun raportointiohjeistot, kuten GRI:n. Tähän lopputulemaan on päädytty integroitua raportointia koskevissa aiemmissakin tutkimuksissa, ja myös Finnairin tapauksessa yritys julkaisee integroituihin raportointimalliin tähtäävän vuosikertomuksensa rinnalla GRI-ohjeiston mukaisen liitteen, jossa se raportoi yhteiskuntavastuustaan. Integroidun raportoinnin viitekehyksen tosiasiallinen käyttöarvo yrityksille on kiistanalainen myös sikäli, että Suomen ja Euroopan Unionin edetessä kohti pakollisia yhteiskuntavastuun raportointivelvoitteita, IIRC:n viitekehys tuskin pystyy ainakaan nykymuodossaan antamaan yrityksille riittävää avustusta yhteiskunnasta tulevien pakollisten ja vapaaehtoisten yhteiskuntavastuun raportointivelvoitteiden täyttämiseksi.

6.2. Tutkimuksen luotettavuuden arviointi

Mäkelän (1998, 47 ja 48) mukaan kvalitatiivisen analyysin arvioinnissa on syytä kiinnittää huomiota ainakin seuraaviin seikkoihin: aineiston merkittävyys ja yhteiskunnallinen tai kulttuurinen paikka, aineiston riittävyys sekä analyysin kattavuus, arvioitavuus ja toistettavuus.

Tutkijan tehtävänä on ensinnäkin määrittää aineiston yhteiskunnallinen ja kulttuurinen paikka sekä sen tuotantoehdot, varustauduttava argumentoimaan sen puolesta, miksi aineisto ylipäättään on analysoimisen arvoinen (Mäkelä, 1998, 48). Toiseksi, tutkijan on arvioitava aineiston riittävyys, joka on sikäli haastava tehtävä, ettei aineiston riittävyyden arviointiin ole olemassa mitään valmiiksi asetettuja mittalukuja. Riittävyyttä arvioidessa voidaan aineiston riittävyyden sijasta puhua aineiston kylläntymisestä: Tutkija voi lopettaa aineiston keräämisen silloin, kun uudet tapaukset eivät tuo enää esille uusia piirteitä. Toisaalta aineiston keruu on harvoin jatkuva prosessi, joka voidaan katkaista vasta kylläntymisen rajan tullessa vastaan (Mäkelä, 1998, 52). Tässä tutkimuksessa aineisto muodostuu yhden yhtiön vuosikertomuksesta. Aineisto on täten suppea, ja se aiheuttaa tutkimukselle useita rajoitteita, muun muassa tutkimustulosten yleistettävyyden kannalta: aineiston analyysissa saadut tutkimushavainnot koskevat vain yhden yrityksen raportointia, eikä niitä voida yleistää koskemaan integroitua raportointia yleisesti tai muissa yrityksissä. Tutkimushavaintojen perusteella ei myöskään voida tehdä yleistettäviä johtopäätöksiä yhteiskuntavastuuraportoinnin toteutumisesta integroidussa raportoinnissa.

Kolmas arviointikriteeri on aineiston analyysi, joka tarkoittaa lukijan mahdollisuutta seurata tutkijan päättelyä, sekä edellytyksiä hyväksyä tutkijan tulkinnat tai riitauttaa ne. Mäkelän (1998, 53) mukaan analyysin toistettavuudella tarkoitetaan luokittelu- ja tulkintasääntöjen esittämistä niin yksiselitteisesti, että niitä soveltamalla toinen tutkija voi päätyä yhteneviin lopputuloksiin. Tutkimuksen luotettavuuden kannalta keskeistä on selvittää lukijalle mahdollisimman tarkasti tutkimusprosessin kulku sekä se, miten ja millaisten taustaoletusten ohjaamana aineistoa on tutkimuksen eri vaiheissa kerätty ja analysoitu. Tämä on erityisen tärkeää, sillä laadullinen tutkimus on luonteeltaan tulkinnallista, ja tutkimusraportti tutkijan tulkintojen perusteella muodostunut tuotos: aineis-

ton analysointi ja sen pohjalta syntynyt tutkimusraportti ei ole objektiivinen totuus, vaan tutkijan henkilökohtainen konstruktio tutkittavasta ilmiöstä (Kiviniemi, 2011, 79-81).

Tässä tutkimuksessa tutkimusprosessin kulku on selostettu pääluvussa 4. Vaikka tutkimusraporttia voidaan pitää keskeisenä tutkimuksen luotettavuuden osa-alueena (Kiviniemi 2011, 82) ei pelkkä tutkimusprosessin seikkaperäinen selostaminen kuitenkaan täysin poista tutkimuksen luotettavuuteen liittyviä ongelmia. Tutkimusraportti on aina tutkijan tulkinnallinen konstruktio, ja toisen tutkijan on mahdollista löytää täysin samalle aineistolle aivan toisenlainen luokitusperusta esimerkiksi painottamalla enemmän joitain muita aineistosta nousevia asioita. Täten tutkijan esille tuomat tulkinnat ovat aina vajavaisia, ehdollisia ja yksipuolisia käsityksiä tutkittavasta ilmiöstä (Kiviniemi, 2011, 82), ja nämä vajavaisuudet on otettava huomioon myös tämän tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa.

LÄHTEET

Kirjallisuus

- Brown, J. & Dillard, J. (2014). *Integrated reporting: On the need for broadening out and opening up*. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*. 27 (7), 1120-1156.
- Buhr, N., Gray, R. & Milne, M.J. (2014). *Histories, rationales, voluntary standards and future prospects for sustainability reporting. CSR, GRI and beyond*. Teoksessa: *Sustainability, Accounting and Accountability*, toim. Bebbington, J., Unerman, J. & O'Dwyer, B. New York: Routledge, 51-72.
- Carroll, A. B. (1991). *The pyramid of corporate social responsibility: toward the moral management of organizational stakeholders*. *Business horizons*, 34 (4), 39-48.
- De Villiers, C., Rinaldi, L., Unerman, J.(2014). *Integrated Reporting: Insights, gaps and an agenda for future research*. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*. 27 (7), 1042-1067.
- Deegan, C. (2015). *An overview of legitimacy theory as applied within the social and environmental accounting literature*. Teoksessa: *Sustainability, Accounting and Accountability*, toim. Bebbington, J., Unerman, J. & O'Dwyer, B. New York: Routledge, 51-72.
- Eccles, R.G. & Krzus, M.P. (2014). *Wiley Corporate F&A : The Integrated Reporting Movement : Meaning, Momentum, Motives, and Materiality*. New Jersey: Wiley.
- Elkington, J. (1997). *Cannibals with Forks: the triple bottom line of the 21st century business*. Oxford: Capstone Publishing Limited.
- Fasan, M. (2013). *Annual Reports, Sustainability Reports and Integrated Reports: Trends in Corporate Disclosure*. Teoksessa: Busco, C., Frigo, M.L., Riccaboni, A. & Quattrone, P. (2013). *Integrated Reporting. Concepts and Cases That Redefine Corporate Accountability*. Switzerland: Springer International Publishing.
- Riccaboni & P. Quattrone (toim.) (2013). *Integrated Reporting. Concepts and Cases that Redefine Corporate Accountability*. Springer, 41–58.
- Flower, J. (2015). *The International Integrated Reporting Council: a story of failure*. *Critical Perspectives on Accounting*, 27: 1-17
- Freeman, R.E. & Liedtka, J. (1997). *Stakeholder Capitalism and the Value Chain*. *European Management Journal*, 15, 286-296.

- Freeman, R.E.(1995) *Stakeholder thinking: The state of art*. Teoksessa *Understanding stakeholder thinking*, toim. Näsi, J. Jyväskylä: LSR-julkaisut Oy.
- Friedman, M. (1970) *The Social Responsibility of Business is To Increase Its Profits*. The New York Times Magazine: September 13.
- Freeman, R. E. (1984). *Strategic Management. A Stakeholder Approach*. Massachusetts: Pitman.
- Frias-Aceituno, J.V., Rodriguez-Ariza, L., Garcia-Sanchez, I.M. (2014). *Explanatory Factors of Integrated Sustainability and Financial Reporting*. Business, Strategy and the Environment, 23, 56-72.
- Frias-Aceituno, J.V., Rodriguez-Ariza, L., Garcia-Sanchez, I.M. (2013). *Is integrated reporting determined by a country's legal system? An exploratory study*. Journal of Cleaner Production, 44, 45-55.
- Frias-Aceituno, J.V., Rodriguez-Ariza, L., Garcia-Sanchez, I.M. (2012). *The role of the board in the dissemination of integrated corporate social reporting*. Corporate Social Responsibility and Environmental Management, 20 (4) 219-233.
- Gray, R., Kouhy, R. & Lavers, S. (1995). *Corporate social and environmental reporting – A review of the literature and a longitudinal study of UK disclosure*. Accounting, Auditing and Accountability Journal, 8, (2) 47–77.
- Gray, R., Owen, D. & Adams, C. (1996). *Accounting and Accountability: Changes and Challenges in Corporate Social and Environmental Reporting*. Lontoo: Prentice-Hall.
- Hahn, R. & Kühnen, M. (2013). *Determinants of sustainability reporting: a review of results, trends, theory, and opportunities in an expanding field of research*. Journal of Cleaner Production, 59, 5-21.
- Harmaala, M-M. & Jallinoja, N. (2012). *Yritysvastuu ja menestyvä liiketoiminta*. Helsinki: Sanoma Pro.
- Joutsenvirta, M., Halme, M., Jalas, M. & Mäkinen, J. (toim.) (2011). *Vastuullinen liiketoiminta kansainvälisessä maailmassa*. Helsinki: Gaudeamus.
- Juutinen, S. & Steiner, M-L. (2010). *Strateginen yritys vastuu*. Helsinki: WSOYpro.
- Kiviniemi, K. (2001). *Laadullinen tutkimus prosessina*. Teoksessa: *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*, toim. Aaltola, J. & Valli, R. Jyväskylä: PS-kustannus, 68-83.
- Koskinen I., Alasuutari, P. & Peltonen, T. (2005). *Laadulliset menetelmät kauppatieteissä*. Tampere: Vastapaino.

- Kujala, J. (2007). *Välittävä johtaminen: vuoropuhelua sidosryhmien kanssa*. Electronic Journal of Business Ethics and Organization Studies. Business and Organization Ethics Network. 12 (2).
- Kujala, J. & Kuvaja S. (2002). *Välittävä johtaminen. Sidosryhmät eettisen liiketoiminnan kirittäjinä*. Helsinki: Talentum.
- Lindroos, N. (2016). *Yhteiskuntavastuu ja sääntely – Katsaus yritysten yhteiskuntavastuuseen liittyviin sääntelykehityskuluihin eri puolilla maailmaa II*. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM), Työelämä- ja markkinaosasto.
- Luhtakallio, E. & Ylä-Anttila, T. (2011). *Julkisen oikeuttamisen analyysi sosiologisena tutkimusmenetelmänä*. Sosiologia, 1, 34-51.
- Miles, M.B. & Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis*. California: Sage.
- Mitchell, R.K., Agle, B.R. & Wood, D.J. (1997). *Toward a Theory of Stakeholder Identification and Salience: Defining the Principle of Who and What Really Counts*. The Academy of Management Review, 22 (4), 853-886.
- Myllykangas, P. (2009). *Sidosryhmäsuhteet liiketoiminnan arvon luomisessa - Palveluyksiköstä liiketoiminnaksi, episodi yrityksen elämää*. Acta Universitatis Tamperensis 1387. Tampere: University Press.
- Mäkelä, H. (2013). *Accounting, Corporate Social Responsibility and Politics*. Helsinki: Liiketaloudellinen Aikakauskirja 2013 (2), 165-168.
- Niskala, M. & Näsi, S. (1995). *Stakeholder theory as a framework for a accounting*. Teoksessa *Understanding stakeholder thinking*, toim. Näsi, J. Jyväskylä: LSR-julkaisut Oy.
- Niskala, M. & Mätäsaho, R. (1997). *Ympäristölaskentatoimi ja valtaympäristö*. Liiketaloudellinen Aikakauskirja 1997: 1, 76-91.
- Niskala, M. & Pajunen, T. (2015). *Kohti integroitua raportointia*. Porvoo: ST-Akatemia.
- Niskala, M., Pajunen, T., Tarna-Mani, K. (2013). *Yritysvastuu. Raportointi- ja laskentaperiaatteet*. Helsinki: KHT Media.
- Niskala, M. & Tarna, K. (2003). *Yhteiskuntavastuun raportointi*. Helsinki: KHT Media.
- Näsi, J. (1995). *What is stakeholder thinking? A snapshot of a social theory of the firm*. Teoksessa *Understanding stakeholder thinking*, toim. Näsi, J. Jyväskylä: LSR-julkaisut Oy.
- Näsi, S. (2006). *Laskentatoimi muutoksessa ja liiketoimintaosaamishaasteissa*. Teoksessa *Liiketoimintaosaaminen kilpailukykyssä keskiössä*, toim. Lehtinen, U. & Mittilä, T. Jyväskylä: Kauppateollinen yhdistys ry, 57-67.
- Perego, P., Kennedy, S. & Whiteman, G. (2016). *A lot of icing but little cake? Taking integrated reporting forward*. Journal of Cleaner Production, 136, 53-64.

- Porter, M. & Kramer, M. (2011). *Creating Shared Value. How to Reinvent Capitalism – and Unleash a Wave of Innovation and Growth*. Harvard Business Review: January-February 2011, 2-17.
- Porter, M. & Kramer, M. (2006). *Strategy and Society. The Link Between Competitive Advantage and Corporate Social Responsibility*. Harvard Business Review, 84 (12), 78-92.
- Post, J.E., Preston, L.E. & Sachs, S. (2002). *Managing the Extended Enterprise: The New Stakeholder View*. California Management Review, 45, 6-28.
- Ramirez, R. (1999). *Value co-production: Intellectual origins and implications for practice and research*. Strategic Management Journal, 20, 49–65.
- Rowbottom, N. & Locke, J. (2016). *The emergence of <IR>*. Accounting and Business Research, 46 (1), 83-115.
- Sorsa, K. (2011). *Kansainvälisen kaupan arvoketjujen sääntely. Yhteiskuntavastuun ja ennakoivan oikeuden tarkastelua*. Turku: Turun yliopisto.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2009). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Van Bommel, K. (2014). *Towards a legitimate compromise?: An exploration of Integrated Reporting in the Netherlands*. Accounting, Auditing & Accountability Journal 27 (7), 1157-1189.

Muut lähteet

- Elinkeinoelämän keskusliitto (2014). *Direktiivi muun kuin taloudellisen tiedon raportoinnista velvoittaa noin sataa yritystä Suomessa*. <http://ek.fi/ajankohtaista/uutiset/2014/12/03/direktiivi-muun-kuin-taloudellisen-tiedon-raportoinnista-velvoittaa-noin-sataa-yritysta-suomessa/> , viitattu 10.8.2016.
- Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/95/EU neuvoston direktiivin 2013/34/EU muuttamisesta tietyiltä suurilta yrityksiltä ja konserneilta edellytettävien muiden kuin taloudellisten tietojen ja monimuotoisuutta koskevien tietojen julkistamisen osalta, annettu 22.10.2014.
- FIBS Yritysvastuuverkosto (2016). Yritysvastuututkimus 2016. Yritysten käytännöt, haasteet ja tulevaisuuden näkymät.
- Finnair GRI-tiedot (2015b). http://www.finnairgroup.com/linked/fi/konserni/Finnair_GRI-tiedot_2015.pdf.
- Finnair vuosikertomus (2015a). http://www.finnairgroup.com/linked/fi/konserni/Finnair_Vuosikertomus_2015_FI_final_linkitetty3.pdf.

- Global Reporting Initiative (2013). *G4 Sustainability Reporting Guidelines. Reporting Principles and Standard Disclosures*.
- Reponen, M. (2014). *Kohti integroitua raportointia*. FIRS 11.4.2014.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006). *KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L5_6.html, viitattu 21.10.2016.
- The European Commission (2011). Corporate Social Responsibility: a new definition, a new agenda for action. Memo/11/730. Brussels.
- The International Integrated Reporting Council (IIRC) (2013). *The International <IR> Framework*.
- Työ- ja elinkeinoministeriö, TEM. *Vastuullisuusraportointi. Uudet tuulet puhaltavat, EU eturintamassa*. <http://tem.fi/vastuullisuusraportointi>, viitattu 8.8.2016.
- Wild & van Staden (2013). *Integrated Reporting: initial analysis of early reporters – an institutional theory approach*. Kobe, Japan: APIRA conference; heinäkuu 2013. Teoksessa Flower, J. (2015). *The International Integrated Reporting Council: a story of failure*. *Critical Perspectives on Accounting*, 27: 1-17
- World Commission on Environment and Development (1987). *Our Common Future*. Oxford: Oxford University Press.

Liite 1 Ympäristövastuun raportointi Finnairin vuosikertomuksessa 2015

Alkuperäisilmaukset	Teema
<p>”Ympäristöraportointimme sai jälleen tunnustusta CDP:n Nordic Disclosure Leadership -indeksissä.”</p> <p>”Finnairille myönnettiin tammikuussa lentoyhtiöiden kattojärjestön IATAn IEnvA-ympäristöohjelman toisen vaiheen sertifiointi ensimmäisenä lentoyhtiönä Euroopassa ja toisena koko maailmassa.”</p> <p>”Lisäksi ympäristöraportointia edistävä CDP-järjestö nimesi Finnairin yhdeksi Pohjoismaiden johtavista yrityksistä ilmastonmuutokseen liittyvän tiedon raportoinnissa sijoittajille ja muille sidosryhmille ja listasi Finnairin Nordic Disclosure Leadership -indeksiin.”</p> <p>”Ympäristöraportointia edistävä CDP-järjestö nimesi Finnairin marraskuussa yhdeksi Pohjoismaiden johtavista yrityksistä ilmastonmuutokseen liittyvän tiedon raportoinnissa sijoittajille sekä muille sidosryhmille ja listasi Finnairin Nordic Disclosure Leadership -indeksiin. Finnairin tulos vuonna 2015 oli 99/100.”</p> <p>”Finnair toimii aktiivisesti useissa siviili-ilmailualan ympäristökomiteoissa sekä suomalaisissa ja pohjoismaisissa alan yhteistyöelimissä edistäen lentoliikenteen ympäristökuormituksen vähentämistä.”</p> <p>”Finnair sai vuonna 2014 ensimmäisenä lentoyhtiönä Euroopassa IATA Environmental Assessment (IEnvA) Stage 2 -sertifiointin ympäristöjärjestelmälleen”</p> <p>”Vuonna 2015 Finnair osallistui Suomen yritysvas- tuuverkoston ja ympäristöministeriön järjestämään biodiversiteetin Master Class –valmennukseen”</p> <p>”Lisäksi Finnair on ollut jo useamman vuoden mukana tukemassa yhteistyössä Suomen Luonnonsuojeluliiton kanssa Madagaskarissa käynnissä olevaa sademetsien metsityshanketta.”</p> <p>”Jäsenyys Carbon Disclosure Projectissa.”</p>	<p>Yhtiön osallistuminen erilaisiin ympäristöohjelmiin ja –hankkeisiin, yhtiölle myönnetyt sertifikaatit ja muut ympäristöalan tunnustukset</p>
<p>”Lentoliikenteellä on erilaisia ympäristövaikutuksia, joista merkittävimpiä ovat hiilidioksidipäästöt ja melu.”</p> <p>”Lisäksi lentoliikenteen vaatima infrastruktuuri kuormittaa ympäristöä.”</p> <p>”Luonnonvarat”</p> <p>”Jätteet ja päästöt”</p> <p>”Melu”</p> <p>”Ympäristövastuu”</p> <p>”Lentoyhtiön merkittävin ympäristövaikutus tulee moottoripäästöistä.”</p> <p>”Lisäksi toiminnasta syntyy tavanomaisia, yritystoiminnan rakennusten ja maakulkuneuvojen energiankulutukseen sekä jätehuoltoon liittyviä päästöjä ja</p>	<p>Lentoliiketoiminnan vaikutukset ympäristöön</p>

<p>vaikutuksia”</p> <p>”Lentotoimialan päästö- ja meluvaatimukset tiukentuvat, ja lisääntynyt sääntely aiheuttaa kustannuksia, kun esimerkiksi veroluonteiset maksut lisääntyvät.”</p> <p>”Lentoyhtiöiden on tehtävä entistä enemmän yhteistyötä turvallisuuteen, päästöihin, meluun ja matkustajien oikeuksiin liittyvissä kysymyksissä.”</p> <p>” Sää sekä luonnonkatastrofit, pandemiat ja muut ulkoiset shokit”</p> <p>” Energia ja kasvihuonekaasupäästöt”</p> <p>”Ympäristölainsäädäntö ja- määräykset”</p> <p>”Esimerkkejä näistä sääntelyhankkeista ovat hiilidioksidipäästökauppaan liittyvä kansainvälinen sääntely, melumääräykset sekä muu ympäristöperustainen sääntely”</p> <p>”Ympäristö- ja energiapolitiikka”</p> <p>” Finnairin tavoitteena on ylittää viranomaisten ympäristövaatimukset ja olla suunnannäyttäjä ympäristövaikutusten arvioinnissa, raportoinnissa sekä niiden vähentämisessä.”</p>	<p>Yhteiskunnan ja luonnon asettamat vaatimukset ympäristövastuulliselle liiketoiminnalle</p>
<p>”Ympäristöystävällisempi ja tehokkaampi laivasto ja toiminta.”</p> <p>”Arvonluonti Finnairin osakkeenomistajille ja muille sidosryhmille perustuu yhtiön kykyyn operoida ja kasvattaa reittiverkostoaan resurssitehokkaasti ja kannattavasti, tapaan kohdella ja sitouttaa asiakkaita, työntekijöitä ja muita sidosryhmiä sekä kykyyn ottaa huomioon toiminnan ympäristö- ja muut ulkoisvaikutukset.”</p> <p>”Uusien koneiden parempi polttoainetehokkuus ja alemmat päästöt parantavat kustannuskilpailukykyä ja vastaavat kasvaviin vaatimuksiin ympäristöystävällisemmästä ja vastuullisemmasta lentoliikenteestä.”</p> <p>”Lentoliikenteen ympäristövaikutukset.”</p> <p>”Merkittävin tapa vähentää lentämisen ympäristövaikutuksia ovat investoinnit seuraavan sukupolven lentokoneisiin, joita myös Airbus A350 XWB – lentokoneet edustavat. ”</p> <p>”Innovatiiviset ja kestävät tuotteet.”</p> <p>” Finnairin tavoitteena on olla yksi johtavista lentoyhtiöistä ympäristövastuun alueella.”</p> <p>”Suorituksensa parantamiseksi Finnair on tunnistanut toimintansa kannalta merkittävimmät ympäristönäkökohdat ja määritellyt niille tavoitteet.”</p> <p>”Finnair ottaa ympäristönäkökohdat huomioon toiminnassaan niin maassa kuin ilmassakin.”</p> <p>” Ympäristökuormitusta vähentävien energiaratkaisujen lisäksi sen ympäristöstrategiaan sisältyy myös</p>	<p>Ympäristövastuun yhteys strategiaan ja liiketoimintaan</p>

<p>luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen ja sen edistäminen, niin sanottu biodiversiteettiajattelu.”</p>	
<p>” Finnairin toiminnan ympäristövaikutuksia on kuvattu GRI-osiossa.” ”Ympäristövastuun johtaminen” ”Näistä raportoidaan Finnairin IEnvA-ympäristönhallintajärjestelmässä.” ”Ympäristövastuuta johdetaan osana Finnairin ympäristöpolitiikkaa ja -järjestelmää. Finnairin ympäristö- ja energiapolitiikassa on kuvattu ympäristöjohtamisen tavoitteet.” ” IEnvA on IATAn lentoyhtiöille kehittämä ympäristöjohtamisjärjestelmä, jonka avulla Finnair pyrkii hyödyntämään toimialansa parhaita käytäntöjä. Yhtiön ympäristöjärjestelmää arvioivat IATAn valtuuttamat kolmannen osapuolen arvioijat, joilla on ympäristöjärjestelmien auditoinnissa tarvittava pätevyys” ”Vuonna 2015 Finnair osallistui Suomen yritys vastuuverkoston ja ympäristöministeriön järjestämään biodiversiteetin Master Class -valmennukseen. Sen puitteissa kartoitettiin sen liiketoiminnan olennaisimmat ekosysteemipalvelut ja merkittävimmät vaikutukset niihin.” ”Carbon Disclosure Project Kansainvälinen voittoa tavoittelematon organisaatio, joka tarjoaa yrityksille ja kaupungeille järjestelmän ympäristöön liittyvän tiedon mittaamiseen, julkistamiseen, hallintaan ja jakamiseen.”</p>	<p>Ympäristövastuu sisäisissä prosesseissa</p>
<p>”Päästöjen ja melun vähentäminen” ”Kierrätys, vastuullinen hankinta, Ympäristövaikutusten vähentäminen, päästöjen vähentäminen, biopolttoaineiden hankintaketjun kehittäminen, kestävä matkailu, toiminnan vaikutukset ympäristöön ja meluun, biopolttoaineet, Kasvihuonepäästöjen vähentäminen, ympäristövaikutusten vähentäminen, luonnonsuojelu, yleiset kestävä kehitystä tukevat hankkeet ja kehitysyhteistyöhankkeet.” ”Yhteistyö päästöjen ja muiden ympäristövaikutusten vähentämiseksi, päästöjen vähentäminen biopolttoaineet, päästökauppa, melu, Carbon Disclosure Project.” ”Finnairin lokakuussa ensimmäisenä Euroopassa käyttöön ottama Airbus A350 XWB -kone on merkittävä uudistus vastuullisuudenkin näkökulmasta: koneen polttoaine- ja päästöt tehokkuus ovat huipus-</p>	<p>Yhtiön toimet liiketoiminnan haitallisten ympäristövaikutusten vähentämiseksi</p>

<p>saan ja meluarvot huomattavasti aiempia konetyyppejä alhaisemmat niin koneen ulkopuolella kuin matkustamossakin.”</p> <p>”Päästöt tarjotulta tuolikilometriltä laskevat”</p> <p>” CO2 -päästöt/ASK nousivat 10,01 % vuodesta 2014 (kasvu johtui liikenteen rakennemuutoksista).”</p> <p>”Polttoainekulut, mukaan lukien suojaukset ja päästökaupasta aiheutuneet kulut, laskivat 9,8 prosenttia vertailukaudesta 595,5 miljoonaan euroon (660,4).”</p> <p>”Yhtiön tavoitteena on vähentää CO2-päästöjään 20 prosenttia myytyä tonnikilometriä kohden vuoden 2009 tasosta vuoteen 2017 mennessä. ”</p> <p>” Syksyllä Finnairin liikenteessä aloittaneet uudet A350 XWB -laajarunkokoneet vievät matkustusmukavuuden lisäksi energiatehokkuuden uudelle tasolle, sillä niiden polttoainekulutus ja hiilidioksidipäästöt ovat korvattaviin A340-laajarunkokoneisiin verrattuna istuinta kohti neljänneksen pienemmät.</p> <p>Siten ne vähentävät merkittävästi liikennöinnistä aiheutuvia hiilidioksidipäästöjä.”</p> <p>”Vastuullisuusstrategian tavoitteena on vähentää ympäristövaikutuksia”</p> <p>”Nykyaikaiset koneet ovat säännönmukaisesti edellistä sukupolvea tehokkaampia, ja näin ollen Finnairin tärkein ympäristöteko on investointi moderniin lentokone-laivastoon.” ”Lentokoneista lähtevällä melulla on myös vaikutuksia lentoasemien sekä lentoonlähtö- ja lähestymisreittien vaikutuspiiriin elinympäristöille. ”</p> <p>”Lentokoneiden aerodynamiikan ja moottoritekniikan kehitys kuitenkin vähentävät lentomelun määrää”</p> <p>”Finnairin laivueen melutaso on alentunut merkittävästi laivueuudistuksen sekä aiemman sukupolven lentokoneisiin asennettujen äänenvaimennussarjojen ansiosta.”</p> <p>” Olemme sitoutuneet lentoliikenteen yhteiseen hiilineutraaliin kasvutavoitteeseen vuodesta 2020 eteenpäin sekä puolittamaan lentojemme päästöt vuoteen 2050 mennessä vuoteen 2005 verrattuna.”</p> <p>”Kesällä 2015 Finnair kielsi uhanalaisista eläimistä tai niiden osista koostuvien metsästyspalkintojen ja -muistojen kuljetuksen rahtiverkostossaan.”</p>	
<p>”Katsaus kestävään kehitykseen – Leave no one behind.”</p> <p>”Ympäristönkin kehittäminen kestävästi.”</p> <p>”Vuonna 2015 saavutettiin sopu myös Pariisissa COP21 -ilmastoneuvotteluissa.</p> <p>Yhteisen sitoumuksen tavoitteena on pysäyttää ilmas-</p>	<p>Muiden tahojen kuin yhtiön ympäristönsuojelua koskevat toimet</p>

<p>ton lämpeneminen 1,5 asteeseen.”</p> <p>”Lentoliikenne jäi sopimustekstin ulkopuolelle, sillä IATA (kansainvälinen ilmakuljetusliitto) ja ICAO (YK:n alainen Kansainvälinen siviili-ilmailujärjestö) ovat ponnistelleet yhteisen globaalien markkinapohjaisen päästövähennysmallin luomiseksi jo usean vuoden ajan”</p> <p>”Lokakuussa 2016 toivottavasti saamme hyviä tuloksia, kun ICAOn yleiskokous käsittelee lentoliikenteen päästövähennysmekanismeja. IATA:n ja ICAO:n ajama markkinapohjainen mekanismi tukisi merkittävästi alan muita päästövähennystoimia”</p> <p>”Luonnon monimuotoisuus”</p> <p>”Alan yhteisenä tavoitteena on hiilineutraali kasvu vuodesta 2020.”</p> <p>”YK:n ympäristöohjelman”</p>	
<p>”Myös vastuullisuuden näkökulmasta. Finnair tekee yhteistyötä alan toimijoiden ja viranomaisten kanssa muun muassa lentämisen ilmastovaikutusten vähentämiseksi.”</p> <p>”Finnair raportoi ympäristövaikutuksistaan säännöllisesti vuosikertomuksissa sekä Carbon Disclosure Projectissa (CDP).”</p> <p>”Tämän lisäksi Finnair viestii suoraan eri tahoille toiminnastaan sekä vastaa aktiivisesti sidosryhmien ja yksittäisten asiakkaiden kysymyksiin.”</p> <p>”Avoin keskustelu eri sidosryhmien kanssa sekä jatkuva toiminnan kehittäminen uusimman tiedon mukaisesti ovat edellytyksiä ympäristövastuun kantamiselle.”</p> <p>” Finnair on raportoinut ympäristövastuusta vuodesta 1997 lähtien”</p>	Sidosryhmävuorovaikutus

Ympäristövastuun raportointi Finnairin vuosikertomuksessa 2015: Teemat

Alateema	Pääteema
<p>Yhtiön osallistuminen erilaisiin ympäristöohjelmiin ja -hankkeisiin, yhtiölle myönnetyt sertifikaatit ja muut ympäristöalan tunnustukset</p> <p>Yhtiön toimet liiketoiminnan haitallisten ympäristövaikutusten vähentämiseksi</p> <p>Ympäristövastuu sisäisissä prosesseissa</p>	Yhtiön omat toimet ympäristövastuullisuuden edistämässä
Ympäristövastuun yhteys strategiaan ja liiketoimintaan	Ympäristövastuullisuuden yhteys yrityksen taloudelliseen menestykseen

<p>Lentoliiketoiminnan vaikutukset ympäristöön</p> <p>Yhteiskunnan asettamat vaatimukset ympäristövaikuttamiselle liiketoiminnalle</p> <p>Muut kuin yhtiön omat ympäristövastuullisuutta koskevat toimet</p> <p>Sidosryhmävuorovaikutus</p>	<p>Yhtiön ja yhteiskunnan vuorovaikutus yhteiskuntavastuun ympäristövastuun ulottuvuuden toteutumisessa</p>
---	---

Liite 2 Sosiaalisen vastuun raportointi Finnairin vuosikertomuksessa 2015

Alkuperäisilmaukset	Teema
<p>”Lentoliikenne on työvoimavaltainen toimiala, ja Finnairin menestys riippuu merkittävästi siitä, kuinka hyvin henkilöstö sitoutuu Finnairiin ja kuinka hyvin se onnistuu rekrytoimaan alan ammattilaisia tavoitteidensa saavuttamiseksi.”</p> <p>”Lentävällä henkilöstöllä ja maapalvelutyöntekijöillä on suuri rooli verkoston operoinnissa ja asiakaskokemuksen luomisessa, mutta yhtä lailla keskeistä arvonnäkökohdalla on esimerkiksi asiantuntijoiden kyky kehittää tuotetta, neuvotella liikenneoikeuksia ja johtaa kumppanuuksia.”</p> <p>”Olelliset yritys vastuun teemat ja näkökohdat”</p> <p>”Sosiaalinen ovat olellainen osa Finnairin strategiaa ja liiketoimintaa.”</p> <p>”Finnairin olellaisiksi määrittelemät yhteiskuntavastuun näkökohdat on esitetty olellisuusarvion kuvauksessa ja GRI-sisältöindeksissä. ”</p> <p>”Vastuullinen toiminta on kannattavan liiketoiminnan kulmakivi, ja ..”</p> <p>”Keskeisimmät sosiaalisen vastuun alueet liittyvät turvallisuuteen, henkilöstöön, hankintaketjuun sekä asiakkaisiin.”</p>	<p>Sosiaalisen vastuullisuuden yhteys strategiaan ja liiketoimintaan</p>
<p>”Olemme ylpeitä sitoutuneesta henkilöstöstämme.”</p> <p>”Työkyky, työhyvinvointi ja –turvallisuus”</p> <p>”Henkilöstöön vaikuttavat muutokset”</p> <p>”Työntekijäsuhteet.”</p> <p>”Henkilöstösuhteet”</p> <p>”Intranet, sisäiset blogit, teemaviikot, Yammer, henkilöstötapahtumat, We together -työhyvinvointikysely, työterveyshuolto, suorituksenarviointi- ja kehityskeskustelut, keskustelut työntekijäjärjestöjen kanssa, johtamisfoorumi, Uraportti”</p> <p>” Henkilöstö”</p> <p>”Työntekijöiden turvallisuus”</p> <p>”Henkilöstön osaaminen, hyvinvointi, monimuotoisuus ja yhdenvertaisuus”</p> <p>”Sairauspoissaolojen määrä laskee”</p>	<p>Henkilöstön hyvinvointi ja kehittäminen</p>

”Sairauspoissaolojen määrä oli 4,8 % vuonna 2015 (4,6 % vuonna 2014)”

”Työsuhteessa olevan henkilöstön määrä vuoden lopussa”

”Vuonna 2013 perustetun ohjelman tarkoituksena on kannustaa henkilöstöä yhtiön osakkeenomistajiksi ja palkita heitä pitkällä aikavälillä osakkeen mahdollisen arvonnousun kautta, mikä vahvistaa henkilöstön sitoutumista yhtiön omistaja-arvon kehitykseen.”

”Finnairin henkilöstön työtyytyväisyyttä arvioitiin vuonna 2015 uudistetulla We Together @ Finnair -henkilöstötutkimuksella.”

”Henkilöstökokemus eli kaikkien kyselyn väittämien vastausten keskiarvo oli 3,63/5 ja henkilöstön sitoutuneisuus 3,85/5. Tulokset on käsitelty sekä yhtiötasolla että eri yksiköissä ja tiimeissä.”

”Yhtiötasolla Finnair panostaa vuonna 2016 muun muassa työhyvinvoinnin ja johtamisen kehittämiseen.”

”Osana uudistusta syksyllä 2015 lanseerattiin niin sanottu sisäinen whistleblowing-kanava.”

”Finnairin henkilöstölle tarkoitettu osakesäästöohjelma FlyShare käynnistyy vuosittain hallituksen niin päättyessä. Ensimmäinen ohjelma käynnistyi tilikaudella 2013, ja voimassa on tällä hetkellä kolme ohjelmaa. Ohjelman tarkoituksena on kannustaa työntekijöitä ryhtymään yhtiön osakkeenomistajiksi ja siten vahvistaa Finnairin työntekijöiden sitoutumista yhtiön omistaja-arvon kehitykseen sekä palkita heitä pitkällä aikavälillä.”

”Finnair antaa 20 bonusosaketta jokaiselle työntekijälle, joka osallistuu ohjelmaan ensimmäistä kertaa ja osallistuu säästämiseen vähintään sen ensimmäisen kolmen kuukauden aikana. Bonusosakkeet luovutetaan vuosittain lokakuussa, ja vaikutus kirjataan tilikauden kuluksi. Ohjelma kestää kolme vuotta, ja Finnair antaa ohjelmaan osallistuneille työntekijöille yhden osakkeen kutakin kahta säästökaudella ostettua ja pidettyä osaketta kohden ohjelman päätyttyä.”

”Uudistuksen tavoitteena on määritellä selkeästi vaatimukset, joita Finnairin työntekijöiden on noudatettava. Tämä työ on tarkoitus saada valmiiksi vuoden 2016 alkupuoliskolla.”

”Osana uudistusta lanseerattiin niin sanottu sisäinen whistleblowing-kanava syksyllä 2015.”

”Henkilöstöön liittyvät johtamisperiaatteet”

”Sosiaalisen vastuun merkittävät vaikutukset liittyvät henkilöstöön ja työoloihin, koska Finnair on suuri työllistäjä.”

”Johtaminen, henkilöstön kehittäminen ja työhyvinvointi”

”Finnair ei syrji ketään sukupuolen, iän, etnisen tai kansallisen alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteiden, terveydentilan, vamman, sukupuolisen suuntautumisen tai muiden henkilökohtaisten syiden tai olosuhteiden perusteella.”

”Finnair ei myöskään hyväksy häirintää työyhteisössään. Jokaisella työntekijällä on oikeus ilmoittaa häirinnästä, ja yritys puuttuu jokaiseen tietoonsa tulleen tapaukseen.”

”Ilmoitusten tekeminen on mahdollista myös nimettömänä käyttäen esimerkiksi yhtiön intranetin "whistleblowing"-kanavaa.”

”Konsernin jokaisen työntekijän velvollisuutena on toimia siten, että kukaan ei tule asetetuksi eriarvoiseen asemaan.”

”Finnair tarjoaa kaikille yhtäläisen mahdollisuuden työllistyä, tehdä työtä, edetä urallaan ja kehittyä.”

”Finnair noudattaa työnantajan ja työntekijöiden yhdessä sopimia menettelytapoja häirinnän ja epäasiallisen käyttäytymisen ehkäisemiseksi. ”

”Johtamista ja osaamista kehitetään niin yksilö-, tiimi-, yksikkö- kuin organisaatiotasolla. ”

”Oppimis- ja kehittämistarkeet koskevat tyypillisesti joko koko henkilöstöä, tai ovat räätälöityjä tietyn yksikön liiketoiminnan kehitystarpeeseen, tai ne ovat ammattiosaamista kehittäviä ja perustuvat viranomaisvaatimukseen tai tukevat henkilökohtaista kehittymistä.”

”Johtamisen kehittäminen on yksi keskeinen painopistealue vuosina 2015 ja 2016. ”

”Tiimien ja organisaation kehittämistarpeita tunnustetaan ja henkilöstön hyvinvointia ja sitoutumista seurataan myös säännöllisesti toteutettavalla henkilöstötutkimuksella.”

”Työhyvinvointi ja –terveys”

”Vuonna 2011 käynnistyneen Finnairin työhyvinvointiohjelman kohderyhmänä on koko henkilöstö.”

”Ohjelman tavoitteena on erilaisilla vuosittaisilla hankkeilla edistää työyhteisön toimivuutta ja huolehtia henkilöstön hyvinvoinnista työuran kaikissa vaiheissa. Ohjelma edistää osaltaan myös henkilöstötuottavuuden, yhtiön kilpailukykyä ja houkuttelevan työnantajakuvan sekä yhteiskuntavastuun sosiaalisen osuuden toteutumista.”

”2016 aloitetaan strateginen työhyvinvoinnin kehittämisprojekti.”

”Projektin tavoitteena on muun muassa edistää henkilöstön kokonaisvaltaista hyvinvointia sekä organisoida

<p>uudelleen työhyvinvoinnin kehittäminen.”</p> <p>”Finnairissa työterveyshuollosta vastaa sen oma työterveyshuolto Finnair Terveyspalvelut.”</p> <p>”Varhaisen välittämisen malli ja työkykyriskin hallintamalli ovat esimerkkejä ennaltaehkäisevää toimintaa ohjaavista periaatteista.”</p> <p>”Yhdistymisvapaus ja kollektiivinen neuvotteluoikeus”</p> <p>”ja ammattiyhdistystoiminnalla on Finnairissa pitkät perinteet. ”</p> <p>”Työmarkkinakulttuuri yhtiössä on rakentunut sellaiseksi, että työntekijöiden järjestäytyminen ja kollektiiviset neuvottelut yhtiön ja henkilöstöryhmien välillä ovat osa normaalia järjestystä. ”</p> <p>”Kaikilla Finnairin työntekijöillä on oikeus ja mahdollisuus sopia työehdoistaan kollektiivisesti. ”</p> <p>”Poikkeuksen muodostaa johto, jonka työehdoista sovitaan paikallisesti.”</p> <p>”Lisäksi pitkän aikavälin kannustimilla pyritään sitouttamaan henkilöstöä ja johtoa sekä yhdenmukaistamaan heidän etunsa yhtiön osakkeenomistajien edun kanssa.”</p> <p>”Finnairilla on käytössä henkilöstön omistama ja hallitsema henkilöstörahasa, johon ohjataan osa Finnairin voitosta”</p> <p>”Henkilöstön osakesäästöohjelma Fly Share”</p> <p>”Finnairin hallitus päätti 27.3.2013 suunnata osakesäästöohjelma Fly Sharen Finnairin henkilöstölle.”</p> <p>”Ohjelma kannustaa työntekijöitä ryhtymään yhtiön osakkeenomistajiksi, vahvistaa työntekijöiden sitoutumista yhtiön omistaja-arvon kehitykseen sekä palkitsee työntekijöitä pitkällä aikavälillä.”</p>	
<p>”Vastuullisuusraportoinnissamme on huomionarvoista siirtyminen GRI G4 säännöstöön.”</p> <p>” Finnairin henkilöstöä, työhyvinvointia ja keskeisimpiä henkilöstöön vaikuttaneita hankkeita on kuvattu GRI-osiossa.”</p> <p>”Merkittävää on myös siirtyminen GRI-raportoinnissamme G4-standardiin.”</p> <p>”Valittujen näkökohtiin perustuen syvennämme raportointiamme”</p> <p>”Finnair päivitti vuoden 2015 aikana yritys vastuun olennaisuusanalyysinsä GRI G4 –raportointiohjeiston mukaisesti.”</p> <p>”Finnairin johtoryhmä sekä hallitus hyväksyivät olennaisuusanalyysin tulokset.”</p> <p>”Eettiset toimintaohjeet”</p> <p>”Eettisen toimintaohjeen kokonaisuudistus on tarkoi-</p>	<p>Sosiaalinen vastuullisuus sisäisissä prosesseissa</p>

tus saada valmiiksi vuoden 2016 alkupuoliskolla.”

”Finnair oli yksi ensimmäisistä lentoyhtiöistä, joka alkoi raportoida GRI-ohjeistuksen mukaisesti.”

”Finnairin vuoden 2015 vuosikertomus käsittää helmikuun 2016 lopussa julkaistavan GRI-osion, ja siinä raportoidaan GRI:n uuden G4 -kehikon mukaisesti yhtiön taloudelliset, sosiaaliset ja ympäristövaikutukset sekä kerrotaan niiden strategisesta merkityksestä yhtiön liiketoiminnalle. ”

”Osana ilmestyvää raporttia Finnair raportoi myös YK:n Global Compactin mukaisista tavoitteistaan.”

”Finnairin eettiset ohjeet (Code of Conduct)”

”Yhteiskuntavastuupolitiikka”

”Tasa-arvopolitiikka”

”Sponsorointiohje”

”Konsernin lahjonnanvastainen ohjeistus”

”Konsernin eturistiriitaohjeistus”

”Finnairissa yhteiskuntavastuutyö kuuluu kaikille ja vastuullisuusnäkökohdat pyritään ottamaan huomioon tasapainoisesti kaikissa prosesseissa ja tuotesuunnittelussa.” ”Yhteiskuntavastuutoimintoa johtaa yhteiskuntavastuusta, viestinnästä ja sidosryhmäsuhteista vastaava johtaja, joka kuuluu Finnairin johtoryhmään.”

”Raportointia sekä keskeisiä periaatteita sekä politiikkoja käsitellään Finnairin hallituksessa, jossa on nimetty yhteiskuntavastuuhenkilö.”

”Kehittämisestä, koordinoinnista ja raportoinnista vastaa konsernin yhteiskuntavastuuyksikkö tukenaan keskeisten toimintojen ohjausryhmät.”

”Vuonna 2014 konsernin johtoryhmä hyväksyi eettistä toimintaohjetta tarkentavat konserninlaajuiset ohjeistukset lahjonnan torjumisesta ja vieraanvaraisuudesta, intressikonflikteista sekä kilpailusäännösten noudattamisesta.”

”Ohjeistusten noudattamista on edistetty viestimällä niiden sisällöstä sekä järjestämällä koulutustilaisuuksia. Lisäksi vuonna 2014 aloitettiin eettisen toimintaohjeen kokonaisuudistus.”

”Edunvalvontatoimien laillisuutta ja eettisyyttä kontrolloidaan osana yrityksen yleisiä valvonta- ja tarkastusprosesseja.”

”Näitä vaikutuksia tunnistavat ja arvioivat yhteiskuntavastuu- ja riskienhallintaorganisaatiot, jotka toimivat toimitusjohtajan valtuuttamina.”

”Vastuullisuusnäkökohtia tarkastellaan yhteistyössä yhteiskuntavastuuyksikön kanssa.”

”Sosiaalisen vastuun johtaminen”

” Finnairin ihmisoikeuksien johtamista kuvataan eettisissä ohjeissa (Code of Conduct), eettisissä ohjeissa tavarantoimittajille (Supplier Code of Conduct) sekä

<p>henkilöstöön liittyvissä johtamisperiaatteissa.”</p> <p>”Henkilöstöjohtamisen käytännöt kattavat kaikki olennaisiksi tunnistetut yhteiskuntavastuunäkökohdat.”</p> <p>”Henkilöstöön ja työoloihin liittyviä vaikutuksia johdetaan Finnairissa strategisten HR-linjausten ja Finnairin henkilöstöpolitiikan mukaisesti.”</p>	
<p>”Finnairissa kiinnitetään suurta huomiota yhteistyökumppaneiden valintaan ja yhteistyökumppanit sitoutuvat noudattamaan Finnairin laadullista sekä eettistä ohjeistusta.”</p> <p>”Toimitusketjun valvonta.”</p> <p>”Sosiaalinen ja verkosto”</p> <p>”Tavarantoimittajat ja yhteistyökumppanit”</p> <p>”AJB/SJB-yhteishankkeiden jakeluverkosto”</p> <p>”Vastuullisuus kumppanuuksissa”</p> <p>”Hankintaketjun vastuullisuus”</p> <p>”Finnairin hankintaohjeet ja hankinnan toimintaperiaatteet.”</p> <p>” ja pyrimme yhä enemmän ottamaan huomioon myös hankintaketjumme vaikutukset.”</p> <p>”Eettinen liiketoiminta ja vastuullinen hankinta”</p> <p>”Ostokäytännöt ja hankintaketjun vastuullisuus”</p> <p>” Finnairin omaan toimintaan ei liity välittömiä, merkittäviä ihmisoikeusriskejä tai -vaikutuksia. Välillisesti tällaisia vaikutuksia voi kuitenkin liittyä etenkin toimitusketjuun tai ulkoistettuihin toimintoihin. ”</p> <p>”Hankinnan eettiset ohjeet (Supplier Code of Conduct)”</p> <p>” Hankintapolitiikka ja ohjeistus toimittajasuhteiden hallinnasta”</p> <p>”Finnairin eettisten toimintaohjeiden mukaisesti Finnairin hankintatoiminta perustuu kaikilta osin objektiiviseen ja tasapuoliseen toimittajien kohteluun. ”</p> <p>”Finnairin hankintapäätöksiä tekevien henkilöiden tulee olla kaikin puolin riippumattomia kauppakumppanista.”</p> <p>”Finnairin henkilöstön tulee jäädä itsensä päätöslanteissa, jotka koskevat kauppasopimusta tai muuta liiketoimintasuhdetta, johon liittyy sukulaisuussuhde, omistusosuus yrityksessä (pois lukien kohtuullinen omistusosuus pörssinoteeratussa yrityksessä) tai muu Finnairin ulkopuolinen kauppaa-, velka-, tai muu suhde.”</p> <p>”Finnair ei hyväksy lahjontaa missään muodossa ja edellyttää työntekijöiltään ja yhteistyökumppaneiltaan YK:n ihmisoikeuksien julistuksen noudattamista kai-</p>	<p>Toimittajien ja yhteistyökumppanien sosiaalinen vastuullisuus</p>

<p>kessa Finnairille tekemässään työssä.”</p> <p>”Hankintaketjun vastuullisuus on erittäin tärkeää myös lentoyhtiön toiminnassa, sillä yhä enenevässä määrin käytämme kumppaneita ja palveluntarjoajia.”</p> <p>”Finnair edellyttää toimittajiensa noudattavan samoja eettisiä standardeja kuin mekin omassa toiminnassamme.”</p> <p>”Finnairin hankintaohje (Supplier Code of Conduct) sisältää selkeät periaatteet eettisen ostotoiminnan varmistamiseksi.”</p> <p>”Finnair aloitti syksyllä 2015 ihmisoikeusarvioinnit, jotka ulotetaan jatkossa myös hankintaketjuun.”</p> <p>”Finnairin omaan toimintaan ei liity välittömiä merkittäviä ihmisoikeusriskejä tai -vaikutuksia. Välillisesti tällaisia vaikutuksia voi kuitenkin liittyä etenkin toimitusketjuun tai ulkoistettuihin toimintoihin.”</p> <p>”Tehostaakseen oman toimintansa sekä toimitusketjun valvontaa Finnair aloitti vuonna 2015 sosiaalisen vastuun ja ihmisoikeuksien toteutumisen ja riskien arvioinnin kehitystyön.”</p>	
<p>”Menneenä vuonna vastuullisuustyössämme keskityimme yhdenvertaisuusasioihin ja toimitusketjun vastuullisuuden edistämiseen.”</p> <p>”Välitämme asiakkaistamme ja toisistamme. Otamme vastuuta ja toimimme vastuullisesti.”</p> <p>” Meillä Finnairissa on vakaa aikomus vauhdittaa työtä kestävän kehityksen eteen yhteistyökumppaniemme ja sidosryhmiemme kanssa.”</p> <p>”Korruption ja lahjonnan vastaiset menettelyt”</p> <p>” Finnair haluaa olla vastuullinen maailmankansalainen sekä vastata sidosryhmiensä tarpeisiin”</p> <p>”Tehostaakseen oman toimintansa sekä toimitusketjun valvontaa, Finnair aloitti vuonna 2015 kehitystyön sosiaalisen vastuun ja ihmisoikeuksien toteutumisen ja riskien arvioimiseksi.”</p> <p>” Vastuullisuustyön avainalueet tavoitteineen jakautuvat seuraavasti: ihmiset, ympäristö, yhteiskunta.”</p>	<p>Sosiaalinen vastuullisuus organisaatiokulttuurissa</p>
<p>”Nämä tavoitteet ohjaavat kestävän kehityksen työtä vuoteen 2030 asti, ja niiden tarkoituksena on äärimmäisen köyhyyden poistaminen ja kestävä kehitys kaikilla osa-alueilla: niin talouden, ihmisten hyvinvoinnin kuin ympäristönkin kehittäminen kestävästi.”</p> <p>” Viime vuosina niin yksityisten toimijoiden kuin valtioidenkin sitoutuminen kestävään kehitykseen ja yhteiskuntavastuuseen on globaalisti kasvanut selvästi.”</p> <p>” Parhaat tulokset kestävässä kehityksessä saavute-</p>	<p>Muiden tahojen kuin yhtiön toimet sosiaalisen vastuullisuuden edistämässä</p>

<p>taankin yhteistyöllä – siis silloin, kun valtiot, yritykset, järjestöt ja kansalaiset toteuttavat yhteisiä pyrkimyksiä.”</p> <p>”Yhteistyötä ja yksityissektorin roolia korostettiin myös YK:n syyskuussa 2015 lanseeraamissa kestävän kehityksen SDG-tavoitteissa (Sustainable Development Goals) ja toimintaohjelmassa. ”</p> <p>”Nämä tavoitteet ohjaavat kestävän kehityksen työtä vuoteen 2030 asti, ja niiden tarkoituksena on äärimmäisen köyhyyden poistaminen ja kestävä kehitys kaikilla osa-alueilla: ihmisten hyvinvoinnin lähtökohdana on yhteistyö – yhteiskunnan eri toimijoiden tulee omilla toimillaan edistää ja myös rahoittaa kehitystä.”</p> <p>”Valtioiden vastuuta tai järjestöjen osaamista ei toki voida korvata yritysten vastuullisuushankkein, mutta kaikkien osapuolien osaamista ja resursseja hyödyntäen saadaan aikaan pitkäkestoisia, globaaleja tuloksia.”</p> <p>” ”Leave no one behind” on YK:n tulevien vuosien kestävän kehityksen teema.”</p> <p>”Ihmisoikeudet”</p> <p>”YK:n ympäristöohjelman tuella muodostettu Global Reporting Initiative on laajimmin tunnustettu kansainvälinen kestävän kehityksen raportointiohjeistus.”</p>	
<p>”Yhdistymisvapaus ja kollektiivinen neuvotteluoikeus ammatillisissa asioissa ovat tunnustettuja perusoikeuksia Suomessa, ..”</p> <p>”Poliittiset päättäjät, kuluttajat ja muut sidosryhmät vaativat yrityksiä toimimaan vastuullisemmin ja läpinäkyvämmiin.”</p> <p>”Sääntely ja raportointivaatimukset kasvavat, ja yritysten edellytetään valvovan toimitusketjunsä eettisyyttä tarkemmin.”</p> <p>”Sääntely ja raportointivaatimukset kasvavat.”</p> <p>”Avoimen viestinnän merkitys kasvaa.”</p> <p>”yhteiskuntasuhteet, yhteiskuntavastuu”</p> <p>”Yhteiskuntavastuu”</p> <p>”Raportointi”</p> <p>”Yrityskansalaisuus”</p> <p>”Yhteiskuntavastuu”</p> <p>”Lentoliikennetoimialaan kohdistuu useita EU- ja kansainvälisen tason sääntelyhankkeita, joiden vaikutuksia lentoyhtiöiden operatiiviseen toimintaan ja/tai kustannuksiin on etukäteen vaikea arvioida.”</p> <p>” EU:n yksityisyyden suoja koskeva sääntely sekä EU-tuomioistuimen antamat päätökset lentomatustajien oikeuksista.”</p> <p>”Finnair on sitoutunut noudattamaan toiminnassaan kansainvälistä ja paikallista lainsäädäntöä sekä eettisiä</p>	<p>Yhteiskunnan vaatimukset sosiaalisesti vastuulliselle toiminnalle</p>

<p>toimintaperiaatteita vuonna 2012 hyväksytyt toimintaohjeen (Code of Conduct) mukaisesti.”</p> <p>”YK:n yleisen ihmisoikeusjulistuksen sekä kaikkien soveltuviin lakeihin ja säädösten noudattaminen on minimivaatimus.”</p> <p>”Yhtiöllä on toimintaa ja yhteistyökumppaneita kymmenissä eri maissa, joissa noudatetaan erilaisia lakeja ja toimintatapoja.”</p> <p>”Yhtiö noudattaa tasa-arvolain mukaista samapalkkaisuuden periaatetta ja antaa sekä miehille että naisille yhtäläiset mahdollisuudet työn ja perhe-elämän tasa-painottamiseen.”</p> <p>”Menettelytavat perustuvat työturvallisuuslakiin, ja ne noudattavat sosiaali- ja terveysministeriön suosittamaa mallia.”</p>	
<p>”Olemme sitoutuneet noudattamaan toiminnassamme YK:n Global Compact -aloitteen vastuullisuusperiaatteita.”</p> <p>”Toimialan vastuullisuushankkeisiin osallistuminen.”</p> <p>”Hyväntekeväisyysyhteistyö”</p> <p>”Hyväntekeväisyys- ja yhteiskuntavastuuhankkeet Finnair Plus –ohjelman kautta.”</p> <p>”Hyväntekeväisyysyhteistyöhankkeet”</p> <p>”Yhteistyö Suomen luonnonsuojeluliiton, UNICEFin, Suomen Punaisen Ristin, Syöpäsäätiön ja muiden kansalaisjärjestöjen kanssa.”</p> <p>”Yhteistyö kestävän muotoilun yritysten kuten Tikaun ja GlobeHopen kanssa.”</p> <p>”Raportointiuudistuksen lisäksi aloitimme muita yhteistyö- ja vastuullisuushankkeita.”</p> <p>”Samalla Finnair liittyi osana oneworld-allianssia hankintaketjun auditointityökaluja koskevaan SEDEX-yhteistyösopimukseen. Finnair osallistuu myös vuosien 2015–16 aikana matkailualan toimijoiden ja UNICEFin hankkeeseen, jossa tarkastellaan erityisesti lastenoikeuksien tilaa matkaketuissa. Hankkeen pilottivaihe toteutettiin Vietnamissa, ja tarkoitus on jatkossa hyödyntää tuloksia myös muissa kohteissa.”</p> <p>”Valtaosassa siviili-ilmailua ja elinkeinoelämän säätelyä koskevaa edunvalvontaa Finnair toimii yhteistyössä erilaisten järjestöjen ja kauppakamarien kanssa.”</p> <p>”Finnair on aktiivinen toimija paitsi ilmailualan kansainvälisissä kattojärjestöissä, kuten AEA:ssa sekä IATA:ssa, myös Elinkeinoelämän keskusliitossa ja sen alaisissa toimialajärjestöissä sekä useammassa kauppakamarissa”</p> <p>”Finnair liittyi osana oneworld-allianssia hankintaketjun auditointityökaluja koskevaan SEDEX-yhteistyösopimukseen.”</p>	<p>Yhtiön osallistuminen erilaisiin sosiaaliseen vastuun ohjelmiin ja –hankkeisiin, yhtiölle myönnettyt sertifikaatit ja muut sosiaalista vastuuta koskevat tunnustukset</p>

<p>”Vuosien 2015 ja 2016 aikana Finnair on osallistunut matkailualan toimijoiden ja UNICEFin hankkeeseen, jossa on tarkasteltu erityisesti lastenoikeuksien tilaa matkaketjuissa. Hankkeen pilottivaihe toteutettiin Vietnamissa ja tarkoitus on jatkossa hyödyntää sen tuloksia myös muissa kohteissa.”</p> <p>” Finnair kunnioittaa YK:n ihmisoikeuksien julistusta sekä kansainvälisen työjärjestön (ILO) perussopimuksia.”</p> <p>”Finnair allekirjoitti vuonna 2013 Yhdistyneiden kansakuntien Global Compact -aloitteen ja sitoutui samalla noudattamaan Global Compactin kymmentä vastuullisen yritystoiminnan periaatetta.”</p> <p>”Global Compact -sitoumuksensa mukaisesti Finnair pyrkii ehkäisemään ihmisoikeuksien loukkauksia sekä tukemaan lapsityövoiman ja pakkotyön torjuntaa niin omassa toiminnassaan kuin toimitusketjussaan.”</p> <p>”Finnair allekirjoitti vuonna 2011 ensimmäisenä suomalaisyrityksenä naisten aseman vahvistamista yhteiskunnassa ja työelämässä tukevan YK:n aloitteen (Women’s Empowerment Principles).”</p>	
<p>”Samanaikaisesti lentoliikenne hyödyttää yhteiskuntaa sen tarjoamien lentoyhteyksien ja työpaikkojen ansiosta.”</p> <p>”Ilmailun vaikutus Suomen bruttokansantuotteeseen kaikki kerrannaisvaikutukset mukaan lukien on arvioiden mukaan lähes 4 prosenttia**, ja Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen ETLAn syksyllä 2014 tekemän analyysin perusteella Finnair on Suomen kansantalouden kannalta kymmenenneksi merkittävin yritys.*** ”</p> <p>”Sosiaalinen arvo”</p> <p>”Suora ja välillinen työllistäminen”</p> <p>” Vastuullisuusstrategian tavoitteena on vähentää ympäristövaikutuksia ja kasvattaa taloudellista sekä sosiaalista hyötyä yhteiskunnalle.”</p> <p>”Finnairin toimintaan ja palveluihin liittyy monia taloudellisia, sosiaalisia ja ympäristövaikutuksia.”</p> <p>” Lentoliikenne on merkittävä toimiala koko yhteiskunnan ja kansantalouden kannalta.”</p> <p>” Finnair ottaa huomioon toimintansa vaikutukset ympäröivään yhteiskuntaan”</p>	<p>Lentoliiketoiminnan sosiaaliset vaikutukset yhteiskuntaan</p>
<p>”Yhteiskunnallinen vaikuttaminen”</p> <p>” Finnair valvoo etujaan eettisesti kestäväällä tavalla esittelemällä asianmukaisesti näkemyksiään ja asiantuntemustaan.”</p> <p>”Yhtiö ei painosta eikä myöskään tue taloudellisesti poliittisia tahoja vaikuttaakseen etuihinsa.”</p> <p>”Finnairin edunvalvonnan tavoitteena on ylläpitää</p>	<p>Sidosryhmävuorovaikutus</p>

liikennepolitiikkaan liittyviä vaikuttaja- ja viranomais-suhteita sekä osallistua näihin asioihin liittyviin neuvotteluihin sekä edunvalvontaorganisaatioiden toimintaan.”

”Tunnistetut yritys vastuun näkökohdat priorisoitiin niiden liiketoimintavaikutuksen sekä sidosryhmien kiinnostuksen perusteella asiantuntijatyöpajoissa.”

”Lisäksi ei-taloudellisen tiedon (vastuullisuus) raportoinnin sääntely ja muut sidosryhmävaatimukset ovat selvästi lisääntyneet.”

”Sidosryhmäyhteistyö”

”Miten Finnair viestii sidosryhmilleen ja tekee niiden kanssa yhteistyötä”

”Kuluttajat seuraavat yritysten vastuullisuutta ja antavat siitä palautetta etenkin sosiaalisessa mediassa.”

”Keskustelu alueellisten, kansallisten ja EU-tason sekä Finnairin kohde- ja ylilentomaiden päätöksentekijöiden ja viranomaisten kanssa.”

”Sidosryhmäyhteistyö”

”Hyvät sidosryhmäsuhteet.”

”Vastuullisuuteen liittyvän raportoinnin ja sidosryhmäviestinnän kehittäminen.”

”Teimme yhteistyössä sidosryhmiemme kanssa vastuullisuuden olennaisuusarvion ja päivitimme tämän pohjalta valitut mittarit.”

”Olennaisuusanalyysin avulla tunnistettiin Finnairin arvoketjussa olennaiset ja sosiaaliset vaikutukset sekä vaikutukset liiketoimintaan ja sidosryhmien päätöksentekoon.”

”Olennaisuusanalyysiä varten tunnistettiin Finnairin toimintaympäristöstä nousevia yritys vastuun asioita analysoimalla toimialatrendejä, lainsäädäntöä, yritys vastuun raportointiohjeistoja, verrokkiyhtiöiden raportointia sekä eri sidosryhmien esille nostamia asioita.”

”Priorisoinnin tulokset käytiin läpi keskeisten sidosryhmien edustajien kanssa.”

Sosiaalisen vastuun raportointi Finnairin vuosikertomuksessa 2015: Teemat

Alateema	Pääteema
<p>Lentoliiketoiminnan yhteiskunnalliset vaikutukset</p> <p>Yhteiskunnan sosiaalista vastuuta koskevat vaatimukset lentoliiketoiminnalle</p> <p>Muut kuin yhtiön omat sosiaalista vastuullisuutta koskevat toimet</p> <p>Yhtiön osallistuminen erilaisiin sosiaalisen vastuun ohjelmiin ja –hankkeisiin, yhtiölle myönnettyt sertifikaatit ja muut sosiaalista vastuuta koskevat tunnustukset</p> <p>Sidosryhmävuorovaikutus</p>	<p>Yhtiön ja yhteiskunnan vuorovaikutus yhteiskuntavastuun sosiaalisen vastuun ulottuvuuden toteutumisessa</p>
<p>Henkilöstön hyvinvointi ja kehittäminen</p> <p>Sosiaalinen vastuullisuus sisäisissä prosesseissa</p> <p>Toimittajien ja yhteistyökumppanien sosiaalinen vastuullisuus</p>	<p>Sosiaalinen vastuullisuus yhtiön organisaatiokulttuurissa</p>
<p>Sosiaalisen vastuullisuuden yhteys strategiaan ja liiketoimintaan</p>	<p>Sosiaalisen vastuullisuuden yhteys yrityksen taloudelliseen menestykseen</p>

Liite 3 Taloudellisen vastuun raportointi Finnairin vuosikertomuksessa 2015

Alkuperäisilmaukset	Teema
<p>”Verojalanjälkiselvitys” ”Verot” ”Lentoliikenteen vaikutukset paikalliseen talouteen ja liikkuvuuteen.” ”Nämä tavoitteet ohjaavat kestävä kehityksen työtä vuoteen 2030 asti, ja niiden tarkoituksena on äärimmäisen köyhyyden poistaminen ja kestävä kehitys kaikilla osa-alueilla: niin talouden, ihmisten hyvinvoinnin kuin ympäristönkin kehittäminen kestävästi.” ”Paikalliset, taloudelliset vaikutukset” ”Verojalanjälki” ”Finnairin periaatteena on maksaa kussakin maassa sille kuuluvat välilliset ja välittömät verot paikallisten säännösten mukaisesti.” ”Verosuunnittelun tavoitteena on tukea liiketoimintaratkaisuja ja varmistaa niiden asianmukainen toteuttaminen myös verotuksen näkökulmasta.” ”Finnair-konsernilla ei ole rakenteita, joilla pyrittäisiin siirtämään verotettavaa tuloa Suomesta matalamman veroasteen valtioihin.” ”Finnairilla on kokonaisuutena merkittäviä välittömiä ja välillisiä taloudellisia vaikutuksia sekä koko suomalaisessa yhteiskunnassa että paikallisissa talouksissa.” ”Lentoliikenne on merkittävä toimiala koko yhteiskunnan ja kansantalouden kannalta.” ”Lentoliikenteen avulla syntyvä saavutettavuus on välttämätön edellytys Suomen kilpailukyvyille globaalissa maailmassa, ja sen kansantaloudellinen merkitys on huomattava: lentoliikenteen arvioidaan kokonaisuudessaan tuottavan noin 3–5 prosenttia BKT:stä, työllisyydestä ja verotuloista.” ”Finnairin toimiva Aasia-strategia on olennainen osa lentoliikenteen BKT kontribuutiota ja sen vaikutuksen suuruus on arviolta yhdestä kahteen miljardia euroa.”</p>	<p>Taloudellinen vastuu yhteiskunnalle ja sidosryhmille</p>
<p>”Finnair pitää vastuullisuutta yritystoiminnan kriittisenä ja strategisena osana.” ”Taloudellinen menestys perustuu pitkällä aikavälillä vastuullisuuteen.” ”Toiminnan kehittäminen tehokkaammaksi ja vastuullisemmaksi.” ”Brändin arvo” ”Kestävä taloudellinen kehitys” ”Vastuullinen Finnair” ”Finnairin tavoitteena on synnyttää kestävä taloudellista</p>	<p>Taloudellisen vastuullisuuden yhteys liiketoimintaan ja strategiaan</p>

<p>lisäarvoa tuottamalla lentopalvelut kannattavasti, kustannuskilpailukykyisesti sekä sopusoinnussa ympäristön ja yhteiskunnan tarpeiden kanssa.”</p> <p>”Vastuullisuuden merkitys kasvaa.”</p> <p>”Vastuullisuus.”</p> <p>”Vastuullinen matkailu.”</p>	
<p>”Vastuullisuuden seuraaminen kaikkialla arvoketjussa.”</p>	<p>Taloudellinen vastuullisuus riskienhallinnan välineenä</p>
<p>”Finnairin yhteiskuntavastuu heijastuu niin sen strategiaan, visioon kuin arvoihinkin, joita ovat välittäminen, yksinkertaistaminen ja rohkeus. Vastuullisuus näkyy Finnairin kaikessa toiminnassa.”</p> <p>”Etiikka”</p> <p>”Uudet arvomme – välitän, yksinkertaistan ja olen rohkea – ovat tärkeitä myös Finnairin vastuullisuuden suuntaviivoja määritettäessä ja toteutettaessa.”</p>	<p>Taloudellinen vastuullisuus yrityskulttuurissa</p>
<p>” Olennaisuusanalyysin avulla tunnistettiin Finnairin arvoketjussa olennaiset taloudelliset-, ympäristö- ja sosiaaliset vaikutukset sekä vaikutukset liiketoimintaan ja sidosryhmien päätöksentekoon.”</p> <p>”Vastuullisuuden tunnuslukuja on kuvattu edellä sivulla 21.”</p> <p>” YK:n ympäristöohjelman tuella muodostettu Global Reporting Initiative on laajimmin tunnustettu kansainvälinen kestävä kehityksen raportointiohjeistus. Finnairin vuoden 2015 vuosikertomus käsittää helmikuun 2016 lopussa julkaistavan GRI-osion, ja siinä raportoidaan GRI:n uuden G4 -kehikon mukaisesti yhtiön taloudelliset, sosiaaliset ja ympäristövaikutukset sekä kerrotaan niiden strategisesta merkityksestä yhtiön liiketoiminnalle.”</p>	<p>Taloudellinen vastuullisuus sisäisissä prosesseissa</p>

Taloudellisen vastuun raportointi Finnairin vuosikertomuksessa 2015: Teemat

Alateema	Pääteema
<p>Vastuullisuuden yhteys liiketoimintaan ja strategiaan</p> <p>Vastuullisuus riskienhallinnan välineenä</p>	<p>Taloudellisen vastuullisuuden yhteys yrityksen taloudelliseen menestykseen</p>
<p>Taloudellinen vastuu yhteiskunnalle ja sidosryhmille</p>	<p>Yrityksen yhteiskunnalle ja muille sidosryhmille kuin omistajille ja tuottama taloudellinen hyöty</p>
<p>Vastuullisuus yrityskulttuurissa</p> <p>Vastuullisuus sisäisissä prosesseissa</p>	<p>Taloudellisen vastuullisuuden ilmeneminen yhtiön organisaatiokulttuurissa</p>

Liite 4 Yhteiskuntavastuu Finnairin vuosikertomuksessa 2015

Pääteema	Kategoria
<p>Taloudellisen vastuullisuuden yhteys yrityksen taloudelliseen menestykseen</p> <p>Ympäristövastuullisuuden yhteys yrityksen taloudelliseen menestykseen</p> <p>Sosiaalisen vastuullisuuden yhteys yrityksen taloudelliseen menestykseen</p>	Yhteiskuntavastuullisuuden hyödyt osakkeenomistajille ja taloudellisille sidosryhmille
Yrityksen yhteiskunnalle ja muille sidosryhmille kuin omistajille ja tuottama taloudellinen hyöty	Yhteiskuntavastuullisuuden hyödyt muille kuin osakkeenomistajille ja taloudellisille sidosryhmille
<p>Yhtiön ja yhteiskunnan vuorovaikutus yhteiskuntavastuun sosiaalisen ulottuvuuden toteutumisessa</p> <p>Yhtiön ja yhteiskunnan vuorovaikutus yhteiskuntavastuun ympäristövastuun ulottuvuuden toteutumisessa</p> <p>Yhtiön omat toimet ympäristövastuullisuuden edistämiseksi</p>	Vuorovaikutus toimintaympäristön ja sidosryhmien kanssa
<p>Taloudellisen vastuullisuuden ilmeneminen yhtiön organisaatiokulttuurissa</p> <p>Sosiaalinen vastuullisuus yhtiön organisaatiokulttuurissa</p>	Yhteiskuntavastuu organisaation sisällä